

**ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

ΕΛΛΑΔΑ, 2024

Η παρούσα έκθεση συνιστά προϊόν σύνθεσης των συνεισφορών των ακόλουθων Οργανικών Μονάδων του ΥΠΕΣ:

1. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ & ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
2. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
3. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΛΟΓΩΝ
4. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
5. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
6. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ
7. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
8. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΑ
9. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η επικαιροποίηση της παρούσας έκθεσης έγινε με πρωτοβουλία στελεχών του Αυτοτελούς Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, το οποίο ανέλαβε την τελική επεξεργασία και επιμέλεια των κειμένων καθώς και τη μετάφραση αυτών στην αγγλική γλώσσα.

Πληροφορίες:

Δρ. Αντώνιος Καρβούνης, Προϊστάμενος του Αυτοτελούς Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων

Ελένη Καλλίνικου, Εισηγήτρια του Αυτοτελούς Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σχέσεων

Ευαγγελιστρίας 2, 10563 ΑΘΗΝΑ

Τηλ/να Επικοινωνίας: +30 213 136 1114 & 1133

E-mail: international@ypes.gr

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή, εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή

© Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Μάιος 2024

Εισαγωγικό Σημείωμα Υπουργού Εσωτερικών

Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, οι μεγάλης κλίμακας προκλήσεις, όπως η κλιματική αλλαγή, απαιτούν λειτουργία της δημόσιας διοίκησης με όρους πολυεπίπεδου συντονισμού, καθώς και άμεση και αποτελεσματική ανταπόκριση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, του πλησιέστερου επιπέδου διοίκησης στον πολίτη.

Η οικοδόμηση της Πολιτείας σε πολλά, αλληλένδετα επίπεδα διοίκησης, επιτάσσει τη συλλειτουργία, τη συνευθύνη και τη βέλτιστη συνεργασία των επιπέδων δημοκρατικής διακυβέρνησης, Δήμων, Περιφερειών, Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και Κεντρικής Διοίκησης, κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση των δημοσίων πολιτικών.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Υπουργείο Εσωτερικών, με πρόσφατες νομοθετικές παρεμβάσεις του, ενσωματώνει την πολυεπίπεδη λογική στο διοικητικό μηχανισμό, μέσω ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, ενώ παράλληλα ενισχύει και εξορθολογίζει τη λειτουργία των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, για την αντιμετώπιση, άλλοτε της διάσπασης και άλλοτε της αλληλοεπικάλυψης των αρμοδιοτήτων επί τοπικών ζητημάτων, που είχαν ως αποτέλεσμα την ελλιπή εξυπηρέτηση των πολιτών.

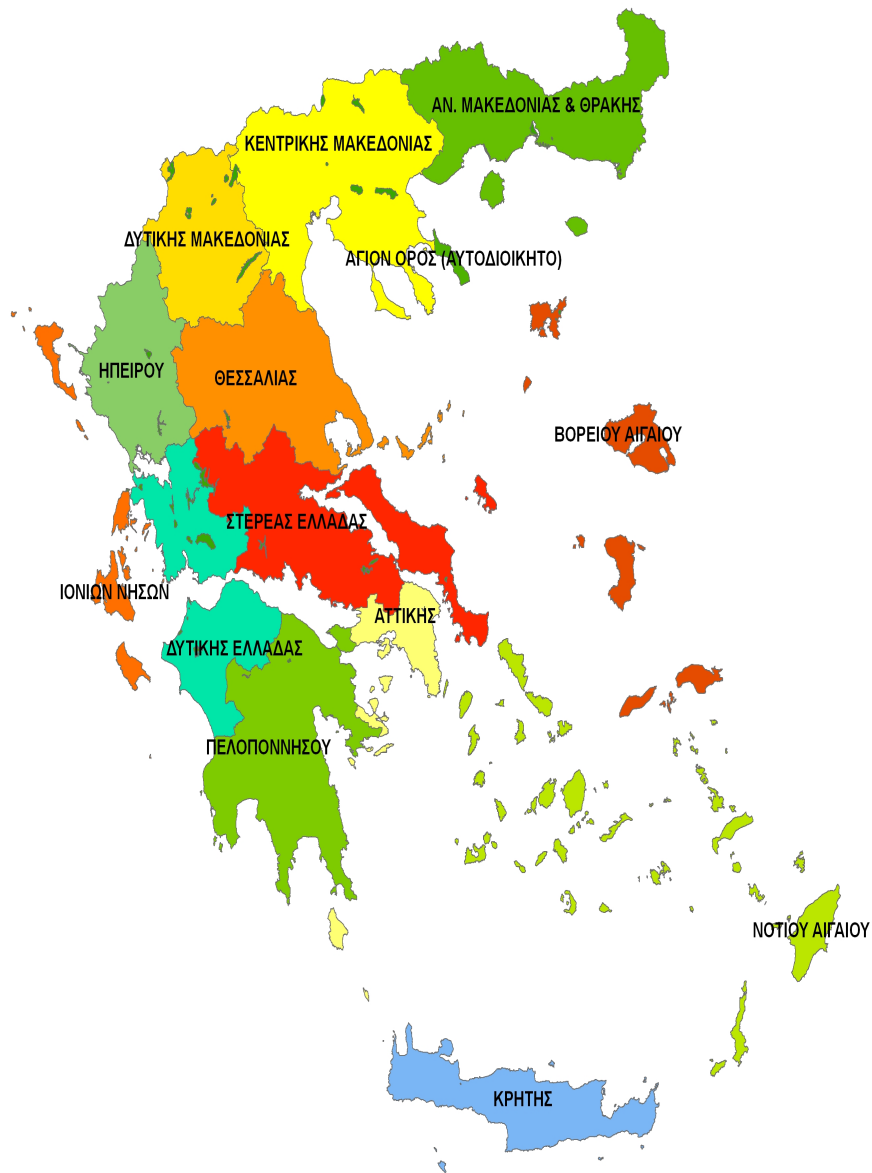
Στην παρούσα έκθεση αποτυπώνεται η διοικητική δομή της χώρας και το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, βάσει των πρόσφατων νομοθετικών αλλαγών. Παρουσιάζονται οι βασικές πτυχές στους τομείς άσκησης πολιτικής, η αναβάθμιση των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, η στήριξη της οικονομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η εξυγίανση δομών και διαδικασιών και ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης πολίτη και αιρετού Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Βασική στόχευση των πολιτικών αυτών, η βελτίωση της ποιότητας ζωής και της καθημερινότητας των πολιτών, σε ένα πλαίσιο αυξημένης διαφάνειας, λογοδοσίας και επιβράβευσης, σε ένα περιβάλλον ποιοτικό και βιώσιμο, όπως αρμόζει σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος.

Στο Υπουργείο Εσωτερικών, ο Πολίτης βρίσκεται στο επίκεντρο των πολιτικών μας, με νόμους, πρωτοβουλίες και δράσεις που σχεδιάζονται και υλοποιούνται για να καταστήσουν την επαφή με το δημόσιο πιο φιλική, την καθημερινότητα πιο εύκολη, την ποιότητα της ζωής μας καλύτερη.

Δεσμευόμαστε να συνεχίσουμε το έργο μας υπέρ της ενίσχυσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία αποτελεί σημαντική πτυχή της Δημοκρατίας και ισχυρό μοχλό ανάπτυξης.

Νίκη Κεραμέως,
Υπουργός Εσωτερικών

ΧΑΡΤΗΣ
ΟΙ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Πηγή: Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφίσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ	9
1.1. Συνταγματικές Διατάξεις.....	9
1.2. Βασικά Νομοθετικά κείμενα	10
2. ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΟΤΑ Α' ΚΑΙ Β' ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	12
2.1 Δήμοι	12
2.2 Περιφέρειες.....	13
2.3. Αποκεντρωμένη Διοίκηση.....	14
2.4. Βασικά Στατιστικά Στοιχεία (πληθυσμός, έκταση, κλπ).....	14
2.5 Ειδικές Ρυθμίσεις για Συγκεκριμένες Περιοχές: Το Καθεστώς του Αγίου Όρους	16
3. ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	17
3.1. Δήμοι.....	17
3.1.1 Όργανα Διοίκησης Δήμου.....	17
3.1.1.1 Δήμαρχος.....	17
3.1.1.2 Δημοτικό Συμβούλιο.....	17
3.1.1.3 Δημοτική Επιτροπή.....	18
3.1.2 . Άλλα Όργανα Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού	18
3.1.2.1 Δημοτικές Κοινότητες.....	18
3.1.3 Ενώσεις Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού	19
3.1.4 Κατηγοριοποίηση Δήμων.....	19
3.1.4.1. Κατηγορίες Δήμων	19
3.1.4.2. Ορεινοί Δήμοι	20
3.2 Περιφέρειες.....	20
3.2.1 Όργανα Περιφέρειας.....	20
3.2.1.1 Περιφερειάρχη.....	20
3.2.1.2 Αντιπεριφερειάρχες	20
3.2.1.3 Περιφερειακό Συμβούλιο	21
3.2.1.4 Περιφερειακή Επιτροπή.....	21
3.2.1.5. Αποφασιστικές και Γνωμοδοτικές Επιτροπές Περιφερειακού Συμβουλίου	21
3.2.2 Όργανα Διοίκησης Περιφερειών με Αρμοδιότητες Μητροπολιτικού Χαρακτήρα.....	22
3.2.3 Ένωση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Β' βαθμού.....	22
3.3 Αποκεντρωμένη Διοίκηση	22
3.3.1 Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης.....	22
3.3.2 Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης	23
4. ΑΜΕΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	25
4.1. Συμμετοχή Πολιτών και Διαφάνεια	25
4.1.1 Συνέλευση κατοίκων Δημοτικής Κοινότητας	25
4.1.2 Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών.....	25
4.1.3 Απολογισμός Πεπραγμένων Δημοτικής Αρχής.....	25
4.1.4 Απολογισμός Πεπραγμένων Περιφερειάρχη	25

4.1.5 Δημοσιότητα Συνεδριάσεων Συλλογικών Οργάνων: Αναφορές, Προτάσεις, Πληροφόρηση Πολιτών	25
---	----

5. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΙΡΕΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ 27

5.1. Εκλογή Εκπροσώπων Τοπικής Αυτοδιοίκησης	27
5.2. Εκλογιμότητα και Διάρκεια Θητείας	27
5.3. Αρμοδιότητες και Υποχρεώσεις Αιρετών Εκπροσώπων	28
5.4. Αντιμισθία-Αποζημίωση	29

6. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΤΑ Α' ΚΑΙ Β' ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ.....30

6.1. Δήμοι	30
6.1.1 Περιοχές με Ιδιαιτερότητες	30
6.1.1.1 Νησιωτικοί Δήμοι	30
6.1.1.2 Ορεινοί Δήμοι	31
6.2 Περιφέρειες	31
6.2.1 Μητροπολιτική Περιφέρεια	31
6.2.2 Περιοχές με Ιδιαιτερότητες	32
6.2.2.1 Νησιωτικές Περιφέρειες	32
6.3 Αποκεντρωμένη Διοίκηση	32
6.4 Πίνακας Κατανομής Αρμοδιοτήτων στα Επίπεδα Διοίκησης.....	32

7. ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ 36

7.1 Νομικά Πρόσωπα Δήμων	36
7.2 Νομικά Πρόσωπα Περιφερειών	37
7.3 Διαβαθμιδικού Χαρακτήρα Νομικά Πρόσωπα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	38
7.3.1 Σύνδεσμοι	38
7.3.2. Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟ.Δ.Σ.Α.)	38
7.4. Λοιπά Νομικά Πρόσωπα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	38
7.4.1. Αναπτυξιακοί Οργανισμοί	38
7.4.2. Ενεργειακές Κοινότητες - Κοινότητες Ανανεώσιμης Ενέργειας - Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών	39

8. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ 40

8.1 Εθνικά Δίκτυα	40
8.2 Διεθνείς Συνεργασίες	40
8.3 Συμβάσεις	43
8.3.1 Διαδημοτικής Συνεργασίας	43
8.3.2 Διαβαθμιδικής Συνεργασίας	43
8.3.3 Προγραμματικές Συμβάσεις	43

9. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ 45

9.1 Έσοδα Δήμων και Περιφερειών	45
9.1.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ)	45
9.1.1.1 Δήμων	45
9.1.1.2 Περιφερειών	45
9.1.2 Περιουσία Τοπικής Αυτοδιοίκησης	46
9.1.2.1 Ακίνητη Περιουσία Δήμων	46

9.1.2.1.1 Δημόσια (Δημοτική) Περιουσία	46
9.1.2.1.1.1 Κοινόχρηστα Πράγματα	46
9.1.2.1.1.2. Πράγματα (κινητά ή ακίνητα) για Εξυπηρέτηση Δημοτικών Σκοπών.....	46
9.1.2.1.2. Ιδιωτική Ακίνητη Περιουσία.....	46
9.1.2.1.3 Διαχείριση – Εκμετάλλευση Ακίνητης Περιουσίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	47
9.1.2.2 Κινητή Περιουσία Τοπικής Αυτοδιοίκησης	47
9.1.2.3 Καταγραφή Περιουσίας Δήμων και Περιφερειών.....	48
9.1.3 Έσοδα από Φορολογία	48
9.1.3.1 Ανταποδοτικά και Δυνητικά Τοπικά Τέλη και Δικαιώματα	48
9.1.3.2 Φόροι, Τέλη, Δικαιώματα και Εισφορές	49
9.2 Οικονομική Διαχείριση	50
9.2.1 Δήμοι	50
9.2.2 Περιφέρειες.....	51
9.3 Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων και Μεταφορά Πόρων	51
9.4 Δανεισμός	51
9.5 Προγραμματική Συμφωνία Οικονομικής Υποστήριξης.....	52
9.6 Αναπτυξιακά Προγράμματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	52
9.6.1 Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΤΠΑ) του ΥΠΕΣ	52
9.6.2 Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης».....	53
9.6.3 Ειδικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Δήμων «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II»	53
9.6.4 Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας - Πρόγραμμα Βελτίωσης Οδικής Ασφάλειας	54
9.7 Οικονομική Παρακολούθηση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης - ΟΤΑ	54
9.7.1 Συλλογή Οικονομικών Στοιχείων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσω των ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων που τηρούνται στο Υπουργείο Εσωτερικών	54
9.7.2 Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	55
9.7.3 Μηχανισμός Αποτροπής Συσσώρευσης Ληξιπρόθεσμων Υποχρεώσεων ΟΤΑ προς τρίτους.....	55
9.7.4 Κόμβος Παρακολούθησης Επιδόσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	55
9.8 Οικονομικός Έλεγχος ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού	55
9.8.1 Προληπτικός Έλεγχος Είσπραξης Εσόδων.....	55
9.8.2 Κατασταλτικός Έλεγχος	56
10. ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	57
10.1 Αρχές	57
10.2 Όργανα Ελέγχου	57
10.3 Έλεγχος Νομιμότητας επί Πράξεων και Πειθαρχικός Έλεγχος Αιρετών	58
10.3.1 Εποπτεία επί Πράξεων των ΟΤΑ - Υποχρεωτικός και Αυτεπάγγελτος Έλεγχος.....	58
10.3.2 Έλεγχος Αιρετών	59
11. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΗ ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	60
11.1 Διοικητική Προστασία	60
11.1.1 Προσφυγή Ενώπιον του Επόπτη ΟΤΑ	60
11.1.2 Καταγγελία στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας	60
11.1.3 Αναφορά στο Συνήγορο Του Πολίτη	60

11.1.4 Αναφορά στο Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης ή τον Περιφερειακό Συμπαραστάτη του Πολίτη και της Επιχείρησης.....	61
11.2 Δικαστική Προστασία.....	61

12. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	62
--	-----------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	63
-----------------------	-----------

ΜΕΡΟΣ Ι. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ.....	63
--	----

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	69
--------------------------	----

1. ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

1.1. Συνταγματικές Διατάξεις

Το Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας του 1975, όπως αυτό αναθεωρήθηκε το 2001 και το 2008¹, κυρίως τα άρθρα 101 και 102, αποτελεί τη θεσμική βάση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης:

Άρθρο 101 - Διοικητική Αποκέντρωση

1. Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα.
2. Η διοικητική διαίρεση της Χώρας διαμορφώνεται με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες.
3. Τα περιφερειακά όργανα του Κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Τα κεντρικά όργανα του Κράτους, εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, όπως νόμος ορίζει.
4. Ο κοινός νομοθέτης και η διοίκηση, όταν δρουν κανονιστικά, έχουν υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών περιοχών και ορεινών περιοχών, μεριμνώντας για την ανάπτυξή τους.

Άρθρο 102 - Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επιμέρους βαθμούς. Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους.
2. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει.
3. Με νόμο μπορεί να προβλέπονται για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που διοικούνται από αιρετά όργανα.
4. Το Κράτος ασκεί στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης εποπτεία που συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται, όπως νόμος ορίζει. Πειθαρχικές ποινές στα αιρετά όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκτός από τις περιπτώσεις που συνεπάγονται αυτοδικαίως έκπτωση ή αργία, επιβάλλονται μόνο ύστερα από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από τακτικούς δικαστές, όπως νόμος ορίζει.
5. Το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή, μεταξύ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

¹ Σημειώνεται ότι δεν γίνεται αναφορά στις αναθεωρήσεις του Συντάγματος το 1986, το 2001 και το 2019, καθώς αυτές δεν επηρέασαν την τοπική αυτοδιοίκηση.

1.2. Βασικά Νομοθετικά κείμενα²

Ο **N.1850/1989** (ΦΕΚ Α' 114) με τις επιφυλάξεις στα άρθρα 5, 7 (§2), 8 (§2) και 10 (§2) που αφορά στην *‘Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας’* συνιστά ένα από τα βασικότερα σχετικά νομοθετικά κείμενα αναφορικά με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Άλλα σχετικά κείμενα είναι:

- ο Το **Π.Δ. 30/1996** (ΦΕΚ Α' 21) *‘Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης’*, που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους, όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010.
- ο Ο **N. 3463/2006** (ΦΕΚ 114 Α') – *‘Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα’*, με τον οποίο κωδικοποιείται σε ενιαίο κείμενο η ισχύουσα νομοθεσία για τη λειτουργία των δήμων και κοινοτήτων.
- ο Ο **N. 3852/2010** (ΦΕΚ 87 Α') - *‘Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης’*, με τον οποίο ανασυγκροτείται η διοικητική δομή της χώρας στο επίπεδο της Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού με Δήμους και Περιφέρειες και συστήνονται οι 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας ως ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του κράτους, που υπεισέρχονται αυτοδίκαια από την έναρξη λειτουργίας τους και χωρίς άλλη διατύπωση σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταργούμενων κρατικών περιφερειών.
- ο Ο **N. 4325/2015** (ΦΕΚ 47 Α')- *‘Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης- Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αποκατάσταση αδικιών και άλλες διατάξεις’*, με το άρθρο 28 του οποίου συστάθηκε η θέση του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος προΐσταται της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και ο οποίος προέρχεται από την υπαλληλική ιεραρχία. Η θέση του Συντονιστή είναι αντίστοιχη με εκείνη προϊσταμένου Γενικής Διεύθυνσης Υπουργείου. Ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης διορίζεται και παύεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών.
- ο Ο **N. 4555/2018** (ΦΕΚ 133 Α'), *‘Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση -Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις’*, με τον οποίο επέρχονταν μεταβολές στο εκλογικό σύστημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (πέρασμα από την ενισχυμένη αναλογική στην απλή αναλογική), στις αρμοδιότητες αιρετών και οργάνων, στους θεσμούς διαβούλευσης και συμμετοχής των πολιτών στις τοπικές υποθέσεις, στις αρμοδιότητες των επιτροπών, στους θεσμούς των τοπικών και περιφερειακών διαμεσολαβητών και στο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων διαχείρισης στερεών αποβλήτων.
- ο Ο **N. 4623/2019** (ΦΕΚ 124 Α') *‘Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα’*, με τον οποίο εισάγεται η δυνατότητα συμπράξεων μεταξύ των παρατάξεων στα δημοτικά και περιφερειακά συμβούλια.
- ο Ο **N.4735/2020** (ΦΕΚ Α'197) *‘Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις’* σχετικά με τη λειτουργία της αυτοδιοίκησης
- ο Ο **N. 4674/2020** (ΦΕΚ 53 Α') *‘Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις’*, με τον οποίο εισάγονται μεταβολές στον αναπτυξιακό σχεδιασμό σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω των αναπτυξιακών οργανισμών που θεσμοθετούνται.

² Κατάλογος Νόμων και Προεδρικών Διαταγμάτων παρατίθεται στο Παράρτημα, Μέρος ΙΙ.

- ο Ο Ν. 4804/2021 (ΦΕΚ 90 Α') 'Εκλογή Δημοτικών και Περιφερειακών Αρχών και λοιπές διατάξεις', με τον οποίο μεταβάλλεται το εκλογικό σύστημα της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, εν όψει των εκλογών του Οκτωβρίου 2023.
- ο Ο Ν. 4954/2022 (ΦΕΚ 136 Α')- 'Συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών και του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) της Επιτροπής για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τα επιμέρους επιγραμμικά συστήματα συγκέντρωσης –Διατάξεις σχετικές με την εκλογική διαδικασία και τον έλεγχο εσόδων και δαπανών κομμάτων, συνασπισμών και υποψηφίων βουλευτών και αιρετών- Λοιπές επείγουσες διατάξεις'. Στα άρθρα 63 έως 67 περιλαμβάνονται διατάξεις για τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Με το άρθρο 63 συστήνεται η θέση του Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ως μετακλητού υπαλλήλου, ο οποίος προΐσταται της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, στο δε άρθρο 64 περιγράφονται οι αρμοδιότητές του. Με το άρθρο 65 συστήνεται θέση προϊσταμένου, που φέρει τον τίτλο «Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης» και προβλέπεται η νέα διαδικασία επιλογής του. Στο άρθρο 66 περιγράφονται οι νέες αρμοδιότητες του Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης.
- ο Ο Ν. 5056/2023 (ΦΕΚ 163 Α') 'Αναμόρφωση του συστήματος διακυβέρνησης Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, κατάργηση νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δήμων, παρακολούθηση επιδόσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οικονομική και διοικητική διαχείριση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ευζωία των ζώων συντροφιάς, κατασκευή και αναβάθμιση λειτουργούντων χερσαίων συνοριακών σταθμών και λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Εσωτερικών', με τις διατάξεις του οποίου επήλθαν σημαντικές αλλαγές στο σύστημα διακυβέρνησης των δήμων, με παρεμβάσεις στον τρόπο συγκρότησης και λειτουργίας των αιρετών οργάνων των δήμων και την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

2. ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΟΤΑ Α' ΚΑΙ Β' ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα οργανώνεται διαχρονικά σε δύο βαθμούς. Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες συγκροτούν τον πρώτο και δεύτερο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης αντιστοίχως και ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημοσίου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας που κυρώθηκε με το ν. 1850/1989 (ΦΕΚ 144 Α'). Η δομή αυτής της οργάνωσης τα τελευταία χρόνια αναμορφώθηκε, με στόχο η αυτοδιοίκηση να καταστεί πιο αποδοτική, αποτελεσματική, λειτουργική, υπεύθυνη και πλέον διαφανής τόσο ως προς την λειτουργία της όσο και ως προς τις υπηρεσίες της στους πολίτες.

Η **τρέχουσα διοικητική διαίρεση**³ της Ελλάδας διαμορφώθηκε από το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2011. Σύμφωνα με αυτήν, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού ανασυγκροτήθηκαν χωρικά και πληθυσμιακά σε μεγαλύτερες γεωγραφικές μονάδες, με τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων και νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, αντίστοιχα, με αποτέλεσμα η χώρα να διαιρείται σε **332 Δήμους** (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού), **δεκατρείς (13) Περιφέρειες** (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης β' βαθμού) και **επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις**.

<u>ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΔΟΜΗ</u>		<u>ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΔΟΜΗ</u>	
1034	ΔΗΜΟΙ -ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	332	ΔΗΜΟΙ
914	ΟΤΑ α' Βαθμού		ΟΤΑ α' Βαθμού
120	Δήμοι		
	Κοινότητες		
54	ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ	13	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ
	ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ Ν.Α.-		ΟΤΑ β' Βαθμού
	Βαθμού		
47	Απλές Νομαρχιακές		
	Αυτοδιοικήσεις		
3 (7 Ν.Α)	Ενιαίες - Διευρυμένες		
	Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις		
19	Επαρχεία		
13	(κρατικές) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	7	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΕΣ
			ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ

2.1 Δήμοι

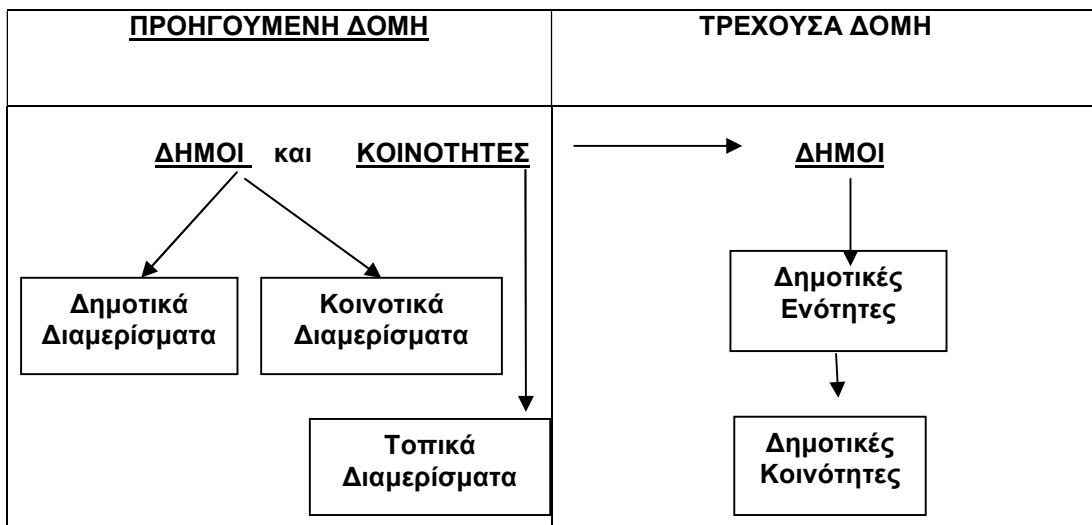
Οι Δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα και αποτελούν τον πρώτο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Υπέρ των δήμων συντρέχει το τεκμήριο⁴ διοίκησης των τοπικών υποθέσεων.

Η εδαφική περιφέρεια κάθε Δήμου αποτελείται από τις εδαφικές Περιφέρειες των συνενομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Οι εδαφικές αυτές Περιφέρειες αποτελούν τις δημοτικές ενότητες του νέου δήμου και φέρουν το όνομα του δήμου ή της

³ Παράρτημα, Μέρος Ι

⁴ Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 102 του Συντάγματος, όπως παρατίθεται παραπάνω, και τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας που κυρώθηκε με το Ν. 1850/1989.

κοινότητας. Ακόμη, όλες οι κοινότητες, ανεξαρτήτως του πληθυσμού τους, αποτελούν, πλέον, τις δημοτικές κοινότητες του κάθε δήμου.

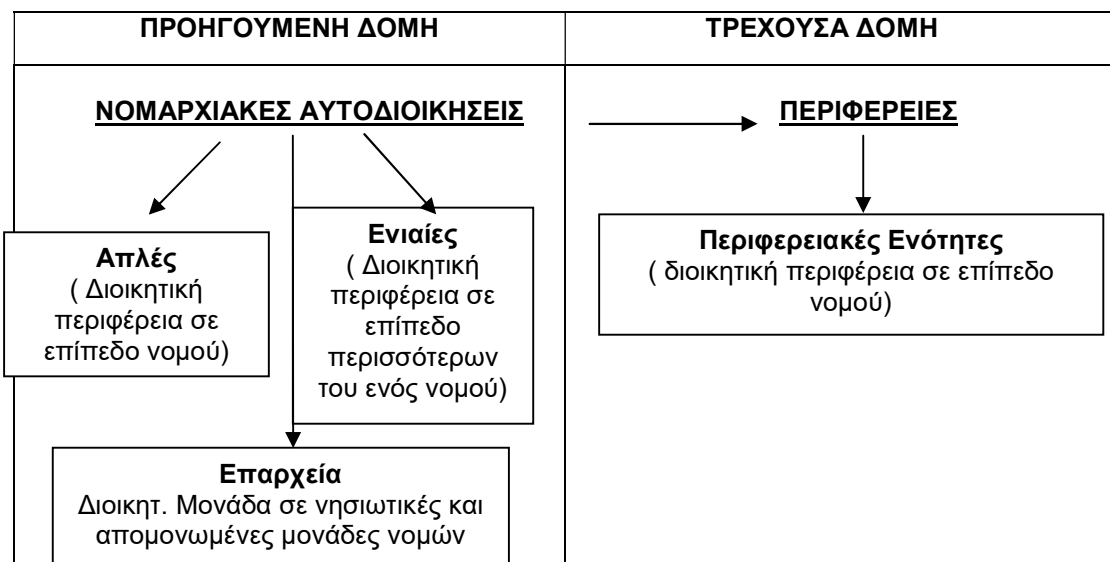

2.2 Περιφέρειες

Οι Περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα και αποτελούν το δεύτερο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κάθε Περιφέρεια εντός των γεωγραφικών της ορίων περιλαμβάνει περισσότερους του ενός νομούς. Κατά κανόνα, συγκροτούνται στα όρια των νομών και των πρώην νησιωτικών επαρχιών της χώρας περιφερειακές ενότητες, οι οποίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής αποκέντρωσης, καθώς σε αυτές εδρεύουν οι υπηρεσίες των πρώην νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων συντελώντας στην απρόσκοπτη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Οι Περιφέρειες σχεδιάζουν προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Στο πλαίσιο του δεύτερου βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αναλαμβάνονται επιπλέον μητροπολιτικές αρμοδιότητες, οι οποίες συνδέονται με την ενιαία αντιμετώπιση υπερτοπικού χαρακτήρα προβλημάτων και αναγκών ενιαίου σχεδιασμού και ανάπτυξης των περιοχών που αφορούν, με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών των δύο μεγαλύτερων αστικών κέντρων της χώρας. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί στο σύνολό της Μητροπολιτική Περιφέρεια, ενώ αντίστοιχα, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, οι μητροπολιτικές λειτουργίες ασκούνται μόνο στη Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης, δηλαδή εντός των ορίων του οικείου πολεοδομικού συγκροτήματος.

Μεταξύ των δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών και συντονισμού κοινών δράσεων.

2.3. Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Η αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση, πέραν των περιφερειακών διευθύνσεων των Υπουργείων, διαρθρώνεται και σε επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, η καθεμία από τις οποίες εκτείνεται στα όρια μίας (Αττικής, Κρήτης) ή περισσότερων περιφερειών⁵. Οι αποκεντρωμένες Διοικήσεις, οι οποίες απολαμβάνουν διοικητικής και δημοσιονομικής αυτοτέλειας, ασκούν αποκεντρωμένες αρμοδιότητες αμιγώς κρατικού χαρακτήρα.

2.4. Βασικά Στατιστικά Στοιχεία (πληθυσμός, έκταση, κλπ)

Η έκταση και ο πληθυσμός της Ελλάδας παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες:

Έκταση και πληθυσμός ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αποκεντρωμένη Διοίκηση – (έδρα)	Έκταση(τετρ. χιλ.)	Πληθυσμός
Αττικής (Αθήνα)	3.808	3.814.064
Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας (Λάρισα)	29.586	1.196. 509
Ηπείρου- Δυτικής Μακεδονίας (Ιωάννινα)	18.654	574.586
Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου (Πάτρα)	28.847	1.392.987
Αιγαίου (Πειραιάς)	9.122	522.763
Κρήτης (Ηράκλειο)	8.336	624.408
Μακεδονίας – Θράκης (Θεσσαλονίκη)	32.968	2.357.870

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Στοιχεία της επίσημης απογραφής του έτους 2021

⁵ Παράρτημα, Μέρος Ι

Έκταση και πληθυσμός ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	Έκταση (τετρ. χιλ.)	Μέση Έκταση (τετρ. χιλ.)	Πληθυσμός (αριθμός κατοίκων)	Μέσος Πληθυσμός (αριθμός κατοίκων)	Αριθμός Δήμων
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	14.157	643,53	562.201	25.554,59	22
Κεντρικής Μακεδονίας	18.811	495,01	1.795.669	47.254,44	38
Δυτικής Μακεδονίας	9.451	787,63	254.595	19.584,23	13
Ηπείρου	9.203	511,29	319.991	17.777,27	18
Θεσσαλίας	14.037	561,47	688.255	27.530,20	25
Ιονίων Νήσων	2.307	329,57	204.532	18.593,81	11
Δυτικής Ελλάδας	11.350	597,38	648.220	34.116,84	19
Στερεάς Ελλάδας	15.549	621,97	508.254	20.330,16	25
Αττικής	3.808	57,70	3.814.064	57.788,84	66
Πελοποννήσου	15.490	595,77	539.535	20.751,34	26
Βορείου Αιγαίου	3.836	426,20	194.943	17.722,09	11
Νοτίου Αιγαίου	5.286	155,56	327.820	9.641,76	34
Κρήτης	8.336	347,33	624.408	26.017,00	24
Άγιον Όρος	336		1746 ⁶		Αυτοδιοίκητο
ΣΥΝΟΛΟ	131.957	405,00	10.482.487	31.573,75	332

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Στοιχεία της επίσημης απογραφής του έτους 2021

Πληθυσμιακά στοιχεία των ΟΤΑ και των δύο βαθμών

Πληθυσμός	Περιφέρειες	Δήμοι
Μέγιστη	3.814.064 (Αττική)	643.452 (Αθηναίων)
Ελάχιστη	194.943 (Βορείου Αιγαίου)	142 (Γαύδου)
Μέση	806.345	31.566

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ, Στοιχεία της επίσημης απογραφής του έτους 2021

Πληθυσμός	Πλήθος ΟΤΑ
έως 2.000	25
από 2.001 έως 5.000	25
από 5.001 έως 10.000	49
από 10.001 έως 30.000	123
από 30.001 έως 50.000	45
από 50.001 έως 100.000	49
από 100.001 έως 150.000	10
από 150.001 και άνω	6
Σύνολο	332

⁶ Ο μόνιμος πληθυσμός του Αγίου Όρους περιλαμβάνεται στον συνολικό μόνιμο πληθυσμό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

2.5 Ειδικές Ρυθμίσεις για Συγκεκριμένες Περιοχές: Το Καθεστώς του Αγίου Όρους

Το **Άγιον Όρος**, η χερσόνησος του Άθω, από τη Μεγάλη Βίγλα και πέρα, αποτελεί αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους, σύμφωνα με το άρθρο 105 του Συντάγματος. Το Άγιο Όρος διέπεται από ένα ιδιότυπο νομικό καθεστώς που έγκειται σε ένα πλέγμα διατάξεων του Συντάγματος, διεθνών συνθηκών, του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του υπόλοιπου εσωτερικού δικαίου, με βασικότερο κανονιστικό κείμενο τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, ο οποίος οργανώνει διοικητικά την περιοχή.

Διοικητικά τελεί υπό την εποπτεία του Κράτους και πνευματικά υπό την ανώτατη εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Οι εξουσίες του Κράτους ασκούνται από διοικητή, του οποίου τα δικαιώματα και καθήκοντα καθορίζονται με νόμο. Η πολιτική διοίκηση του Αγίου Όρους ανήκει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εξωτερικών και ασκείται μέσω της Διοίκησης του Αγίου Όρους, η οποία αποτελεί αυτοτελή δημόσια αρχή και οργανώνεται με προεδρικό διάταγμα.

Η Κοινή Δήλωση περί Αγίου Όρους προσαρτημένη στη Συνθήκη Προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, (υπεγράφη στις 28.05.1979 και ετέθη σε ισχύ 01.01.1981) όπως αναθεωρήθηκε και ισχύει, αναγνωρίζει το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους. Συνεπώς, το Ενωσιακό Δίκαιο λαμβάνει υπόψη το ειδικό αυτό καθεστώς και ιδιαίτερα σε ζητήματα τελωνειακών και φορολογικών απαλλαγών και του δικαιώματος εγκατάστασης.

3. ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Το σύστημα διακυβέρνησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης επανασχεδιάστηκε με βάση τις αρχές της συλλογικής λειτουργίας των οργάνων της Αυτοδιοίκησης, της ενίσχυσης της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης και της θεσμοποιημένης συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στη λήψη των αποφάσεων. Στόχος είναι η εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης στη λήψη των αποφάσεων, στο πλαίσιο των διευρυμένων συνενώσεων και της επιδίωξης διαφανούς και αποτελεσματικής άσκησης των ενισχυμένων αρμοδιοτήτων των Δήμων και των Περιφερειών.

3.1. Δήμοι

Τα όργανα διοίκησης του Δήμου είναι ο Δήμαρχος, το Δημοτικό Συμβούλιο και η Δημοτική Επιτροπή.

Οι Δημοτικές Κοινότητες, με πληθυσμό μικρότερο ή ίσο των διακοσίων (200) κατοίκων διοικούνται από τον Πρόεδρο της Δημοτικής Κοινότητας. Οι Δημοτικές Κοινότητες με πληθυσμό μεγαλύτερο ή ίσο των διακοσίων ενός (201) κατοίκων διοικούνται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Δημοτικής Κοινότητας και το Συμβούλιο της Δημοτικής Κοινότητας.

3.1.1 Όργανα Διοίκησης Δήμου

3.1.1.1 Δήμαρχος

Ο δήμαρχος προασπίζει τα τοπικά συμφέροντα, κατευθύνει τις δράσεις του δήμου για την υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης, διασφαλίζει την ενότητα της τοπικής κοινωνίας και ασκεί τα καθήκοντά του με γνώμονα τις αρχές της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας.

Ειδικότερα, ο βασικός ρόλος του δημάρχου συνίσταται στα κάτωθι:

- α) Εκπροσωπεί το δήμο στα δικαστήρια και σε κάθε δημόσια αρχή.
- β) Εκτελεί τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου και της δημοτικής επιτροπής.
- γ) Ορίζει τους αντιδημάρχους.
- δ) Είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών του δήμου.

Οι αντιδήμαρχοι που διορίζονται από το δήμαρχο είναι σύμβουλοι της πλειοψηφίας, οι οποίοι επικουρούν τον δήμαρχο στην άσκηση αρμοδιοτήτων καθ' ύλην και κατά τόπο, (στα όρια συγκεκριμένης δημοτικής ενότητας), κατόπιν απόφασής του που προσδιορίζει το είδος των αρμοδιοτήτων που τους αναθέτει. Ο αριθμός τους εξαρτάται από τον πληθυσμό του δήμου, ενώ η θητεία τους δεν μπορεί να είναι μικρότερη του ενός (1) έτους. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους, οι αντιδήμαρχοι δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι μέλη του προεδρείου του δημοτικού συμβουλίου.

Επισημαίνεται, δε, ότι οι αρμοδιότητες του αντιδημάρχου στη δημοτική κοινότητα που εκτείνεται στην εδαφική περιφέρεια ενός νησιού είναι εκτεταμένες.

3.1.1.2 Δημοτικό Συμβούλιο

Το δημοτικό συμβούλιο έχει το τεκμήριο αρμοδιότητας για όλα τα θέματα του δήμου, εκτός από εκείνα που ανήκουν εκ του νόμου στην αρμοδιότητα του δημάρχου ή άλλου οργάνου του δήμου. Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί με απόφασή του να μεταβιβάζει στη δημοτική επιτροπή αρμοδιότητές του σχετικές με το αντικείμενό της.

Το δημοτικό συμβούλιο δύναται, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του, να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο αρμοδιότητες της δημοτικής επιτροπής.

Πληθυσμός Δήμου σε Κατοίκους	Αριθμός Μελών Δημοτικού Συμβουλίου
έως 2.000	13
από 2.001 έως 5.000	15
από 5.001 έως 10.000	19
από 10.001 έως 30.000	25
από 30.001 έως 50.000	29
από 50.001 έως 100.000	35
από 100.001 έως 150.000	39
από 150.001 και πάνω	43

Εάν οι δημοτικές ενότητες δήμων με πληθυσμό από δέκα χιλιάδες έναν έως τριάντα χιλιάδες (10.001 - 30.000) κατοίκους, από τριάντα χιλιάδες έναν έως πενήντα χιλιάδες (30.001- 50.000) κατοίκους και από πενήντα χιλιάδες έναν έως εκατόν πενήντα χιλιάδες (50.001 150.000) κατοίκους υπερβαίνουν τις έξι (6), ο αριθμός των μελών του Δημοτικού Συμβουλίου τους είναι εκείνος που αντιστοιχεί στην επόμενη πληθυσμιακή κλίμακα.

3.1.1.3 Δημοτική Επιτροπή

Η Δημοτική Επιτροπή αποτελείται από το δήμαρχο (ή τον οριζόμενο από αυτόν αντιδήμαρχο) ως πρόεδρο και από τέσσερα (4) μέλη, αν το δημοτικό συμβούλιο έχει έως και δεκαεννέα (19) μέλη, από έξι (6) μέλη αν το συμβούλιο έχει έως είκοσι εννέα (29) μέλη ή από οκτώ (8) μέλη, αν το συμβούλιο έχει πάνω από είκοσι εννέα (29) μέλη. Δύο (2) μέλη στις πενταμελείς και στις επταμελείς και τρία (3) μέλη στις εννεαμελείς δημοτικές επιτροπές εκλέγονται από τις δημοτικές παρατάξεις της μειοψηφίας.

Η Δημοτική Επιτροπή εκλέγεται για θητεία τριάντα (30) μηνών.

Ασκεί, μεταξύ άλλων, αρμοδιότητες σχετικές με

- την παρακολούθηση και εκτέλεση των αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου,
- τον οικονομικό έλεγχο και την τακτική παρακολούθηση της υλοποίησης του προϋπολογισμού του δήμου και εισηγείται θέματα σχετικά με την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών προς το δημοτικό συμβούλιο,
- τους τομείς πολεοδομίας, χωροταξίας, περιβάλλοντος, αδειοδοτήσεων καταστημάτων και επιχειρήσεων, καθορισμού χώρων λαϊκών αγορών και υπαίθριου εμπορίου κ.ά. Επίσης, λαμβάνει ειδική μέριμνα και δράσεις που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του Δήμου.

Η Δημοτική Επιτροπή, με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, μπορεί να παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητα αυτού.

Στις συνεδριάσεις καλούνται υποχρεωτικώς οι πρόεδροι των συμβουλίων κοινοτήτων άνω των τριακοσίων (300) κατοίκων και οι πρόεδροι των κοινοτήτων έως τριακοσίων (300) κατοίκων, όταν συζητούνται θέματα που αφορούν ειδικώς την κοινότητά τους.

Επίσης, άλλα όργανα γνωμοδοτικού και διαμεσολαβητικού χαρακτήρα των δήμων είναι:

- Το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών.
- Ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης.
- Η Δημοτική Επιτροπή Ισότητας.

3.1.2 . Άλλα Όργανα Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού

3.1.2.1 Δημοτικές Κοινότητες

Οι Δημοτικές Κοινότητες με πληθυσμό μεγαλύτερο ή ίσο των διακοσίων ενός (201) κατοίκων διοικούνται από τον πρόεδρο του συμβουλίου της δημοτικής κοινότητας και το συμβούλιο της δημοτικής κοινότητας.

Ανάλογα με τον πληθυσμό κάθε δημοτικής κοινότητας τα συμβούλια είναι:

- 3μελή για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό από 201 έως 2.000 κατοίκους,
- 5μελή, για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό από 2.001 έως 10.000 κατοίκους,
- 11μελή, για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό από 10.001 έως 50.000 κατοίκους,
- 15μελή, για δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό από 50.001 κατοίκους και άνω.

Ο πρόεδρος του συμβουλίου της δημοτικής κοινότητας, ο οποίος εκλέγεται μεταξύ των μελών του συμβουλίου της, εκπροσωπεί το συμβούλιο για θέματα που αφορούν τη δημοτική κοινότητα και συνεργάζεται με το δήμαρχο και τα άλλα αρμόδια όργανα του δήμου για την αντιμετώπιση τα προβλημάτων της δημοτικής κοινότητας.

Οι δημοτικές κοινότητες με πληθυσμό έως διακόσιους (200) κατοίκους διοικούνται από τον πρόεδρο της δημοτικής κοινότητας.

Ο πρόεδρος του συμβουλίου δημοτικής κοινότητας και ο πρόεδρος της δημοτικής κοινότητας ασκεί και κάθε αρμοδιότητα που του ανατίθεται από τον δήμαρχο και συμμετέχει στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου, στις οποίες καλείται υποχρεωτικά με δικαίωμα ψήφου, όταν στην ημερήσια διάταξη περιλαμβάνεται θέμα που αφορά ειδικά την αντίστοιχη κοινότητα.

3.1.3 Ενώσεις Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ βαθμού

Για την οργανωμένη συνεργασία, προαγωγή κοινών σκοπών και εκπροσώπηση των Δήμων συνιστώνται:

Α) Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων (Π.Ε.Δ), στις οποίες συμμετέχουν υποχρεωτικά ως μέλη δια των εκπροσώπων τους όλοι οι Δήμοι της αντίστοιχης χωρικής αρμοδιότητας των Περιφερειών. Οι ΠΕΔ έχουν την έδρα τους στην έδρα κάθε περιφέρειας.

Β) Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Ε), στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικά ως μέλη δια των εκπροσώπων τους όλες οι περιφερειακές Ενώσεις Δήμων.

Οι ανωτέρω ενώσεις συνιστούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας εποπτεύεται από τον Υπουργό Εσωτερικών και οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων από τον Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

3.1.4 Κατηγοριοποίηση Δήμων

3.1.4.1. Κατηγορίες Δήμων

Οι Δήμοι, με βάση τον πληθυσμό τους, τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά τους, τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομικής δραστηριότητας εντός των ορίων τους, το βαθμό αστικοποίησής τους, την ένταξή τους ή μη σε ευρύτερα πολεοδομικά συγκροτήματα μητροπολιτικού χαρακτήρα και τη θέση τους στη διοικητική διαίρεση της χώρας, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- α) Δήμοι Μητροπολιτικών Κέντρων.
- β) Μεγάλοι Ηπειρωτικοί Δήμοι και Δήμοι Πρωτεύουσες Νομών.
- γ) Μεσαίοι Ηπειρωτικοί Δήμοι.

- δ) Μικροί Ηπειρωτικοί και Μικροί Ορεινοί Δήμοι.
ε) Μεγάλοι και Μεσαίοι Νησιωτικοί Δήμοι.
στ) Μικροί Νησιωτικοί Δήμοι.

Οι ανωτέρω κατηγορίες λαμβάνονται υπόψη ιδίως για τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων των Δήμων, για την κατάρτιση των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας των ΟΤΑ. α' βαθμού, καθώς και για την κατανομή και αξιοποίηση των πάσης φύσεως προγραμμάτων χρηματοδότησης των Δήμων από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους.

3.1.4.2. Ορεινοί Δήμοι

Ως ορεινοί νοούνται οι Δήμοι που χαρακτηρίζονται ως ορεινοί εκ του νόμου, όπως επίσης και οι Δήμοι των οποίων τουλάχιστον το πενήντα τοις εκατό (50%) των κοινοτήτων χαρακτηρίζονται ως ορεινές στο Μητρώο Δήμων, Κοινοτήτων και Οικισμών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, καθώς και οι Δήμοι των οποίων τουλάχιστον το σαράντα τοις εκατό (40%) των κοινοτήτων χαρακτηρίζονται ως ορεινές στο Μητρώο Δήμων, Κοινοτήτων και Οικισμών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και οι οποίοι έχουν πληθυσμό μέχρι δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) μόνιμους κατοίκους σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2021).

3.2 Περιφέρειες

Τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, το Περιφερειακό Συμβούλιο, η Περιφερειακή Επιτροπή και οι αποφασιστικού χαρακτήρα Επιτροπές του Περιφερειακού Συμβουλίου.

3.2.1 Όργανα Περιφέρειας

3.2.1.1 Περιφερειάρχης

Ο Περιφερειάρχης προασπίζει το δημόσιο συμφέρον, κατευθύνει την υλοποίηση του σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης και ασκεί τα καθήκοντά του με γνώμονα τις αρχές της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας.

3.2.1.2 Αντιπεριφερειάρχες

Οι Αντιπεριφερειάρχες επικουρούν τον περιφερειάρχη. Είναι περιφερειακοί σύμβουλοι και ορίζονται και ανακαλούνται με απόφαση του περιφερειάρχη που αναρτάται στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας και στον διαδικτυακό τόπο «Διαύγεια». Αντιπεριφερειάρχης δεν μπορεί να οριστεί σύμβουλος που ανήκει σε διαφορετική περιφερειακή παράταξη από αυτή του περιφερειάρχη, εάν ο ορισμός δεν εγκριθεί από την πλειοψηφία των συμβούλων της παράταξης στην οποία ανήκει ο σύμβουλος αυτός. Διακρίνονται σε χωρικούς και σε θεματικούς, ήτοι:

- Οι χωρικοί Αντιπεριφερειάρχες είναι ίσοι σε αριθμό με τις περιφερειακές ενότητες της οικείας περιφέρειας, με εξαίρεση τις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας και Ιονίων Νήσων, όπου οι χωρικοί Αντιπεριφερειάρχες είναι ίσοι σε αριθμό με τους νομούς της οικείας περιφέρειας. Ασκούν αρμοδιότητες εντός συγκεκριμένης περιφερειακής ενότητας ή νομού, αντίστοιχα.
- Οι θεματικοί Αντιπεριφερειάρχες μπορεί να είναι έως οκτώ (8) σε κάθε περιφέρεια και, επίσης, ορίζονται από τον περιφερειάρχη με αρμοδιότητες που προβλέπονται από το νόμο (άρ. 160, παρ. 3 και 4 του νόμου 3852/2010).
- Η θητεία των Αντιπεριφερειάρχων δεν μπορεί να είναι μικρότερη του ενός (1) έτους.

3.2.1.3 Περιφερειακό Συμβούλιο

Το Περιφερειακό Συμβούλιο έχει το τεκμήριο αρμοδιότητας για όλες τις υποθέσεις της περιφέρειας, εκτός από εκείνες που έχουν ανατεθεί με ρητή διάταξη νόμου σε άλλο όργανο της περιφέρειας.

Πληθυσμός Περιφέρειας σε κατοίκους	Αριθμός Μελών Περιφερειακού Συμβουλίου
έως 300.000	35
από 300.001 έως 800.000	45
από 800.001 και πάνω	61
Αττικής	85

3.2.1.4 Περιφερειακή Επιτροπή

Η Περιφερειακή Επιτροπή είναι συλλογικό και συντονιστικό όργανο που ασκεί τον οικονομικό έλεγχο και παρακολουθεί την υλοποίηση του προϋπολογισμού της περιφέρειας, παρακολουθεί την εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής σε όλους τους τομείς αρμοδιότητας της περιφέρειας καθώς και την εφαρμογή του προγράμματος περιφερειακής ανάπτυξης. Επίσης, αποφασίζει για την υποβολή αιτημάτων πρόσληψης προσωπικού, την τροποποίηση συμβάσεων, τη σύναψη προγραμματικών συμβάσεων και τη σύναψη συμβάσεων leasing.

Αποτελείται από τον περιφερειάρχη ή τον οριζόμενο από αυτόν Αντιπεριφερειάρχη, ως πρόεδρο, με τη συμμετοχή περιφερειακών συμβούλων που εκλέγονται για το σκοπό αυτό από το περιφερειακό συμβούλιο. Τα μέλη της επιτροπής εξαρτώνται από τον πληθυσμό της περιφέρειας και είναι έξι (6) για πληθυσμό έως 300.000 κατοίκους, οκτώ (8) για πληθυσμό από 300.001 έως 800.000 κατοίκους και δέκα (10) για πληθυσμό άνω των 800.000 κατοίκων. Η θητεία της είναι τριάντα (30) μήνες.

3.2.1.5. Αποφασιστικές και γνωμοδοτικές επιτροπές του περιφερειακού συμβουλίου

Το περιφερειακό συμβούλιο μπορεί να συστήσει:

Α. Αποφασιστικού χαρακτήρα Επιτροπές

Με απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του, μπορεί να συνιστώνται μέχρι δύο (2) Επιτροπές, στις οποίες το συμβούλιο μεταβιβάζει αρμοδιότητές του για συγκεκριμένους τομείς περιφερειακής πολιτικής που ορίζονται από αυτό ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της οικείας περιφέρειας. Μέλη των επιτροπών αυτών ορίζονται περιφερειακοί σύμβουλοι ανάλογα με τη δύναμη των περιφερειακών παρατάξεων.

Πρόεδρος κάθε επιτροπής είναι ο αρμόδιος σχετικά με το αντικείμενο της επιτροπής αντιπεριφερειάρχης. Αντιπρόεδρος εκλέγεται στην πρώτη συνεδρίαση ένα από τα μέλη της επιτροπής.

Β. Γνωμοδοτικού χαρακτήρα επιτροπές

Το Περιφερειακό Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση του προέδρου του, μπορεί να συγκροτεί γνωμοδοτικές επιτροπές, για την επεξεργασία και εισήγηση σε αυτό θεμάτων της αρμοδιότητας της Περιφέρειας.

Στις Επιτροπές προεδρεύει περιφερειακός σύμβουλος, που ορίζεται με την απόφαση της συγκρότησης. Σε αυτές μπορεί να μετέχουν σύμβουλοι που προτείνονται από όλες τις παρατάξεις του περιφερειακού συμβουλίου, υπάλληλοι της αρμόδιας διεύθυνσης της

περιφέρειας καθώς και ιδιώτες εμπειρογνώμονες στα θέματα της επιτροπής και εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων της περιοχής.

Επίσης, άλλα όργανα **γνωμοδοτικού και διαμεσολαβητικού χαρακτήρα** των Περιφερειών είναι:

- Ο Συμπαραστάτης του Πολίτη και της Επιχείρησης.
- Η Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας των Φύλων.

3.2.2 Όργανα Διοίκησης Περιφερειών με Αρμοδιότητες Μητροπολιτικού Χαρακτήρα

Για την άσκηση των μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας Αττικής το Περιφερειακό Συμβούλιο συνεπικουρείται από έως τέσσερις (4) Μητροπολιτικές Επιτροπές, οι οποίες προετοιμάζουν και εισηγούνται στο Περιφερειακό Συμβούλιο όλα τα θέματα. Πρόεδρος της Επιτροπής ορίζεται για κάθε μία ένας Αντιπεριφερειάρχης.

Για την άσκηση των μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων της Μητροπολιτικής Ενότητας Θεσσαλονίκης συγκροτείται Μητροπολιτική Επιτροπή από μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου. Η Μητροπολιτική αυτή Επιτροπή, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει τις αρμοδιότητες του περιφερειακού συμβουλίου και ο Αντιπεριφερειάρχης Θεσσαλονίκης συντονίζει το έργο της.

3.2.3 Ένωση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Β' βαθμού

Για την οργανωμένη συνεργασία, προαγωγή κοινών σκοπών και εκπροσώπηση των περιφερειών συνιστάται η **Ένωση Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝ.Π.Ε)**, στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικά ως μέλη δια των εκπροσώπων τους όλες οι Περιφέρειες της χώρας.

Η **ΕΝ.ΠΕ** συνιστά νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα την Αθήνα που εποπτεύεται από τον Υπουργό Εσωτερικών και διατυπώνει τις απόψεις της στα σχέδια νόμων που αφορούν στις Περιφέρειες.

3.3 Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Τα όργανα διοίκησης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης είναι ο Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

3.3.1 Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης

Με το ν. 4954/2022 (Φ.Ε.Κ 136 Α) καθιερώνεται ο θεσμός του Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ως μετακλητού υπαλλήλου με βαθμό 2^ο της κατηγορίας των ειδικών θέσεων, προϊσταμένου όλων των υπηρεσιών και του προσωπικού της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος ασκεί τα καθήκοντά του παράλληλα με το Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι Γραμματείς Αποκεντρωμένων Διοικήσεων διορίζονται και παύονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης αποτελεί κυβερνητική πολιτική επιλογή και μπορεί να είναι είτε ιδιώτης είτε δημόσιος υπάλληλος, με αυξημένα τυπικά προσόντα και κάτοχος είτε μεταπτυχιακού είτε διδακτορικού τίτλου σπουδών.

Ο Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης είναι υπεύθυνος για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής για θέματα που αφορούν την Αποκεντρωμένη Διοίκηση και ασκεί αρμοδιότητες σε πεδία πολιτικής, όπως οι Κοινωνικές Περιουσίες, η Μεταναστευτική πολιτική, η Περιβαλλοντική πολιτική, η Χωροταξική πολιτική, η αγροτική πολιτική, αρμοδιότητες συνοριακών σταθμών, θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης και νομικών προσώπων και ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ. Ειδικότερα:

- ο Εκπροσωπεί την αποκεντρωμένη διοίκηση και προϊστάται όλων των υπηρεσιών και των υπαλλήλων της,

- ο Κατευθύνει, συντονίζει, εποπτεύει και ελέγχει τη δράση των υπηρεσιών και των υπαλλήλων της προς την κατεύθυνση της υλοποίησης των σχεδιαζόμενων κυβερνητικών πολιτικών, της εξυπηρέτησης ή περαιτέρω εξειδίκευσης των στρατηγικών τους στόχων και της διαχείρισης ενδεχόμενων κρίσεων ή κινδύνων,
- ο Μεριμνά για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και προς το σκοπό αυτό συνεργάζεται με το Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης για κάθε θέμα αρμοδιότητας του τελευταίου.
- ο Με απόφασή του, που αναρτάται στην ιστοσελίδα του προγράμματος «Διαύγεια», δύναται να μεταβιβάζει αρμοδιότητες και το δικαίωμα υπογραφής στους προϊστάμενους των υπηρεσιακών μονάδων των οποίων προϊστάται.
- ο Είναι πειθαρχικός προϊστάμενος των υπαλλήλων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και μπορεί να επιβάλλει την ποινή του προστίμου έως και τις αποδοχές δύο (2) μηνών, σύμφωνα με το άρθρο 109 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. [ν. 3528/2007 (Α' 26)].
- ο Ασκεί τις αρμοδιότητες αναφορικά με τους χερσαίους συνοριακούς σταθμούς.

3.3.2 Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης

Ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης είναι μόνιμος δημόσιος υπάλληλος ή υπάλληλος με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, με αυξημένα τυπικά προσόντα και πολυετή θητεία σε θέσεις ευθύνης, ενώ επιλέγεται μέσω μιας απαιτητικής διαδικασίας υπό την αιγίδα του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων (Α.Σ.Ε.Π.).

Οι Συντονιστές Αποκεντρωμένων Διοικήσεων :

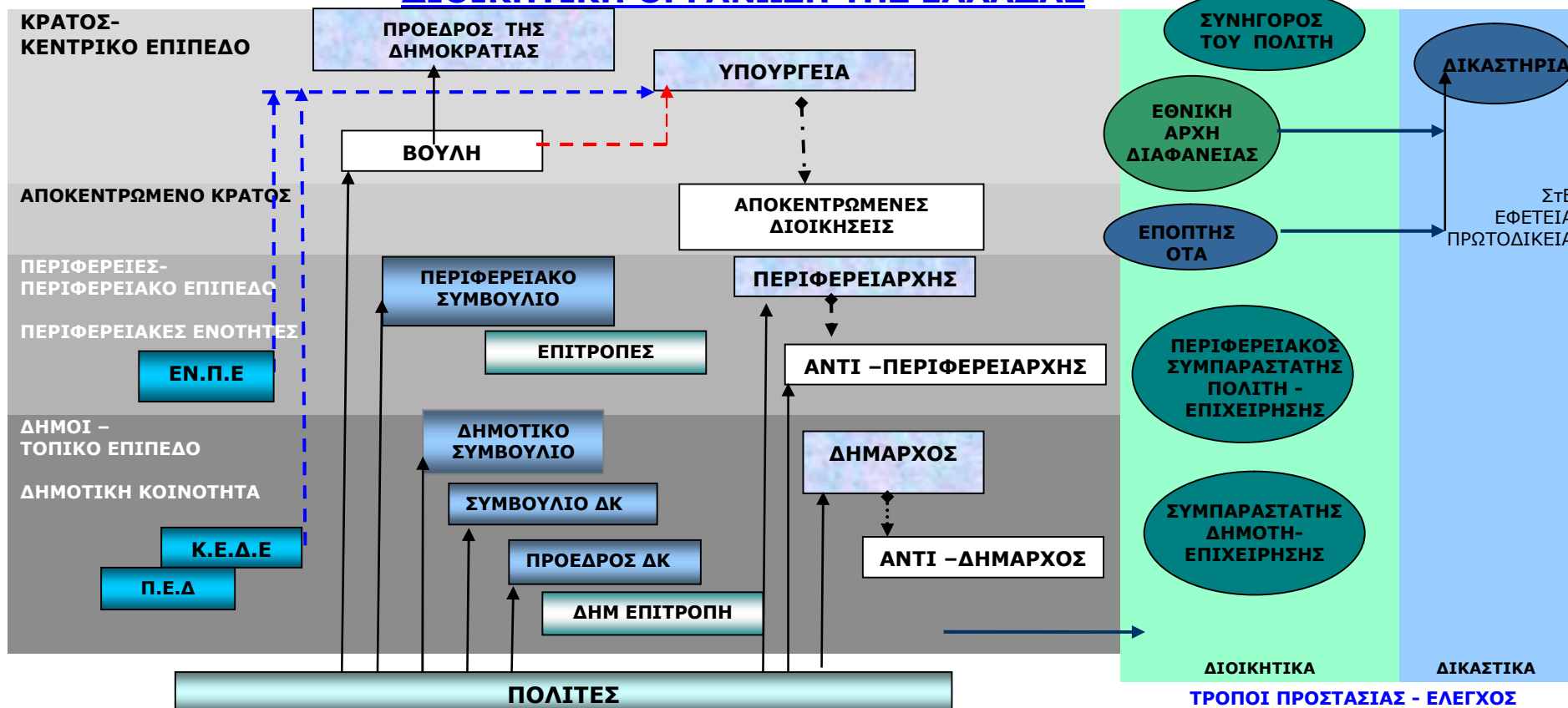
- ο Μεριμνούν για την ομαλή και αποτελεσματική διοικητική και οικονομική λειτουργία της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.
- ο Συντάσσουν το Σχέδιο Δράσης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης σε συνεργασία με το Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και παρακολουθούν την εφαρμογή του.
- ο Προϊστανται όλων των οριζόντιων υποστηρικτικών υπηρεσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όπως υπηρεσίες ανθρωπίνου δυναμικού, διοικητικής υποστήριξης, οικονομικών και προϋπολογισμού, πληροφορικής, προμηθειών, οργάνωσης και μέριμνας, απλούστευσης διαδικασιών, ποιότητας και αποδοτικότητας (παρ. 1 του άρθρου 28Α Ν. 4325/2015).
- ο Είναι πειθαρχικοί προϊστάμενοι για το προσωπικό των οργανικών μονάδων που υπάγονται στην αρμοδιότητά τους και δύνανται να επιβάλλουν την πειθαρχική ποινή του προστίμου, ύψους ίσου με τις αποδοχές έως δύο (2) μηνών.

Παρά το γεγονός ότι όλες οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις εντάσσονται στο ίδιο οργανωτικό μοντέλο, εμφανίζουν διαφοροποιήσεις ανάλογα με τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Έτσι, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου παρουσιάζει έντονο αποκεντρωτικό χαρακτήρα, καθώς, εκτός των επιτελικών υπηρεσιών της έδρας, διαθέτει επιμέρους δομές στο Βόρειο και στο Νότιο Αιγαίο με ισόρροπο καταμερισμό των υπηρεσιών τους, σύμφωνα με το διαθέσιμο προσωπικό και τις τοπικές συνθήκες.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

εκλογή, διορισμός, διαδικασία λήψης αποφάσεων

κοινοβουλευτικός έλεγχος κατάληξη

μονομελές όργανο συλλογικό όργανο εκπροσώπησης

αναφορά καταγγελία προσφυγή

Επιτροπές: Δημοτική, Περιφερειακή και Επιτροπές Περιφερειακού Συμβουλίου

4. ΑΜΕΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

4.1. Συμμετοχή Πολιτών και Διαφάνεια

4.1.1 Συνέλευση Κατοίκων Δημοτικής Κοινότητας

Στις Δημοτικές Κοινότητες, με ευθύνη του Προέδρου ή του Συμβουλίου Κοινότητας καλούνται οι κάτοικοι και οι φορείς της, σε συνέλευση τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος, προκειμένου να συζητήσουν οποιοδήποτε θέμα αφορά στην τοπική κοινότητα και να προτείνουν ανάλογες δράσεις στα αρμόδια όργανα του Δήμου.

4.1.2 Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών

Το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών συγκροτείται και λειτουργεί σε κάθε Δήμο με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ως συμβουλευτικό όργανο του Δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία. Στο Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών μετέχουν δημοτικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι φορέων μεταναστών ή εκπρόσωποι που επιλέγονται από την κοινότητα των μεταναστών που κατοικούν μόνιμα στον οικείο Δήμο καθώς και εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων.

4.1.3 Απολογισμός Πεπραγμένων Δημοτικής Αρχής

Το Δημοτικό Συμβούλιο συνεδριάζει κάθε χρόνο σε ειδική δημόσια συνεδρίαση, στην οποία καλούνται οι κάτοικοι κι οι φορείς της πόλης, όπου γίνεται απολογισμός των πεπραγμένων της δημοτικής αρχής σε ό,τι αφορά την διοίκηση του Δήμου, την εφαρμογή του ετήσιου προγράμματος δράσης και την εν γένει οικονομική κατάσταση του Δήμου. Στη συνεδρίαση αυτή, κάθε φορέας, κάτοικος ή φορολογούμενος από το Δήμο έχει δικαίωμα να διατυπώσει παρατηρήσεις σχετικές με τον απολογισμό στη συνεδρίαση αυτή.

4.1.4 Απολογισμός Πεπραγμένων Περιφερειάρχη

Το Περιφερειακό Συμβούλιο συνεδριάζει κάθε χρόνο σε ειδική δημόσια συνεδρίαση, στην οποία καλούνται οι κάτοικοι, οι δήμαρχοι των δήμων της περιφέρειας και εκπρόσωποι πολιτικών κομμάτων. Στη συνεδρίαση, η οποία συγκαλείται μέχρι τις 31 Ιανουαρίου του επόμενου έτους, γίνεται απολογισμός των πεπραγμένων της περιφερειακής αρχής σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή του ετήσιου προγράμματος δράσης, στην οικονομική κατάσταση και στη διοίκηση της περιφέρειας.

4.1.5 Δημοσιότητα Συνεδριάσεων Συλλογικών Οργάνων: Αναφορές, Προτάσεις, Πληροφόρηση Πολιτών

Οι συνεδριάσεις των συλλογικών οργάνων είναι δημόσιες. Στις συνεδριάσεις τους μπορούν να παρευρίσκονται φορείς και πολίτες της τοπικής κοινωνίας.

Οι δημότες και οι κάτοικοι μπορούν να καταθέτουν ατομικά ή συλλογικά στο Δημοτικό Συμβούλιο αναφορές και ερωτήσεις επί αποφάσεων που τους ενδιαφέρουν. Το Δημοτικό Συμβούλιο οφείλει να απαντήσει στις ανωτέρω αναφορές και ερωτήσεις εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την κατάθεσή τους.

Οι δημότες και οι κάτοικοι μπορούν, επίσης, να καταθέτουν προτάσεις για την επίλυση διαφόρων ζητημάτων αρμοδιότητας του Δημοτικού Συμβουλίου, οι οποίες συζητούνται υποχρεωτικά, εφόσον έχουν κατατεθεί από τουλάχιστον είκοσι πέντε (25) άτομα. Ο Δήμαρχος ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη σχετική απόφαση που ελήφθη.

Το Δημοτικό Συμβούλιο εξασφαλίζει στους δημότες πλήρη πληροφόρηση για τα, κάθε είδους, προβλήματα της περιφέρειάς τους, καθώς και για τη δραστηριότητά του, αναφορικά με την αντιμετώπιση και λύση των προβλημάτων αυτών.

Η δημοσιότητα και η διαφάνεια διασφαλίζονται περαιτέρω μέσω της υποχρεωτικής ανάρτησης όλων των πράξεων και αποφάσεων των δήμων και των περιφερειών στο πρόγραμμα 'ΔΙΑΥΓΕΙΑ'.

5. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΙΡΕΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

5.1. Εκλογή Εκπροσώπων Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι αρχές των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού εκλέγονται με άμεση καθολική και μυστική ψηφοφορία κάθε πέντε (5) χρόνια. Η εκλογή στα ανωτέρω αξιώματα στο εξής θα γίνεται τη δεύτερη Κυριακή του μηνός Οκτωβρίου του πέμπτου έτους κάθε δημοτικής περιόδου. Η εγκατάσταση των αρχών γίνεται την 1η Ιανουαρίου του επόμενου έτους από αυτό της διεξαγωγής των εκλογών και η θητεία τους λήγει την 31η Δεκεμβρίου του πέμπτου έτους.

Τα μέλη του Δημοτικού και Περιφερειακού Συμβουλίου εκλέγονται σε Εκλογικές Περιφέρειες. Εκλογικές Περιφέρειες στις δημοτικές εκλογές αποτελούν, κατά κανόνα, οι Δημοτικές Ενότητες, ενώ στις Περιφερειακές, αντίστοιχα, οι Περιφερειακές Ενότητες.

Αναφορικά με την κατανομή των εδρών του Δημοτικού Συμβουλίου:

A) Αν το ποσοστό του επιτυχόντος συνδυασμού κατά την αρχική ψηφοφορία είναι από 43% έως και 60%, ή αν ο συνδυασμός ανακηρύσσεται επιτυχών κατά την επαναληπτική ψηφοφορία, εκλέγει τα 3/5 του αριθμού των εδρών του Δημοτικού Συμβουλίου.

B) Αν το ποσοστό του επιτυχόντος συνδυασμού κατά την αρχική ψηφοφορία είναι μεγαλύτερο του 60% (60%+ 1 ψήφος), οι έδρες κάθε συνδυασμού κατανέμονται αναλογικά.

Δήμαρχος εκλέγεται ο επικεφαλής του επιτυχόντος συνδυασμού. Επιλαχόντες είναι οι συνδυασμοί που έλαβαν έστω και 1 έδρα στο Δημοτικό Συμβούλιο, ενώ σημειώνεται ότι, δικαίωμα εκλογής δημοτικού συμβούλου έχει συνδυασμός ο οποίος κατά την αρχική ψηφοφορία (α' γύρο) συγκέντρωσε ποσοστό τουλάχιστον τρία τοις εκατό (3%) του συνολικού αριθμού των εγκύρων ψηφοδελτίων.

Αναφορικά με την κατανομή των εδρών του Περιφερειακού Συμβουλίου σημειώνονται τα εξής :

1. Μέτρο για τον υπολογισμό των εδρών των περιφερειακών συμβούλων κάθε εκλογικής περιφέρειας αποτελεί το ακέραιο πηλίκο της διαίρεσης του πληθυσμού της περιφέρειας δια του αριθμού των μελών του Περιφερειακού Συμβουλίου κάθε Περιφέρειας.
2. Από το πηλίκο της διαίρεσης του πληθυσμού κάθε εκλογικής περιφέρειας δια του εκλογικού μέτρου προκύπτουν οι έδρες των περιφερειακών της συμβούλων.
3. Οι έδρες των περιφερειακών συμβούλων στο περιφερειακό συμβούλιο που παραμένουν αδιάθετες προστίθενται ανά μία (1) στις εκλογικές Περιφέρειες με τα μεγαλύτερα, κατά σειρά, υπόλοιπα, έως ότου συμπληρωθεί ο αριθμός των μελών του περιφερειακού συμβουλίου,
4. Εάν από τη διαδικασία των παρ. 1, 2 και 3 προκύψουν εκλογικές Περιφέρειες με αριθμό εδρών μικρότερο ή ίσο των δύο (2), οι ελλείπουσες συμπληρώνονται με την αφαίρεση μίας (1) από κάθε εκλογική περιφέρεια με το μεγαλύτερο αριθμό εδρών και κατά φθίνουσα σειρά. Η διαδικασία αυτή επαναλαμβάνεται μέχρι να συμπληρωθεί ο ελάχιστος αριθμός των εδρών. Σε περίπτωση εκλογικών περιφερειών με τον ίδιο αριθμό εδρών, συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν ήδη αφαιρεθεί σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η έδρα αφαιρείται από εκείνη με το μικρότερο πληθυσμό. Ειδικά, για τις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας και Αττικής, η διαδικασία της παρούσας εφαρμόζεται, αν προκύψουν εκλογικές Περιφέρειες με αριθμό εδρών μικρότερο της μίας (1).

5.2. Εκλογιμότητα και Διάρκεια Θητείας

Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του Δημάρχου πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες δημότες του δήμου, ή πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών. Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του Δημοτικού Συμβούλου πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες ή

πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών.

Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του Περιφερειάρχη και του Αντιπεριφερειάρχη πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στον εκλογικό κατάλογο δήμου της οικείας περιφέρειας, να έχουν την ικανότητα του εκλέγειν και να έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διενέργειας των εκλογών. Για το, δε, αξίωμα του περιφερειακού συμβούλου πρέπει να έχουν την ικανότητα του εκλέγειν και να έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Περιφερειακός Σύμβουλος που δεν έχει συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας του, δεν μπορεί να οριστεί Αντιπεριφερειάρχης.

Υπέρ της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος προβλέπονται περιορισμοί για συγκεκριμένες κατηγορίες υποψηφίων. Ειδικότερα, δικαστικοί λειτουργοί, αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, θρησκευτικοί λειτουργοί καθώς και όποιοι συνδέονται με την περιφέρεια ή το δήμο ή τα νομικά τους πρόσωπα και εκείνοι που είναι, από οποιαδήποτε αιτία, οφειλέτες της περιφέρειας ή του δήμου δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι Δήμαρχοι, Περιφερειάρχες, Αντιδήμαρχοι, Αντιπεριφερειάρχες και μέλη Δημοτικού ή Περιφερειακού Συμβουλίου.

Επίσης, οι υποψήφιοι αιρετοί των Δήμων και των Περιφερειών δεν πρέπει να ασκούν ή να αποδέχονται συγκεκριμένα καθήκοντα που συνιστούν κώλυμα εκλογιμότητας με τη θέση του αιρετού. Η νόμιμη αιτία που επιβάλλει τη θέσπιση κωλύματος εκλογιμότητας είναι η προστασία του δημοσίου συμφέροντος από τον επηρεασμό που είναι δυνατόν να ασκήσουν στο εκλογικό σώμα πρόσωπα, τα οποία κατέχουν δημόσια θέση και η αποφυγή της προπαγανδευτικής, με τον τρόπο αυτό, της σταδιοδρομίας τους ως αιρετών των Δήμων και των Περιφερειών.

Η υποψηφιότητα και στους δύο βαθμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης απαγορεύεται. Σύμπτωση στο ίδιο πρόσωπο της ιδιότητας αιρετού του πρώτου και του δεύτερου βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποκλείεται.

5.3. Αρμοδιότητες και Υποχρεώσεις Αιρετών Εκπροσώπων

Ο Δήμαρχος υλοποιεί το πρόγραμμα της Δημοτικής Αρχής, εκπροσωπεί το Δήμο δικαστικώς και εξωδίκως, διατάσσει τη διενέργεια δαπανών, δίνει κατευθύνσεις για την δράση των δημοτικών υπηρεσιών στις οποίες προϊστάται, συνυπογράφει τους βεβαιωτικούς καταλόγους και τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής δαπανών, εκδίδει άδειες και πιστοποιητικά που ανήκουν στην αρμοδιότητά του και υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει ο Δήμος. Εκτελεί τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου και της Δημοτικής Επιτροπής, ορίζει τους Αντιδημάρχους, δύναται να προεδρεύει της Δημοτικής Επιτροπής και συστήνει ομάδες εργασίας και ομάδες έργου εντός του δήμου, καθορίζοντας τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους.

Ο Περιφερειάρχης έχει την ευθύνη για την υλοποίηση του σχεδίου της περιφερειακής ανάπτυξης, την έκδοση όλων των πράξεων μη κανονιστικού χαρακτήρα, την εκπροσώπηση της περιφέρειας δικαστικώς και εξωδίκως, προϊστάται των υπηρεσιών και του προσωπικού της περιφέρειας, διατάσσει την είσπραξη των εσόδων, αποφασίζει για τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού και υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει η περιφέρεια. Εκτελεί τις αποφάσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου και της Περιφερειακής Επιτροπής, συστήνει ομάδες εργασίας και ομάδες έργου εντός της Περιφέρειας, καθορίζοντας τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους, συγκροτεί συλλογικά όργανα και μεταβιβάζει την άσκηση αρμοδιοτήτων σε μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Σε περίπτωση που τα ιδιωτικά συμφέροντα του Δημάρχου, του Περιφερειάρχη ή συγγενή τους συγκρούονται με τα συμφέροντα του Δήμου ή της Περιφέρειας, υποχρεούνται να απέχουν και τα αντίστοιχα καθήκοντα ασκεί Αντιδήμαρχος ή Αντιπεριφερειάρχης αντίστοιχα.

Οι Δήμαρχοι, οι Αντιδήμαρχοι, οι Περιφερειάρχες, οι Αντιπεριφερειάρχες και οι Πρόεδροι Δημοτικών και Περιφερειακών Συμβουλίων, που έχουν την ιδιότητα του δημοσίου

υπαλλήλου ή υπαλλήλων ΝΠΔΔ ή κρατικών ΝΠΙΔ και επιχειρήσεων λαμβάνουν υποχρεωτικά ειδική άδεια, άνευ αποδοχών, από την υπηρεσία τους καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους.

Οι Δήμαρχοι, οι Περιφερειάρχες, οι Αντιδήμαρχοι, οι Αντιπεριφερειάρχες και τα Μέλη της Δημοτικής και Περιφερειακής Επιτροπής είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν ετήσια δήλωση για την περιουσιακή τους κατάσταση και να τη δημοσιοποιούν με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του Δήμου.

5.4. Αντιμισθία-Αποζημίωση

Οι Δήμαρχοι, Αντιδήμαρχοι, οι Περιφερειάρχες, οι Αντιπεριφερειάρχες και οι Πρόεδροι Δημοτικών και Περιφερειακών Συμβουλίων λαμβάνουν αντιμισθία, η οποία καταβάλλεται από το Δήμο ή από την Περιφέρεια, αντίστοιχα.

Προβλέπεται, επίσης, αποζημίωση για τις συνεδριάσεις των Περιφερειακών ή Δημοτικών Συμβουλίων ή των Δημοτικών και Περιφερειακών Επιτροπών, με εξαίρεση το Δήμαρχο και τον Περιφερειάρχη, τους Αντιδημάρχους και τους Αντιπεριφερειάρχες και τους προέδρους Δημοτικών και Περιφερειακών Συμβουλίων, οι οποίοι λαμβάνουν αντιμισθία.

6. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΤΑ Α' και Β' ΒΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Στο πλαίσιο της συνταγματικής επιταγής για τη διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων από τους Οργανισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Δήμοι και οι Περιφέρειες ασκούν τις αρμοδιότητές τους, λαμβάνοντας υπόψη:

- ο τις εθνικές, περιφερειακές και ευρωπαϊκές πολιτικές που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους,
- ο την ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες ομώνυμες αρχές και οργανισμούς,
- ο τους διαθέσιμους πόρους για την κάλυψη της αρμοδιότητας και την ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής, η αποτελεσματική χρήση και η ισόρροπη κατανομή τους,
- ο την ανάγκη να οργανώνουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια, η ποιότητα και αποτελεσματικότητά τους, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών,
- ο την ανάγκη αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

6.1. Δήμοι

Οι Δημοτικές Αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Ασκούν τις αρμοδιότητές τους, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των νόμων, των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης και των κανονιστικών διατάξεων που θεσπίζουν οι ίδιοι (τοπικές κανονιστικές αποφάσεις).

Οι αρμοδιότητες των Δήμων συστηματοποιούνται και κατανέμονται σε οκτώ (8) τομείς, στους οποίους μπορούν οι Δήμοι να αναπτύξουν τη δράση τους.

Οι αρμοδιότητες των Δήμων αφορούν, κυρίως, στους τομείς:

- Α) Ανάπτυξης.
- Β) Περιβάλλοντος.
- Γ) Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών.
- Δ) Απασχόλησης.
- Ε) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης.
- ΣΤ) Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού.
- Ζ) Πολιτικής Προστασίας.
- Η) Αγροτικής Ανάπτυξης – Κτηνοτροφίας – Αλιείας.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και προκειμένου για την παροχή υπηρεσιών, οι Δήμοι δύνανται να συστήνουν νομικά πρόσωπα⁷ δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

Οι Δήμοι ασκούν, επίσης, σε τοπικό επίπεδο, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

6.1.1 Περιοχές με Ιδιαιτερότητες

6.1.1.1 Νησιωτικοί Δήμοι⁸

Κατ' εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής για ειδική μεταχείριση των νησιωτικών και των ορεινών περιοχών της χώρας, οι νησιωτικοί Δήμοι αναλαμβάνουν και επιπλέον αρμοδιότητες που στην υπόλοιπη Ελλάδα ασκούνται από την περιφέρεια, με στόχο ο νησιώτης να εξυπηρετείται πλησιέστερα στον τόπο διαμονής του. Για την άσκηση των

⁷ Βλ. Κεφάλαιο 7 με αναλυτική παρουσίαση αυτών (σσ. 36-37).

⁸ Πρόκειται για τους δήμους των περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου.

αρμοδιοτήτων αυτών στους μικρούς νησιωτικούς Δήμους, ο νόμος προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις για την υποστήριξή τους.

Ειδικότερα, οι Νησιωτικοί Δήμοι ασκούν επιπλέον αρμοδιότητες στους τομείς :

- Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας.
- Φυσικών Πόρων, Ενέργειας και Βιομηχανίας.
- Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού.
- Μεταφορών και Επικοινωνιών.
- Έργων, Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος.

6.1.1.2 Ορεινοί Δήμοι

Διακριτή μεταχείριση ανάλογη προς εκείνη των Νησιωτικών Δήμων υπαγορεύεται από το Σύνταγμα και για τους Ορεινούς Δήμους, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και της ύπαρξης κοινών προβλημάτων προσπέλασης και οργάνωσης των υπηρεσιών τους. Για το σκοπό αυτό καθιερώνεται ειδικός μηχανισμός διοικητικής υποστήριξης των ορεινών από τους εγγύτερους μη ορεινούς δήμους, κατά ανάλογη άρθρωση με εκείνη που προβλέπεται και στους νησιωτικούς δήμους.

Ειδικότερα, οι Ορεινοί Δήμοι ασκούν αρμοδιότητες στους τομείς :

- Ενέργειας.
- Υδάτων.
- Δασοπονίας.
- Γεωργίας και Κτηνοτροφίας.
- Στήριξης Τοπικής Κοινωνίας και Οικονομίας.

6. 2 Περιφέρειες

Οι Περιφέρειες σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Ασκούν τις αρμοδιότητές τους, στο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης στους τομείς:

- A. Προγραμματισμού - Ανάπτυξης,
- B. Γεωργίας – Κτηνοτροφίας – Αλιείας,
- Γ. Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας (Διαχείριση Υδάτων, Ορυκτός Πλούτος, Ενέργεια, Βιομηχανία και Βιοτεχνία)
- Δ. Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού,
- Ε. Μεταφορών– Επικοινωνιών,
- ΣΤ. Έργων - Χωροταξίας - Περιβάλλοντος,
- Ζ. Υγείας,
- Η. Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού,

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, και προκειμένου για την παροχή υπηρεσιών, οι Περιφέρειες δύνανται να συστήνουν νομικά πρόσωπα⁹ δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

6. 2.1 Μητροπολιτική Περιφέρεια

Οι μητροπολιτικές λειτουργίες στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη οργανώνονται και ασκούνται στο πλαίσιο του β' βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις Περιφέρειες. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η ενιαία αντιμετώπιση υπερτοπικού χαρακτήρα προβλημάτων, ενώ καλύπτονται ανάγκες ενιαίου σχεδιασμού και ανάπτυξης της περιοχής.

⁹ Βλ. Κεφάλαιο 7 με αναλυτική παρουσίαση αυτών (σσ.37-38).

Ειδικότερα, η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και η Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ασκούν, εκτός από τις αρμοδιότητες των περιφερειών, και μητροπολιτικού χαρακτήρα αρμοδιότητες.

Οι λειτουργίες μητροπολιτικού χαρακτήρα αφορούν στους τομείς:

- Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής,
- Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικών Αναπλάσεων,
- Μεταφορών και Συγκοινωνιών,
- Πολιτικής Προστασίας και Ασφάλειας, που υπερβαίνουν τα διοικητικά όρια Δήμου.

Επιπλέον, ειδικά για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων στη Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής συνιστάται ειδικός σύνδεσμος, με έδρα την Αθήνα, στον οποίο συμμετέχουν η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και υποχρεωτικά, κατά πλειοψηφία, όλοι οι Δήμοι του νομού Αττικής.

6.2.2 Περιοχές με Ιδιαιτερότητες

6.2.2.1 Νησιωτικές Περιφέρειες¹⁰

Λόγω της γεωγραφικής τους ιδιαιτερότητας, οι νησιωτικές Περιφέρειες ασκούν, πέρα από τις αρμοδιότητες των περιφερειών, και αρμοδιότητες αναφορικά με το σχεδιασμό, την έγκριση και την παρακολούθηση των σχεδίων των ενδοπεριφερειακών συγκοινωνιών.

6.3 Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Οι επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις ασκούν αποκεντρωμένες αρμοδιότητες αμιγώς κρατικού χαρακτήρα, όπως χωροταξία – πολεοδομία, περιβαλλοντική πολιτική, μεταναστευτική πολιτική και ενεργειακή πολιτική.

Οι επιτελικές αρμοδιότητες κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης ασκούνται από τις υπηρεσίες της έδρας και αφορούν σε όλη την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ενώ οι υπηρεσίες ανά περιφερειακή ενότητα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ασκούν εκτελεστικές αρμοδιότητες για επιμέρους θέματα. Παράλληλα, προβλέπεται η δημιουργία υπηρεσιών μιας στάσης για τα ζητήματα των αδειών διαμονής των αλλοδαπών, καθώς και για ζητήματα κοινωνικής ένταξης, με στόχο την εξυπηρέτηση του πολίτη στον τόπο του.

6.4 Πίνακας Κατανομής Αρμοδιοτήτων στα Επίπεδα Διοίκησης

Με βάση τις προαναφερθείσες γενικές παρατηρήσεις, οι αρμοδιότητες μεταξύ των δύο βαθμών αυτοδιοίκησης (Δήμων και Περιφερειών) και της Αποκεντρωμένης Κεντρικής Διοίκησης (Αποκεντρωμένης Διοίκησης) κατανέμονται ως εξής:

¹⁰ Πρόκειται για τις Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ					
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ –ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΡΜΟΔΙΑ ΑΡΧΗ			ΤΥΠΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ¹¹	
	Κρατική Διοίκηση	Περιφέρειες	Δήμοι	Αποκλειστική	Συντρέχουσα
Γενική Διοίκηση					
Ασφάλεια, Αστυνομία	•		• ¹²		•
Πυροσβεστική	•	•	•		•
Πολιτική Άμυνα	•	•	•		•
Δικαιοσύνη	•			•	
Δημοτολόγιο-Μητρώο Αρρένων	•		•		•
Ληξιαρχείο	•		•		•
Στατιστική Υπηρεσία	•			•	
Εκλογικοί κατάλογοι	•		•		•
Εκπαίδευση					
Προσχολική Εκπαίδευση	•	• ¹³	•		•
Δημοτική και Γυμνασιακή Εκπαίδευση	•	•	•		•
Επαγγελματική και Τεχνική εκπαίδευση	•	•	•		•
Ανώτερη, Ανώτατη εκπαίδευση	•			•	
Εκπαίδευση ενηλίκων	•	•	•		•
Άλλα					
Υγεία					
Νοσοκομεία	•		•		•
Μεμονωμένα Ιδρύματα	•	•	•		•
Κοινωνικός Τομέας					
Υπηρεσίες μέριμνας και φροντίδας για παιδιά			•	•	
Υπηρεσίες μέριμνας για την οικογένεια και τους νέους	•	•	•		•
Γηροκομεία, Κέντρα ηλικιωμένων	•	•	•		•

¹¹ Σημειώνεται ότι δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων σε υποχρεωτικές και προαιρετικές, καθώς αν και στην πλειονότητά τους οι αρμοδιότητες είναι υποχρεωτικές, υπάρχουν τομείς-π.χ. κοινωνική φροντίδα, τέχνες, ψυχαγωγία, αθλητισμός-που άλλες δράσεις της ίδιας αρμοδιότητας είναι υποχρεωτικές και άλλες προαιρετικές.

¹² Δημοτική αστυνομία.

¹³ Διακοπή μαθημάτων, λόγω εκτάκτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου.

Κοινωνική ασφάλιση	•			•	
Άλλα					
Πολεοδομία, Ρυμοτομία					
Πολεοδομία	•	•	•		•
Ρυμοτομία	•	•	•		•
Περιφερειακός /χωροταξικός σχεδιασμός	•	•	•		•
Περιβάλλον & Δημόσια Υγεία					
Υδροδότηση	•	•	•		•
Αποκομιδή απορριμμάτων		•	•		•
Νεκροταφεία			•	•	
Σφαγεία			•	•	
Προστασία Περιβάλλοντος	•	•	•		•
Προστασία καταναλωτή	•	•	•		•
Τέχνες, Ψυχαγωγία Αθλητισμός					
Θέατρα, Μουσική	•	•	•		•
Μουσεία, Πινακοθήκες Βιβλιοθήκες	•	•	•		•
Πάρκα, Χώροι αναψυχής	•	•	•		•
Άθληση-Ψυχαγωγία	•	•	•		•
Εκδηλώσεις, χώροι θρησκευτικής λατρείας	•			•	
Μεταφορές					
Αυτοκινητόδρομοι	•	•			•
Αστικό οδικό δίκτυο	•	•	•		•

Αστικές μεταφορές, Τραίνα	•	•	• ¹⁴		•
Λιμάνια	•		•		•
Αεροδρόμια	•			•	
Άλλα					
Οικονομικές υπηρεσίες					
Φυσικό αέριο (γκάζι)	•		•		•
Αυτόνομη Θέρμανση			•	•	
Άρδευση		•	•		•
Καλλιέργειες, αλιεία	•	•	•		•
Ενέργεια	•	•	• ¹⁵		•
Εμπόριο	•	•	•		•
Τουρισμός	•	•	•		•
Δάση	•		• ¹⁶		•
Άλλες υπηρεσίες					
Άδειες λειτουργίας επιχειρήσεων, καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, θεάτρων, κινηματογράφων, παιδοτόπων, ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων κλπ.		•	•		•

¹⁴ Χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος οδικού μεταφορέα επιβατών και εμπορευμάτων.

¹⁵ Προστασία και εκμετάλλευση ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, εξηλεκτρισμός, επέκταση ηλεκτρονικών δικτύων κλπ..

¹⁶ Εκμετάλλευση δημοτικών δασών.

7. ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού δύνανται να συστήνουν νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

Τα νομικά αυτά πρόσωπα συστήνονται είτε στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων που απορρέουν από το αυτοδιοικητικό δίκαιο είτε για την παροχή υπηρεσιών, την υποστήριξη αναπτυξιακής πολιτικής της αυτοδιοίκησης, την παροχή τεχνικής και επιστημονικής υποστήριξης και τη διαχείριση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων. Τα νομικά αυτά πρόσωπα, των οποίων τα αντικείμενα λειτουργίας έχουν έντονο χωρικό αντίκτυπο και άμεση αντίδραση στις προοπτικές ανάπτυξης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα όρια των οποίων δραστηριοποιούνται, ενδέχεται να λειτουργούν είτε με βάση το αυτοδιοικητικό δίκαιο, είτε με βάση τη νομοθεσία του καθ' ύλην αρμοδίου Υπουργείου, δεδομένου ότι στο μετοχικό/συνεταιριστικό τους κεφάλαιο πλειοψηφούν οι ΟΤΑ ή/και οι επιχειρήσεις τους.

7.1 Νομικά Πρόσωπα Δήμων

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, και προκειμένου για την οργάνωση και λειτουργία ορισμένων δημοτικών υπηρεσιών, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών των κατοίκων τους, οι Δήμοι δύνανται να συστήνουν νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

Από τη δημοτική περίοδο που άρχεται την 1^η Ιανουαρίου 2024 κάθε Δήμος μπορεί να έχει τα ακόλουθα **Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)**¹⁷:

- Δημοτικά Ιδρύματα, όπως βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, μουσεία ή άλλα επιστημονικά ιδρύματα.
- Ένα Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου για τη διοίκηση και διαχείριση ζώνης λιμένα.
- Συνδέσμους Δήμων: Ένας ή περισσότεροι Δήμοι δύνανται, με απόφαση των οικείων δημοτικών συμβουλίων, να συστήσουν σύνδεσμο, ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Η συμμετοχή σε σύνδεσμο μπορεί να γίνει υποχρεωτική για ένα δήμο, αν συντρέχουν οι από το νόμο τεθείσες προϋποθέσεις, με απόφαση της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Από τη δημοτική περίοδο που άρχεται την 1^η Ιανουαρίου 2024 κάθε Δήμος μπορεί να διαθέτει τα ακόλουθα **Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ)**¹⁸:

¹⁷ Σημειώνεται ότι με βάση τις διατάξεις του Ν..5056/2023 (Α'163/06.10.2023):

- Υφιστάμενα δημοτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου καταργούνται αυτοδικαίως την 31^η.12.2023 και οι αρμοδιότητές τους θα ασκούνται από την 1^η.01.2024 από τον οικείο δήμο
- οι σχολικές επιτροπές (ΝΠΔΔ) καταργούνται αυτοδικαίως την 29^η.06.2024 και οι αρμοδιότητές τους θα ασκούνται από την 30^η.06.2024 από τον οικείο δήμο.

Στο εξής, από 1-1-2024 δεν επιτρέπεται η σύσταση από τους δήμους των ανωτέρω ν.π.δ.δ. Ωστόσο, προβλέπεται στον Ν.5056/2023, η δυνατότητα εξαίρεσης, υπό προϋποθέσεις, από τις προαναφερόμενες καταργήσεις

- των ν.π.δ.δ της περίπτωσης 1) με την έκδοση απόφασης του Υπουργού Εσωτερικών ύστερα από αίτημα - απόφαση του δημοτικού συμβουλίου που στοιχειοθετεί ποιοτικά και ποσοτικά βάσει κριτηρίων τους λόγους εξαίρεσης
- των σχολικών επιτροπών της περίπτωσης 2) σε δήμους όπου λειτουργούν συνολικά περισσότερες από εκατό (100) σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η διατήρηση γίνεται με διαπιστωτική πράξης του Γραμματέα της οικείας αποκεντρωμένης διοίκησης ύστερα από απόφαση του οικείου δημοτικού συμβουλίου

¹⁸ Σημειώνεται ότι με βάση τις διατάξεις του νέου νόμου Ν..5056/2023 (Α'163/06.10.2023) οι υφιστάμενες στις 31.12.2023 κοινωφελείς επιχειρήσεις των δήμων καταργούνται αυτοδικαίως την 31^η Δεκεμβρίου 2023 και οι αρμοδιότητές τους θα ασκούνται από την 1^η Ιανουαρίου 2024 από τον οικείο δήμο. Από 01.01.2024 δεν επιτρέπεται η σύσταση από τους δήμους κοινωφελών επιχειρήσεων. Ωστόσο, προβλέπεται στο Ν.5056/2023, υπό προϋποθέσεις, η δυνατότητα εξαίρεσης από την προαναφερόμενη υποχρεωτική ρύθμιση με την έκδοση

- a) μία Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης & Αποχέτευσης,
- b) μία Επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού,
- c) μία Δημοτική Ανώνυμη Εταιρεία με σκοπό την αξιοποίηση της δημοτικής ακίνητης περιουσίας ή την εκμετάλλευση κοινόχρηστων χώρων, εφόσον την είχε συστήσει πριν την 1^η Ιανουαρίου 2011,
- d) Δημοτική Ανώνυμη Εταιρεία που συστήνει μικρός νησιωτικός δήμος με μοναδικό αντικείμενο τη λειτουργία πρατηρίου καυσίμων, εφόσον δεν λειτουργεί αντίστοιχη ιδιωτική επιχείρηση εντός των ορίων του,
- e) οι Δήμοι μπορούν να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε Πολυμετοχικές Ανώνυμες Εταιρείες, κυρίως αναπτυξιακές, στις οποίες συμμετέχει με άλλους Δήμους, Περιφέρειες, φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ή και τρίτους και με την προϋπόθεση οι ΟΤΑ και οι λοιποί φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να κατέχουν την πλειοψηφία του εταιρικού κεφαλαίου. Αποκλειστικό αντικείμενο των αναπτυξιακών ανωνύμων εταιρειών είναι η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των ΟΤΑ, και των ενώσεων τους ή και της αποκεντρωμένης κρατικής Διοίκησης, η προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης του Δήμου, καθώς και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος, η συμμετοχή τους σε αντίστοιχα προγράμματα ή η εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαδημοτικό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο,
- f) οι Δήμοι μπορούν να συστήνουν ή να συμμετέχουν σε αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρείες με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας ή την αξιοποίηση δημόσιων αγαθών που συνδέονται με τους τομείς των μεταφορών, του τουρισμού, ή την αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων ή με αντικείμενο δραστηριότητες διαχείρισης και ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) που στοχεύουν στην ενεργειακή αειφορία,
- g) Αστικές Εταιρίες μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα,
- h) Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας, που συστήνονται και λειτουργούν ως αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

7.2 Νομικά Πρόσωπα Περιφερειών

Με το πρόγραμμα Καλλικράτης (ν.3852/2010) περιήλθαν στις Περιφέρειες τα ιδρύματα (ΝΠΔΔ) των πρώην νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, τα οποία λειτουργούν, πλέον, ως περιφερειακά ιδρύματα.

Στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, λειτουργούν ως Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, αντιστοίχως, ο «Φορέας Λειτουργίας Λαϊκών Αγορών Περιφέρειας Αττικής» και ο «Φορέας Λειτουργίας Λαϊκών Αγορών Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης».

Οι Περιφέρειες μπορούν να έχουν, επίσης, τις ακόλουθες μορφές **Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ)**:

- a) μία Επιχείρηση με τη μορφή Ανώνυμης Αναπτυξιακής Εταιρείας με αντικείμενο την επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των περιφερειών, της Ένωσης Περιφερειών και άλλων φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, την προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης της περιφέρειας, καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος, τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχα προγράμματα ή την εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαπεριφερειακό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο,
- b) Ανώνυμες Εταιρείες,

- c) Αστικές Εταιρίες μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα,
- d) Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης που λειτουργούν ένα σε καθεμία από τις 13 Περιφέρειες ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με σκοπό τη διαχείριση, σύμφωνα με τις αποφάσεις του περιφερειακού συμβουλίου, πιστώσεων του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, χρηματοδοτήσεων φορέων του δημοσίου τομέα και άλλων νομικών προσώπων, χρηματοδοτήσεων προερχόμενων από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών και λοιπών φορέων του εξωτερικού, οι οποίες αφορούν τα περιφερειακά και τα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής της Περιφέρειας.

7.3 Διαβαθμιδικού χαρακτήρα Νομικά Πρόσωπα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

7.3.1 Σύνδεσμοι

Ένας ή περισσότεροι Δήμοι και η Περιφέρεια στην οποία έχουν την έδρα τους οι Δήμοι αυτοί, μπορούν, με απόφαση των Δημοτικών τους Συμβουλίων και του Περιφερειακού Συμβουλίου, να συστήσουν σύνδεσμο με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Ο σύνδεσμος αυτός αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και ονομάζεται διαβαθμιδικός

7.3.2. Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟ.Δ.Σ.Α.)

A. Οι Δήμοι της χώρας συνιστούν Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟ.Δ.Σ.Α.) είτε ως Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου με τη μορφή συνδέσμου είτε ως επιχειρήσεις ΟΤΑ με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας. Τα νομικά αυτά πρόσωπα έχουν κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και αποτελούν δημόσια νομικά πρόσωπα ειδικού σκοπού. Σε κάθε περιφέρεια δύναται να λειτουργούν ένας έως τρεις ΦΟ.Δ.Σ.Α..

B. Ειδικά για τις νησιωτικές Περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων, σε κάθε μία από αυτές συστήθηκε και λειτουργεί Ειδικός Περιφερειακός Διαβαθμιδικός Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, ως Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ, στον οποίο μετέχουν υποχρεωτικά η οικεία Περιφέρεια και όλοι οι Δήμοι της Περιφέρειας αυτής.

Γ. Επίσης, η Περιφέρεια Αττικής διαθέτει Περιφερειακό Σύνδεσμο με την επωνυμία «Ειδικός Περιφερειακός Σύνδεσμος Νομού Αττικής (ΕΣΔΝΑ)» που λειτουργεί στην μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και στον οποίο μετέχουν η μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και οι Δήμοι της Περιφερειακής Ενότητας Αττικής με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων.

7.4. Λοιπά Νομικά Πρόσωπα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

7.4.1. Αναπτυξιακοί Οργανισμοί

Οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου ειδικού σκοπού, τα οποία λειτουργούν υπέρ του δημοσίου συμφέροντος, υπό τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας.

Στο μετοχικό κεφάλαιο των Αναπτυξιακών Οργανισμών μετέχουν είτε περισσότεροι του ενός Δήμοι ή Περιφέρειες ή/και Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων, είτε τουλάχιστον ένας Δήμος ή Περιφέρεια ή μία Περιφερειακή Ένωση Δήμων και τουλάχιστον ένα από τα εξής: Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης, Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος, Ένωση Περιφερειών Ελλάδος, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, δίκτυα και σύνδεσμοι Δήμων, υπό την προϋπόθεση ότι οι ΟΤΑ (Δήμοι και Περιφέρειες) και οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων κατέχουν την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου, αποκλεισμένης σε κάθε περίπτωση της συμμετοχής ιδιωτών. Στο μετοχικό

κεφάλαιο μπορούν να συμμετέχουν και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, επιστημονικοί φορείς, επιμελητήρια, φορείς συλλογικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών, πολιτιστικών και οικονομικών συμφερόντων, συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι εκπροσωπούν αθροιστικά ποσοστό μικρότερο του τρία τοις εκατό (3%). Κατ' εξαίρεση, οι Περιφέρειες και οι Δήμοι με πληθυσμό άνω των πενήντα χιλιάδων (50.000) κατοίκων με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής, μπορούν, επιπλέον των ανωτέρω, να συστήσουν και μονομετοχικό Αναπτυξιακό Οργανισμό, εισφέροντας το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου.

Οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί συμβάλλουν στην υλοποίηση αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων και έχουν ως σκοπό, ιδίως, την επιστημονική, συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη των ΟΤΑ και των ενώσεών τους (Συνδέσμων Δήμων και Περιφερειακών Ενώσεων Δήμων, ΚΕΔΕ και ΕΝΠΕ), την υποστήριξη και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής των Δήμων και των Περιφερειών, την ωρίμανση έργων υποδομής και την υλοποίηση πολιτικών κοινωνικής συνοχής, ψηφιακής σύγκλισης και αειφόρου ανάπτυξης.

7.4.2. Ενεργειακές Κοινότητες - Κοινότητες Ανανεώσιμης Ενέργειας - Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών

Οι ανωτέρω νομικές οντότητες λειτουργούν ως αστικοί συνεταιρισμοί, που το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας τους καθορίζεται, κυρίως, από τα Υπουργεία Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας και Ανάπτυξης, αλλά υπό προϋποθέσεις την πλειοψηφία των συνεταιριστικών μεριδίων τους μπορεί να κατέχουν Δήμοι, Περιφέρειες ή οι Επιχειρήσεις τους.

Έχουν ως αντικείμενο την άσκηση των δραστηριοτήτων που αφορούν στην παραγωγή, κατανάλωση, αποθήκευση και πώληση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, την προώθηση της καινοτομίας στον ενεργειακό τομέα, την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας και την προαγωγή της ενεργειακής αειφορίας. Πρωταρχικός σκοπός τους δεν είναι το οικονομικό κέρδος, αλλά η προσφορά στα μέλη τους και στις τοπικές περιοχές δραστηριοποίησής τους, περιβαλλοντικού, οικονομικού και κοινωνικού οφέλους.

8. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

8.1 Εθνικά Δίκτυα

Δήμοι και Περιφέρειες, με κοινούς σκοπούς, μπορούν να συμμετέχουν και να συστήνουν εθνικά δίκτυα Δημοτικών και Περιφερειακών Αρχών, με στόχο τη συντονισμένη προώθηση και στοχευμένη προβολή των επιδιώξεών τους, τη δυναμική συμμετοχή και εκπροσώπηση σε αντίστοιχα δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών της αλλοδαπής ή προγράμματα και πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους.

Τα δίκτυα συστήνονται με αποφάσεις των οικείων συμβουλίων των συμμετεχόντων δήμων και περιφερειών και λειτουργούν βάσει μιας διακήρυξης και ενός καταστατικού. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών του δικτύου δύνανται να συμμετέχουν σε αυτό κοινωνικοί φορείς με σκοπούς αντίστοιχους αυτών του δικτύου, καθώς και πανεπιστημιακά ή ερευνητικά ιδρύματα.

8.2 Διεθνείς Συνεργασίες

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού υλοποιούν διεθνείς και ευρωπαϊκές συνεργασίες με ΟΤΑ και λοιπούς φορείς της αλλοδαπής σύμφωνα με το διεθνές, το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο, το εύρος των αρμοδιοτήτων τους και υπό την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων της Χώρας ως ακολούθως:

(α) Προγράμματα και Πρωτοβουλίες Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οργανισμών

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες δύνανται να συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες (π.χ. Σύμφωνα Δημάρχων, Πρωτοβουλία Πόλεων και Περιφερειών για την Ένταξη, Ευρωμεσογειακή Συνέλευση Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών) και προγράμματα της ΕΕ (π.χ. ανταγωνιστικά προγράμματα, όπως LIFE, ERASMUS+, Europe for Citizens, Creative Europe, και συγχρηματοδοτούμενα, όπως URBACT, INTERREG, καθώς και σε προγράμματα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου), του Συμβουλίου της Ευρώπης (π.χ. Intercultural Cities), αλλά και άλλων διεθνών οργανισμών (π.χ. Learning Cities της UNESCO).

(β) Αδελφοποιήσεις Πόλεων

Οι Δήμοι μπορούν να προβαίνουν σε πράξεις αδελφοποίησης, με στόχο τη μεταξύ τους προαγωγή των οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών σχέσεων, δημιουργώντας στενότερους και σε φιλικό κλίμα δεσμούς.

Σύμφωνα με την κοινή εμπειρία και τη διεθνή πρακτική, οι αδελφοποιήσεις πόλεων αποτελούν το επιστέγασμα μακρόχρονων, στοχευμένων, εθνικά επωφελών συνεργασιών.

Κατόπιν τούτου, η οργάνωση και η προώθηση των διαδικασιών αδελφοποίησης προϋποθέτει μια υποστηρικτική δομή. Αυτή μπορεί να αποτελεί μέρος της τοπικής αρχής ή να είναι μια ανεξάρτητη οργάνωση, γνωστή ως Επιτροπή Αδελφοποιήσεων.

(γ) Διεθνή και Ευρωπαϊκά Δίκτυα

Δήμοι και Περιφέρειες, με κοινούς σκοπούς, μπορούν να συμμετέχουν και να συστήνουν διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών, με στόχο τη συντονισμένη προώθηση και στοχευμένη προβολή των επιδιώξεών τους, τη δυναμική συμμετοχή και εκπροσώπηση σε προγράμματα και πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους.

Διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα που έχουν την καταστατική τους έδρα στην Ελλάδα συστήνονται ως Αστικές Εταιρείες Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα και δύνανται να στελεχωθούν από υπαλλήλους των μελών τους.

(δ) Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Πλατφόρμες

Οι Δήμοι δύνανται να συμμετέχουν σε πολυεταρικές πλατφόρμες που χαρακτηρίζονται από την πολυμορφία των μελών τους (δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς), το ιδιαίτερο καθεστώς χρηματοδότησής τους από φιλανθρωπικά ιδρύματα και ιδιωτικούς οργανισμούς με σκοπό την παραγωγή εξειδικευμένης γνώσης και πρακτικών (π.χ. C40, 100 Resilient Cities, Cities Alliance).

(ε) Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας

Δήμοι, Περιφέρειες και Φορείς του Ελληνικού Δημοσίου Τομέα, συμπεριλαμβανομένων και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, μπορούν να συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), για τη διευκόλυνση και προαγωγή της διασυνοριακής, διακρατικής ή/και διαπεριφερειακής συνεργασίας, με αποκλειστικό στόχο την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Ε.Ο.Ε.Σ. που έχει την καταστατική του έδρα στην Ελλάδα συστήνεται ως Αστική Εταιρεία Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα.

(στ) Ανταλλαγές Αποστολών και Εκδηλώσεις

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες μπορούν να πραγματοποιούν και πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές εκδηλώσεις και ανταλλαγές αποστολών για την αντιμετώπιση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος.

(ζ) Σύμφωνα και Μνημόνια Συνεργασίας

Οι Δήμοι μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες και μνημόνια συνεργασίας για θέματα συναντίληψης, καθώς και να συμμετέχουν σε δράσεις διεθνούς αλληλεγγύης, ιδίως, σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών, με την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών προς τις πληγείσες περιοχές

Στο ΥΠΕΣ, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2β του αρθ. 4 του Ν. 3345/2005 λειτουργεί **Διυπουργική Τριμελής Επιτροπή**, αποτελούμενη από εκπροσώπους του ΥΠΕΣ, του Υπουργείου Εξωτερικών, καθώς και εκπροσώπους των συλλογικών οργάνων της αυτοδιοίκησης, ήτοι ΚΕΔΕ και ΕΝΠΕ, που είναι το αρμόδιο όργανο της κεντρικής διοίκησης για τη χορήγηση σύμφωνης γνώμης για τις προαναφερθείσες διεθνείς συνεργασίες των ΟΤΑ α' και β' βαθμού. Όταν συζητούνται θέματα των ΕΟΕΣ, στην Επιτροπή συμμετέχει και εκπρόσωπος του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Η διαδικασία υποβολής των αιτημάτων των Δήμων και Περιφερειών προς την αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Εσωτερικών για τη χορήγηση της σχετικής σύμφωνης γνώμης, οφείλει να πληροί τουλάχιστον τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

i. Κάθε πρόταση Δήμου ή Περιφέρειας για τη συμμετοχή τους σε μια από τις ανωτέρω μορφές συνεργασίας, κρίνεται σκόπιμο να συνοδεύεται από απόφαση του οικείου συμβουλίου ή συλλογικού οργάνου (αν αφορά νομικό τους πρόσωπο).

ii. Η απόφαση του συμβουλίου πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη. Η αιτιολογία της απόφασης πρέπει να αποτυπώνει με αναλυτικό τρόπο την προστιθέμενη αξία και τους τομείς της εν λόγω συνεργασίας με τον αλλοδαπό οργανισμό ή φορέα της αλλοδαπής, τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος, τις προβλεπόμενες δαπάνες και να συνοδεύεται με κάθε δυνατή λεπτομέρεια από στοιχεία για τον αντίστοιχο οργανισμό ή φορέα με τον οποίο υπάρχει η βούληση συνεργασίας ή του δικτύου στο οποίο προτίθεται να συμμετάσχει. Ειδικότερα, στην περίπτωση των αδελφοποιήσεων πόλεων, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι αδελφοποιήσεις δεν αποτελούν την απαρχή μιας συνεργασίας μεταξύ δύο ΟΤΑ αλλά την απόληξη μακροχρόνιων ανταλλαγών και κοινών πρωτοβουλιών.

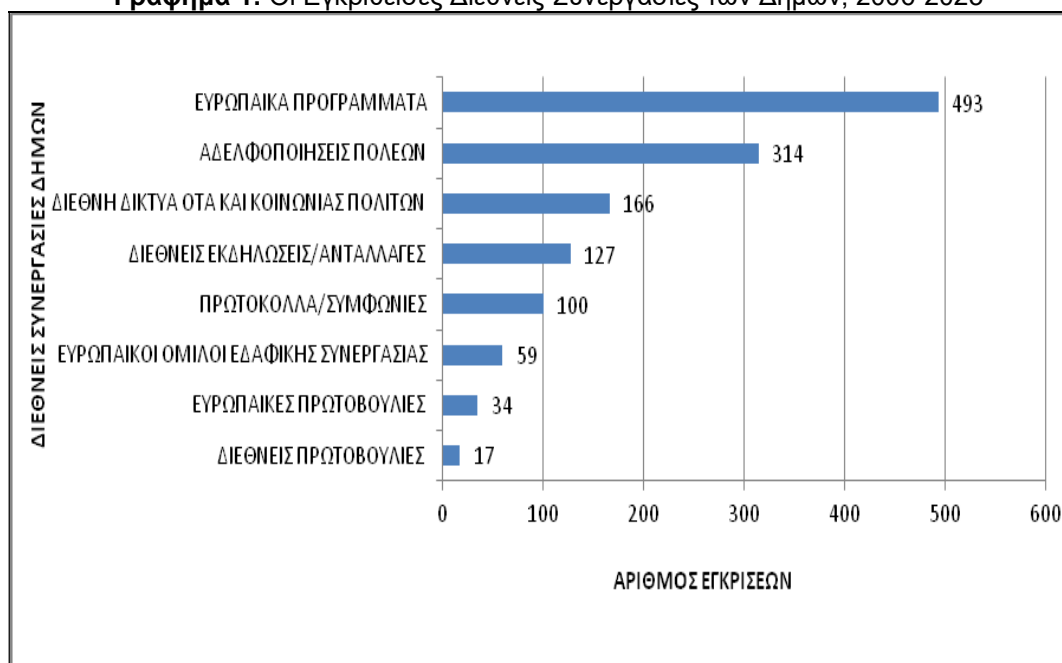
iii. Η απόφαση των οικείων Συμβουλίων, με όλα τα συνοδευτικά έγγραφα, πρέπει να αποστέλλεται, με έντυπο ή ηλεκτρονικό τρόπο, άμεσα και έγκαιρα στη Γραμματεία της τριμελούς Επιτροπής στο Υπουργείο Εσωτερικών πριν την πραγματοποίηση των προγραμματισμένων διεθνών εκδηλώσεων ή την υπογραφή των σχετικών πρωτοκόλλων συνεργασίας, προκειμένου, προ της χορήγησης της αιτούμενης σύμφωνης γνώμης, να

καταστεί δυνατή ενδεχόμενη επικοινωνία των μελών της Επιτροπής με τους ενδιαφερόμενους φορείς για παροχή περαιτέρω διευκρινίσεων και οδηγιών. Καθυστερημένο ή με ελλιπή στοιχεία αίτημα δεν εξετάζεται από την Επιτροπή.

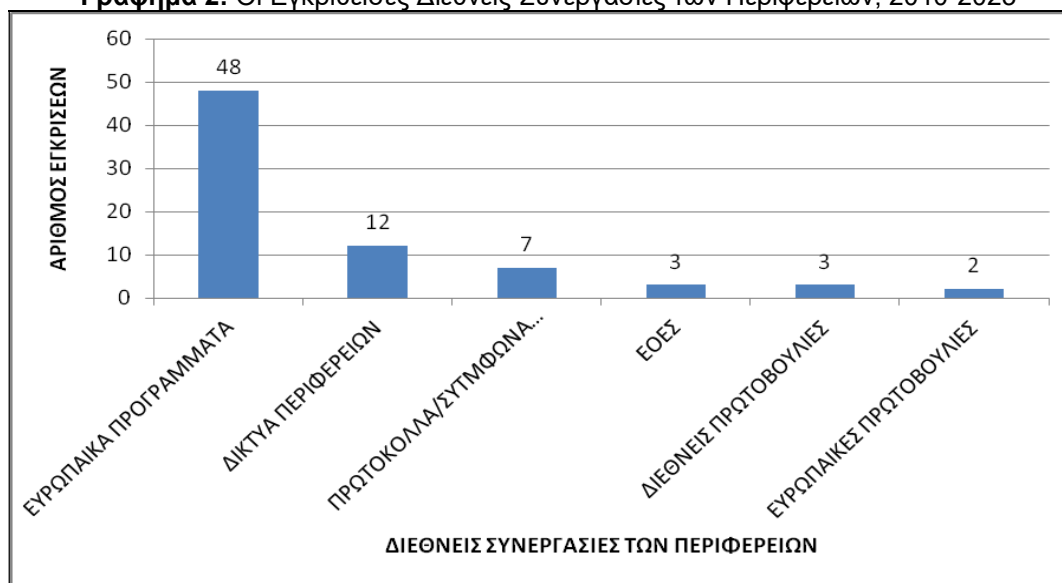
iv. Σε περίπτωση που η Επιτροπή κρίνει αιτιολογημένα πως η συμμετοχή τυχόν ενδιαφερομένου ημεδαπού Δήμου ή/και Περιφέρειας σε διεθνείς συνεργασίες δεν είναι σύμφωνη με το διεθνές, ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο, ή ότι η πρωτοβουλία αυτή δεν δικαιολογείται για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή γενικής πολιτικής της χώρας, με απόφασή της δύναται να απορρίψει το σχετικό αίτημα.

v. Μετά τη λήψη της σύμφωνης γνώμης και την υλοποίηση της προτεινόμενης συνεργασίας, οι εμπλεκόμενοι Δήμοι και Περιφέρειες, στο πλαίσιο της τακτικής ενημέρωσης του σχετικού μητρώου της Επιτροπής με τις εγκριθείσες πρωτοβουλίες, οφείλουν να μεριμνούν για την αποστολή στη Γραμματεία της Επιτροπής των σχετικών εγγράφων (π.χ. τελικά κείμενα συμφωνιών ή πρωτοκόλλων αδελοποίησης).

Γράφημα 1: Οι Εγκριθείσες Διεθνείς Συνεργασίες των Δήμων, 2006-2023

Γράφημα 2: Οι Εγκριθείσες Διεθνείς Συνεργασίες των Περιφερειών, 2010-2023

8.3 Συμβάσεις

8.3.1 Διαδημοτικής Συνεργασίας

Δήμοι της ίδιας Περιφέρειας ή όμοροι Δήμοι, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου αυτών και Σύνδεσμοι Δήμων μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους ή την υποστήριξη της άσκησης της.

8.3.2 Διαβαθμιδικής Συνεργασίας

Δήμοι της ίδιας Περιφέρειας και η οικεία Περιφέρεια, Νομικά Πρόσωπα και Σύνδεσμοι στους οποίους μετέχει κάποιος από τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις διαβαθμιδικής συνεργασίας, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας ή την υποστήριξη της άσκησης της για λογαριασμό ενός ή περισσότερων των συμβαλλομένων μερών.

8.3.3 Προγραμματικές Συμβάσεις

Οι Δήμοι, οι Περιφέρειες, οι Σύνδεσμοι Δήμων, τα Δίκτυα Δήμων και Περιφερειών, οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων, η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος και η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), τα οποία συνιστούν ή στα οποία συμμετέχουν οι προαναφερόμενοι φορείς, καθώς και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), στα οποία συμμετέχουν ή συνιστούν η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος και η Ένωση Περιφερειών Ελλάδας, οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης, η Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (Ε.Δ.Ε.Υ.Α.), οι Επιχειρήσεις των ΟΤΑ που ανήκουν στο δημόσιο τομέα, τα Δημοτικά και Περιφερειακά Ιδρύματα, καθώς και Κοινοφελή Ιδρύματα και Κληροδοτήματα και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το δημόσιο ή με την Εγνατία Οδό Α.Ε. ή με τη Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ) Α.Ε. ή με την Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίων Α.Ε. (ΕΤΑΔ Α.Ε.) ή με την εταιρεία με την επωνυμία «ΓΑΙΑΟ-ΣΕ - Ανώνυμη Εταιρεία Αστικών Ακινήτων, Κτηματικών, Οικοδομικών, Τουριστικών και Συναφών Επιχειρήσεων» (ΓΑΙΑΟΣΕ Α.Ε.), κατόπιν σύμπραξης της εταιρείας με την επωνυμία «Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος...Ανώνυμη Εταιρεία» (Ο.Σ.Ε. Α.Ε.), όπου απαιτείται σύμφωνα με τον ν. 3891/2010 (Α' 188), ή με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή με τον ΕΛ.Γ.Ο. - ΔΗΜΗΤΡΑ ή μεταξύ τους ή με Ν.Π.Δ.Δ. ή με τους φορείς των παρ. 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 12 του ν. 4412/2016 (Α' 147), μεμονωμένα ή από κοινού.

Επιπρόσθετα, είναι επιτρεπτή η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ των ανωτέρω φορέων και κοινωφελών ιδρυμάτων, καθώς και κληροδοτημάτων που επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς.

Τέλος, οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού μπορούν να συμβάλλονται με τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την υλοποίηση αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Αντικείμενο των συμβάσεων μπορεί να αποτελέσουν η μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης, η παροχή υπηρεσιών, η υλοποίηση προμηθειών κάθε είδους, οι δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος και πολιτικής προστασίας, καθώς και τα έργα και τα προγράμματα πολιτιστικού χαρακτήρα.

Οι συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών υπόκεινται σε προσυμβατικό (πριν τη σύναψη) έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Συγκεκριμένα, σε προ συμβατικό έλεγχο νομιμότητας υπόκεινται:

1. προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω του ενός εκατομμυρίου (1.000.000,00) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας,
2. προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των τριακοσίων χιλιάδων (300.000,00) ευρώ και μέχρι το όριο του ενός εκατομμυρίου (1.000.000,00) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του φόρου προστιθέμενης αξίας,
3. συγχρηματοδοτούμενες προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ.

Επισημαίνεται ότι για τις συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω του ενός εκατομμυρίου (1.000.000,00) ευρώ, καθώς και για τις συγχρηματοδοτούμενες προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ, έλεγχο νομιμότητας διενεργεί Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και για τις προγραμματικές συμβάσεις προϋπολογιζόμενης δαπάνης ποσού άνω των τριακοσίων χιλιάδων (300.000,00) ευρώ και μέχρι το όριο του ενός εκατομμυρίου (1.000.000,00) ευρώ, έλεγχο νομιμότητας διενεργεί ο Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου που είναι αρμόδιος για τον κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των υπηρεσιών ή φορέων αυτών.

9. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η ορθολογική κατανομή των κεντρικών αυτοτελών πόρων και λοιπών εσόδων και επιχορηγήσεων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού και στα πάσης φύσεως νομικά τους πρόσωπα, καθώς και ο σχεδιασμός, η εκτέλεση, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση προγραμμάτων αναπτυξιακού χαρακτήρα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εντάσσονται μεταξύ άλλων στους επιχειρησιακούς στόχους του ΥΠΕΣ.

9.1 Έσοδα Δήμων και Περιφερειών

Τα έσοδα των Δήμων και των Περιφερειών χωρίζονται σε **τακτικά** και **έκτακτα**.

Τακτικά έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από:

- Θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους, ήτοι Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ),
- Τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,
- Ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,
- Φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές,
- Τοπικά δυννητικά τέλη, δικαιώματα και εισφορές.

Έκτακτα έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από:

- Δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες,
- Διάθεση, εκποίηση και εν γένει εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων,
- Συμμετοχή σε επιχειρηματική δραστηριότητα,
- Τα κάθε είδους πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις,
- Κάθε άλλη πηγή.

9.1.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ)

9.1.1.1 Δήμων

Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ) των Δήμων είναι οι πόροι που αποδίδονται κάθε χρόνο από το Κράτος στους Δήμους και προέρχονται από τις εξής πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π) σε ποσοστό 19,5 % των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού,
- β) Το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) σε ποσοστό 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού,
- γ) Τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) σε ποσοστό 11,3% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.

Ποσοστό έως το 1/3 των παραπάνω εσόδων διατίθενται στους Δήμους για την κάλυψη των επενδυτικών τους δαπανών και τα υπόλοιπα έσοδα διατίθενται στους Δήμους για την κάλυψη των λειτουργικών και λοιπών γενικών τους δαπανών.

Η κατανομή των ΚΑΠ στους Δήμους γίνεται κατόπιν πρότασης της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας βάσει των δημογραφικών, γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους. Στα ανωτέρω χαρακτηριστικά συνεκτιμάται το στοιχείο της διοικητικής υποστήριξης που παρέχεται από το Δήμο προς εξυπηρέτηση λειτουργικών αναγκών άλλων δήμων και σταθμίζονται ιδιαίτερα οι πάγιες ανάγκες εξυπηρέτησης των νησιωτικών και ορεινών Δήμων.

9.1.1.2 Περιφερειών

Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ) των Περιφερειών είναι οι πόροι που αποδίδονται κάθε χρόνο από το κράτος στις Περιφέρειες και προέρχονται από τις εξής πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π) σε ποσοστό 4,2 % των συνολικών εισπράξεων του φόρου αυτού,
β) Το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας –(ΦΠΑ) σε ποσοστό 4% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.

Τα ποσοστά που προορίζονται για την κάλυψη των λειτουργικών και των επενδυτικών δαπανών των Περιφερειών καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομίας και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών.

Η κατανομή των ΚΑΠ στις Περιφέρειες γίνεται κατόπιν πρότασης της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας βάσει των δημογραφικών, γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους καθώς και της άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων.

9.1.2 Περιουσία Τοπικής Αυτοδιοίκησης

9.1.2.1 Ακίνητη Περιουσία Δήμων

Η ακίνητη περιουσία των δήμων είναι το σύνολο των ακινήτων που ανήκουν κατά κυριότητα σε αυτόν.

Η περιουσία αυτή διακρίνεται στα εξής:

1. Δημόσια (δημοτική) περιουσία,
2. Ιδιωτική περιουσία,
3. Βοσκές – βοσκότοπους, που διατίθενται για εκμετάλλευση στους Δήμους αποκλειστικά και μόνο για την ικανοποίηση κτηνοτροφικών αναγκών.

9.1.2.1.1 Δημόσια (Δημοτική) Περιουσία

Η δημόσια ακίνητη περιουσία των δήμων αποτελείται από τα ακίνητα, τα οποία εξυπηρετούν άμεσα το δημόσιο συμφέρον και διακρίνονται στα κοινόχρηστα και στα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημοτικών σκοπών.

9.1.2.1.1.1 Κοινόχρηστα Πράγματα

Στα κοινόχρηστα πράγματα περιλαμβάνονται ενδεικτικά οδοί, πλατείες, άλση, πάρκα, κήποι, παιδικές χαρές, χώροι αναψυχής κ.ά, που ανήκουν στους δήμους, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, και διατίθενται από αυτούς για την άμεση εξυπηρέτηση του κοινού.

9.1.2.1.1.2. Πράγματα (Κινητά ή Ακίνητα) για Εξυπηρέτηση Δημοτικών Σκοπών.

Στην κατηγορία αυτή, ενδεικτικά περιλαμβάνονται: δημοτικά καταστήματα, δίκτυα ύδρευσης - αποχέτευσης, εγκαταστάσεις διαχείρισης απορριμμάτων και βιολογικών καθαρισμών, κτίρια πολιτιστικών – καλλιτεχνικών χρήσεων, αθλητικές εγκαταστάσεις, σχολεία, νεκροταφεία, κέντρα αποτέφρωσης νεκρών, δημοτικές αγορές, σφαγεία, κτίρια και εγκαταστάσεις παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, αιγιάλος, παραλία, όχθες και παρόχθιες ζώνες μεγάλων λιμνών και πλεύσιμων ποταμών (η χρήση τους έχει παραχωρηθεί από το ελληνικό δημόσιο στους δήμους) κ.α.

Πρόκειται για πράγματα-ακίνητα που έχουν στη διάθεσή τους οι δημοτικές αρχές, για να διευθύνουν και να ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

9.1.2.1.2. Ιδιωτική Ακίνητη Περιουσία.

Στην ιδιωτική περιουσία των δήμων ενδεικτικά περιλαμβάνονται οικόπεδα, κτίρια, διαμερίσματα και άλλα αστικά ακίνητα, αγροτεμάχια, αγροτικές κατασκευές και άλλα

αγροτικά ακίνητα, μεταλλεία, ορυχεία, λατομεία, ιαματικές πηγές, αλυκές, ιχθυοτροφεία, δάση - δασικές εκτάσεις, βοσκότοποι. Τα ακίνητα αυτά που ανήκουν στους ΟΤΑ δεν εξυπηρετούν άμεσα κανένα δημόσιο συμφέρον και τίθενται στη διάθεση τρίτων αφού τηρηθούν ειδικές διαδικασίες.

Η διάκριση μεταξύ δημοτικής (δημόσιας) και ιδιωτικής περιουσίας έγκειται στο ότι στην πρώτη εφαρμόζονται οι διατάξεις του δημοσίου δικαίου, ενώ στη δεύτερη αυτές του ιδιωτικού δικαίου. Οι ιδιώτες μπορούν να διαθέτουν απεριόριστα την περιουσία τους, ενώ οι ΟΤΑ υπόκεινται σε ορισμένες ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις που ορίζονται κυρίως στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις αφορούν στον σκοπό της διάθεσης και στην απαιτούμενη ωφέλεια των ΟΤΑ, ενώ οι διαδικαστικές είτε στη λήψη αποφάσεων συγκεκριμένων αιρετών οργάνων (δημοτική επιτροπή) είτε και στην τήρηση της διαδικασίας της δημοπρασίας.

Η ιδιωτική περιουσία των ΟΤΑ υπόκειται σε χρησικτησία και είναι δυνατό να απαλλοτριωθεί.

9.1.2.1.3 Διαχείριση – Εκμετάλλευση Ακίνητης Περιουσίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι Δήμοι οφείλουν να διατηρούν, να προστατεύουν και να διαχειρίζονται την κάθε είδους περιουσία τους με τρόπο επιμελή και αποδοτικό.

Ειδικές ρυθμίσεις ισχύουν για θέματα διαχείρισης-εκμετάλλευσης της δημοτικής περιουσίας, από την οποία προέρχονται και τα έσοδα, οι κυριότερες των οποίων αφορούν στην:

- Εκποίηση ακινήτων, καθώς επιτρέπεται μόνο εφόσον προκύπτει ωφέλεια του ΟΤΑ. Τα ακίνητα που μπορούν να εκποιηθούν αφορούν στην ιδιωτική περιουσία των ΟΤΑ, ενώ η εκποίηση γίνεται με δημοπρασία και για την κατάρτιση της σύμβασης μεταβίβασης της κυριότητας ακινήτων ή σύστασης εμπραγμάτων δικαιωμάτων απαιτείται εκτίμηση της αγοραίας αξίας τους από το Σώμα Πιστοποιημένων Εκτιμητών, εγγεγραμμένων στο Μητρώο του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών,
- Εκποίηση ακινήτων με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing),
- Εκμίσθωση ακινήτων,
- Εκμίσθωση δημοτικών καλλιεργήσιμων εκτάσεων, για γεωργική ή δενδροκομική καλλιέργεια,
- Απευθείας εκμίσθωση του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως λατομείων αδρανών υλικών και λατομείων μαρμάρων,
- Δωρεάν παραχώρηση κυριότητας δημοτικών ακινήτων σε αθίγγανους και ομογενείς, οι οποίοι έχουν ενταχθεί σε κρατικά προγράμματα στεγαστικής αποκατάστασης.

Οι διατάξεις που ισχύουν στους δήμους για τη διαχείριση και εκμετάλλευση της περιουσίας τους εφαρμόζονται αναλογικά και στα νομικά πρόσωπα των δήμων με εξαίρεση τις επιχειρήσεις αυτών, οι οποίες λειτουργούν ως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας.

Αντίστοιχες ρυθμίσεις για την διατήρηση και προστασία της περιουσίας τους ισχύουν και για τις Περιφέρειες, η ακίνητη περιουσία των οποίων περιλαμβάνει ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία (κατά κύριο λόγο κτίρια που στεγάζουν υπηρεσίες των Περιφερειών).

9.1.2.2 Κινητή Περιουσία Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες διαθέτουν εκτός της ακίνητης περιουσίας τους και κινητή (π.χ. χρηματικά διαθέσιμα σε τράπεζες, αξίες, όπως χρεόγραφα, μηχανήματα και εξοπλισμό), η οποία καταγράφεται, επίσης, στα οικεία βιβλία τους και προστατεύεται, διατηρείται και διαχειρίζεται σύμφωνα με τις ισχύουσες προς τούτο διατάξεις.

9.1.2.3 Καταγραφή Περιουσίας Δήμων και Περιφερειών

Όλη η κινητή και ακίνητη περιουσία των Δήμων καταγράφεται υποχρεωτικά στα βιβλία τους, ενώ οι Δήμοι οφείλουν να καταρτίζουν και να τηρούν κτηματολόγιο των ακινήτων τους. Αντίστοιχη υποχρέωση για την κατάρτιση και τήρηση κτηματολογίου, έχουν και οι Περιφέρειες της Χώρας.

Με τις διατάξεις του προγράμματος «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ», όλοι οι Δήμοι είναι υποχρεωμένοι να τηρούν μητρώο παγίων στοιχείων, στο οποίο, επίσης, καταγράφονται και αποτιμώνται τα πάγια περιουσιακά τους στοιχεία. Αντιστοίχως, προβλέπεται ότι οι διατάξεις περί εφαρμογής του κλαδικού λογιστικού σχεδίου των δήμων εφαρμόζονται, κατ' αναλογία, για το Διπλογραφικό Σύστημα Γενικής και Αναλυτικής Λογιστικής των Περιφερειών από 1ης Ιανουαρίου 2012.

Στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Καταγραφή και αξιοποίηση των κτηριακών υποδομών και της λοιπής ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού, η οποία εντάχθηκε στο ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013», πραγματοποιήθηκε η δημιουργία ενός πληροφοριακού συστήματος (βάση δεδομένων), μέσω του οποίου όλοι οι ΟΤΑ της χώρας διαθέτουν ένα μηχανισμό καταγραφής των κτηριακών τους υποδομών με απογραφικά δελτία, όπου καταγράφονται στοιχεία, όπως: είδος ακινήτου, περιγραφή, τοποθεσία, έκταση, χρησιμοποιούμενοι χώροι, διαχωρισμός σε ιδιόκτητα ή μισθωμένα ακίνητα.

Περαιτέρω, για την υποστήριξη των ΟΤΑ με στόχο τη βέλτιστη διαχείριση και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους από τους ίδιους, καθώς και την περαιτέρω ενίσχυση του επιτελικού σχεδιασμού πολιτικών και δράσεων για την τοπική αυτοδιοίκηση, θεσμοθετήθηκε με το Πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι» η τήρηση της Ηλεκτρονικής Βάσης Καταγραφής Ακίνητης Περιουσίας, στην οποία οι Δήμοι, οι Περιφέρειες, και τα νομικά τους πρόσωπα δημοσίου δικαίου καταχωρούν υποχρεωτικά όλα τα στοιχεία των ακινήτων τους και τις μεταβολές αυτών. Η εν λόγω βάση αποτελεί συνέχεια της προαναφερθείσας βάσης/πληροφοριακού συστήματος.

9.1.3 Έσοδα από Φορολογία

Η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ συνίσταται στο να έχουν ικανούς πόρους, ώστε να είναι οικονομικά αυτόνομοι. Στο πλαίσιο αυτό, το κράτος θεσπίζει νομοθετικά πηγές εσόδων (φόρους) υπέρ των ΟΤΑ και παράλληλα τους δίνει τη δυνατότητα να θέσουν με κανονιστικές τους πράξεις τέλη, εισφορές και δικαιώματα. Τα προερχόμενα εξ αυτών έσοδα ανάλογα της νομικής τους φύσης¹⁹ οι ΟΤΑ δύνανται είτε να τα ισοσκελίσουν με τα έξοδα των παρεχόμενων υπηρεσιών είτε να τα διαχειριστούν ελεύθερα για την εκπλήρωση των σκοπών τους.

Η ενεργοποίηση των πηγών εσόδων από τη φορολογία που έχουν στη διάθεσή τους οι ΟΤΑ είτε γίνεται υποχρεωτικά είτε εναπόκειται στη διακριτική τους ευχέρεια.

9.1.3.1 Ανταποδοτικά και Δυννητικά Τοπικά Τέλη και Δικαιώματα

Τα τέλη, τα οποία επιβάλλουν οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ για την πλήρη κάλυψη του κόστους παραγωγής μιας υπηρεσίας (π.χ. καθαριότητας, κατανάλωσης νερού, άρδευσης) ονομάζονται ανταποδοτικά τέλη και αποτελούν το αντίτιμο των παρεχομένων υπηρεσιών από τους ΟΤΑ στους δημότες τους ενόψει της ωφέλειας που απολαμβάνουν. Τέλη ανταποδοτικού χαρακτήρα έχουν θεσπιστεί είτε με νόμο είτε με αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων των δήμων. Τα έσοδα από τα τέλη αυτά καλύπτουν υποχρεωτικά δαπάνες αφορούσες τη διεξαγωγή των εν λόγω υπηρεσιών.

Περιπτώσεις ανταποδοτικών τελών, τα οποία ερείδονται σε ειδικές διατάξεις νόμων, αποτελούν:

¹⁹ Φόροι, τέλη, δικαιώματα ή εισφορές

- τα τέλη ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης,
- τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού,
- το τέλος χρήσης κοινόχρηστων χώρων, που επιβάλλεται σε όσους χρησιμοποιούν διαρκώς ή πρόσκαιρα πεζοδρόμια, οδούς, πλατείες και εν γένει κοινόχρηστους χώρους,
- το τέλος στάθμευσης οχημάτων που αφορά στην ελεγχόμενη στάθμευση με καταβολή ανάλογου αντιτίμου σε προκαθορισμένους από το Δήμο χώρους,
- το δικαίωμα χρήσης δημοτικών ή κοινοτικών σφαγείων,
- το δικαίωμα βοσκής,
- τα δικαιώματα ή τέλη που επιβάλλονται για τις δαπάνες λειτουργίας των κοιμητηρίων και
- το τέλος επί της αξίας των ακατέργαστων λατομικών βιομηχανικών ορυκτών.

Δυνατότητα παρέχεται στους ΟΤΑ με απόφασή τους να επιβάλλουν και τοπικά δυνητικά ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα για υπηρεσίες ή τοπικά έργα της περιοχής τους, που συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής, στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

9.1.3.2 Φόροι, Τέλη, Δικαιώματα και Εισφορές

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις θεσπισμένων φόρων, τελών και δικαιωμάτων που καταβάλλονται υπέρ των ΟΤΑ υποχρεωτικά αποτελούν:

- Το Τέλος Ακίνητης Περιουσίας, το οποίο επιβάλλεται στην εν γένει ακίνητη περιουσία που βρίσκεται στην περιφέρειά των δήμων και το ύψος του λαμβάνεται με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου στα όρια που τάσσει ο νόμος,
- Ο Φόρος Ηλεκτροδοτούμενων Χώρων, του οποίου η επιβολή εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των Δήμων και επιβάλλεται σε εν γένει ηλεκτροδοτούμενους χώρους,
- Το Τέλος Διαφήμισης για διαφημίσεις που λαμβάνουν χώρα στην περιφέρεια των Δήμων, με το ύψος του τέλους να καθορίζεται από αυτούς μέσα στα νόμιμα όρια.

Επιπλέον, επιβάλλονται υποχρεωτικά και σε ορισμένες περιπτώσεις προαιρετικά:

- Τα Τέλη Διαμονής Παρεπιδημούντων σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κάθε λειτουργικής μορφής (ξενοδοχεία, motels, campings, κ.α.),
- Τα Τέλη επί των ακαθαρίστων εσόδων των κέντρων διασκέδασης, εστιατορίων και συναφών καταστημάτων,
- Το Δικαίωμα Εμπορίας Πόσιμων Ιαματικών Ή Μη Ιαματικών Νερών, που αποτελεί φόρο επί των συναλλαγών και
- Το Τέλος Επί Πωλήσεων Των Λατομικών Προϊόντων αδρανών υλικών.

Χάριν δημοσίας ωφέλειας έχει θεσπιστεί η εισφορά σε χρήμα, χρηματικό ποσό που επιβάλλεται στους ιδιοκτήτες των ακινήτων που περιλαμβάνονται σε περιοχές ένταξης ή επέκτασης του σχεδίου πόλης με δικαιούχο τον οικείο ΟΤΑ. Πρόκειται για εισφορά ειδικού σκοπού, που διατίθεται από τον ΟΤΑ αποκλειστικά για την εκπόνηση πολεοδομικών μελετών και την εκτέλεση βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων.

Κατά τα τελευταία χρόνια, έχουν θεσμοθετηθεί ως έσοδα των δήμων τα «Αντισταθμιστικά οφέλη», για τη λειτουργία στην περιοχή τους εγκαταστάσεων ή δραστηριοτήτων που δημιουργούν οχλήσεις στην τοπική κοινωνία.

Τέτοιες περιπτώσεις επί παραδείγματι είναι οι εξής:

1. Καταβολή δημοτικών τελών στους Δήμους που λειτουργούν μονάδες φιλοξενίας μεταναστών,
2. Ειδικό τέλος προς Δήμους για περιοχές που εγκαθίστανται έργα Α.Π.Ε.,
3. Αντισταθμιστικό όφελος σε Δήμους που φιλοξενούν ή επιβαρύνονται από τη λειτουργία εγκαταστάσεων μηχανικής - βιολογικής επεξεργασίας αποβλήτων και χώρων υγειονομικής ταφής,

4. Τέλος επί των εσόδων διαφήμισης που γίνονται σε λεωφορεία και στέγαστρα στάσεων,
5. Τέλος για τη συλλογή και ταφή νεκρών ζώων.

Στην πλειονότητά τους, φόροι, τέλη, δικαιώματα και εισφορές εισπράττονται από τους ίδιους τους ΟΤΑ είτε από άλλα νομικά πρόσωπα (π.χ. ΔΕΗ) για λογαριασμό των ΟΤΑ. Ωστόσο, κάποια από αυτά εισπράττονται από το Κράτος υπέρ των ΟΤΑ και αποδίδονται εκ των υστέρων με υπουργικές αποφάσεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των τελευταίων συνιστούν:

- το τέλος διαφήμισης που επιβάλλεται σε συγκεκριμένη κατηγορία διαφημιστικών ενεργειών (διαφήμιση που διενεργείται ημερολόγια, δώρα, έντυπα, προβολή προϊόντων σε χώρους καταστημάτων, Harpenings, κλπ),
- το τέλος διενέργειας ψυχαγωγικών παιγνίων,
- τα τέλη παροπλιζομένων πλοίων,
- το τέλος ακίνητης περιουσίας (το 15% του τέλους που εισπράττεται μέσω λογαριασμών ρεύματος),
- τα αυτοτελή πρόστιμα για παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και τα πρόστιμα για πολεοδομικές παραβάσεις.

9.2 Οικονομική Διαχείριση

9.2.1 Δήμοι

Στο πλαίσιο της διαδικασίας εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, θεσμοθετήθηκε η υποχρέωση εκπόνησης Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ε.Π) από τους δήμους της χώρας, με στόχο την εισαγωγή μόνιμων διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της δράσης των ΟΤΑ α' βαθμού, την ενίσχυση της διαφάνειας και την καλύτερη διαχείριση του ανθρώπινου και υλικού δυναμικού των δήμων.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα πενταετούς διάρκειας περιγράφει τον στρατηγικό, επιχειρησιακό και οικονομικό προγραμματισμό του δήμου σε βάθος πενταετίας. Ο προγραμματισμός αυτός απαιτεί διαδημοτική και διαβαθμιδική συνεργασία, ενεργοποιεί όλες τις Υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα του δήμου και τίθεται σε διαβούλευση στην τοπική κοινωνία. Εξειδικεύεται, δε, στο Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης (Ε.Π.Δ), το οποίο περιέχει τον ετήσιο προϋπολογισμό, τις δράσεις και τα έργα που θα εκτελεστούν μέσα στο έτος καθώς, επίσης, και αναλυτική καταγραφή των πόρων χρηματοδότησης.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών που εκδίδεται τον Ιούλιο κάθε έτους, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), παρέχονται οδηγίες για την κατάρτιση, εκτέλεση και αναμόρφωση του προϋπολογισμού των δήμων.

Με όμοια απόφαση μπορεί, επίσης, να καθορίζονται τα ανώτατα όρια για την εκτίμηση των ιδίων εσόδων ή επιμέρους ομάδων τους που εγγράφονται στον προϋπολογισμό και ορίζονται τα ίδια έσοδα ή ομάδες αυτών, με σκοπό την αποτελεσματικότερη επίτευξη κατάρτισης ρεαλιστικού προϋπολογισμού.

Στο πλαίσιο της οικονομικής διαχείρισης των Δήμων, ο προϋπολογισμός, το ετήσιο πρόγραμμα δράσης, η εισηγητική έκθεση της Δημοτικής Επιτροπής και οι αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου που αφορούν την επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών υποβάλλονται στον Επόπτη ΟΤΑ για έλεγχο.

Η συνοπτική οικονομική κατάσταση του προϋπολογισμού του Δήμου, όπως τελικώς έχει ψηφισθεί από το Δημοτικό Συμβούλιο αναρτάται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του οικείου δήμου και δημοσιεύεται σε μία (1) τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία τοπική εφημερίδα ή σε εφημερίδα που εκδίδεται στα όρια της περιφερειακής ενότητας που εδρεύει ο Δήμος. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο ενίσχυσης της διαφάνειας, ο προϋπολογισμός, για να είναι σε ισχύ, θα πρέπει να αναρτάται και στο δικτυακό τόπο "Διαύγεια". Στην ιστοσελίδα του

οικείου Δήμου, καθώς και στο δικτυακό τόπο "Διαύγεια", αναρτάται και η τριμηνιαία έκθεση για τα αποτελέσματα εκτέλεσης του προϋπολογισμού, που υποβάλλεται από τη δημοτική επιτροπή στο δημοτικό συμβούλιο, για το προηγούμενο της έκθεσης τρίμηνο εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από τη λήξη κάθε τριμήνου, μετά από εισήγηση του υπευθύνου οικονομικών υπηρεσιών του οικείου δήμου.

Η ταμειακή λειτουργία των δήμων διεξάγεται από ειδική υπηρεσιακή μονάδα, η οποία αποτελεί μέρος της οικονομικής υπηρεσίας και συνιστάται με τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.)

9.2.2 Περιφέρειες

Οι Περιφέρειες, στο πλαίσιο του μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού, οφείλουν να καταρτίσουν πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα στο πρώτο εννιάμηνο της εκλογής τους. Το πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα εξειδικεύεται σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης και Ετήσιο Προϋπολογισμό.

Ο Προϋπολογισμός, το Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης, η Εισηγητική Έκθεση της Περιφερειακής Επιτροπής και οι Αποφάσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου που αφορούν στην επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, υποβάλλονται στον Επόπτη ΟΤΑ.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών που εκδίδεται τον Ιούλιο κάθε έτους, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ), παρέχονται οδηγίες για την κατάρτιση, εκτέλεση και αναμόρφωση του προϋπολογισμού των περιφερειών.

Με όμοια απόφαση μπορεί επίσης να καθορίζονται τα ανώτατα όρια για την εκτίμηση των ιδίων εσόδων ή επιμέρους ομάδων τους που εγγράφονται στον προϋπολογισμό και ορίζονται τα ίδια έσοδα ή ομάδες αυτών, με σκοπό την αποτελεσματικότερη επίτευξη κατάρτισης ρεαλιστικού προϋπολογισμού.

Σε ειδικό παράρτημα του προϋπολογισμού αναφέρονται οι δράσεις που αφορούν στις μητροπολιτικές λειτουργίες της Περιφέρειας Αττικής, τις αντίστοιχες της Μητροπολιτικής Ενότητας Θεσσαλονίκης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Συνοπτική οικονομική κατάσταση του προϋπολογισμού, όπως έχει ψηφισθεί από το περιφερειακό συμβούλιο, αναρτάται στην ιστοσελίδα της οικείας περιφέρειας και δημοσιεύεται σε μία (1) τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στα όρια της οικείας περιφέρειας. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο ενίσχυσης της διαφάνειας, ο προϋπολογισμός, για να είναι σε ισχύ, θα πρέπει να αναρτάται και στο δικτυακό τόπο "Διαύγεια".

9.3 Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων και Μεταφορά Πόρων

Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση προϋποθέτει και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων.

Η κοστολόγηση κάθε αρμοδιότητας πριν τη μεταφορά της στην αυτοδιοίκηση περιλαμβάνει:
α) προσδιορισμό του κόστους λειτουργίας τους, μαζί με τις υποδομές και κάθε είδους εξοπλισμό που χρησιμοποιείται κατά το χρόνο μεταφοράς,
β) προσδιορισμό του συνολικού απαιτούμενου κόστους της αρμοδιότητας κατά την άσκησή της από τους Δήμους και τις Περιφέρειες.

9.4 Δανεισμός

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες της χώρας δύνανται να συνομολογούν δάνεια με το Κράτος, αναγνωρισμένα πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς της Ελλάδας ή του εξωτερικού, αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση επενδύσεων και για τη χρηματοδότηση χρεών τους, εφόσον συντρέχουν, σωρευτικά, οι πιο κάτω προϋποθέσεις:.

- α) το ετήσιο κόστος εξυπηρέτησης της δημόσιας πίστης κάθε δήμου ή περιφέρειας να μην υπερβαίνει το 20% των ετήσιων τακτικών του εσόδων,
β) το συνολικό χρέος του δήμου και της περιφέρειας που προβαίνει σε δανεισμό να μην υπερβαίνει ποσοστό των συνολικών εσόδων του.

Κατ' εξαίρεση παρέχεται η δυνατότητα στους δήμους να συνομολογούν δάνεια, χωρίς τις ανωτέρω προϋποθέσεις, στις εξής περιπτώσεις:

1. Αδυναμία ισοσκέλισης του προϋπολογισμού,
2. Χορήγηση δανείου δυνάμει ειδικών προγραμμάτων,
3. Για δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας,
4. Για την εκπόνηση Τοπικών Χωρικών Σχεδίων,
5. Για ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων,
6. Όταν αποκλειστικός σκοπός είναι η αναχρηματοδότηση ήδη συναφθέντων δανείων.

Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα προπληρωμών των Δήμων και των Περιφερειών από τους Κ.Α.Π, εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένα προς τούτο κριτήρια.

9.5 Προγραμματική Συμφωνία Οικονομικής Υποστήριξης

Για την υποστήριξη των υπερχρεωμένων φορέων του υποτομέα των ΟΤΑ, έχει συσταθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων «Λογαριασμός Οικονομικής Ενίσχυσης».

Οι φορείς του υποτομέα με αδυναμία ισοσκέλισης προϋπολογισμού έχουν πρόσβαση στον Λογαριασμό υπό την προϋπόθεση της σύναψης Προγραμματικής Συμφωνίας Οικονομικής Υποστήριξης με τον Υπουργό Εσωτερικών. Στη συμφωνία καθορίζονται οι προϋποθέσεις χρηματοδότησης του φορέα και οι παρεμβάσεις τις οποίες πρέπει να αναλάβει για τη βελτίωση της οικονομικής του λειτουργίας και της οικονομικής του θέσης.

Το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ (9.7.2) είναι το αρμόδιο για την παρακολούθηση της εφαρμογής της προγραμματικής συμφωνίας όργανο.

9.6 Αναπτυξιακά Προγράμματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης

9.6.1 Τομεακό Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) του ΥΠΕΣ

Σε εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4635/2019(Α'167) υλοποιείται το Τομεακό Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) του ΥΠΕΣ της πρώτης Προγραμματικής Περιόδου 2021-2025, το οποίο περιλαμβάνει τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης του, με βάση τον αντίστοιχο προγραμματισμό του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) και την κατανομή των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), οι οποίοι του αναλογούν.

Ειδικότερα, με το ν. 4635/2019(Α'167) θεσπίστηκε το ΕΠΑ, το οποίο οριοθετεί κανόνες σχεδιασμού, διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του ΠΔΕ. Σε αυτό ενσωματώνονται τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης (ΤΠΑ/ΠΠΑ).

Ο σχεδιασμός του ΤΠΑ του ΥΠΕΣ για την πρώτη προγραμματική περίοδο 2021-2025 στηρίχθηκε κυρίως στον συνολικό προϋπολογισμό του ΤΠΑ ο οποίος ανέρχεται σε 500 εκ € και στο γεγονός ότι περιλαμβάνει τους πέντε (5) παρακάτω Αναπτυξιακούς στόχους:

- Έξυπνη Ανάπτυξη,
- Πράσινη Ανάπτυξη,
- Κοινωνική Ανάπτυξη,
- Ανάπτυξη Υποδομών,
- Εξωστρέφεια,
- Υποστήριξη Προγραμμάτων.

9.6.2 Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης»

Το ΥΠΕΣ καταρτίζει και το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΟΤΑ α' και β' βαθμού, συνδέσμων Δήμων και Νομικών Προσώπων/Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «**Αντώνης Τρίτσης**», με σκοπό την προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών, την εκπόνηση μελετών και την κατασκευή έργων ιδίως στους τομείς της βασικής υποδομής, της ψηφιακής σύγκλισης, της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και την προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών πολιτικής προστασίας και προστασίας της δημόσιας υγείας, και ειδικότερα την άρση των οικονομικών επιπτώσεων από τη διασπορά του κορωνοϊού COVID-19, καθώς και για την εκτέλεση δράσεων και πρωτοβουλιών κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 22766/09.04.2020 ΚΥΑ Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών και Επενδύσεων και Ανάπτυξης (ΦΕΚ Β'1386/14.04.2020), που θεσπίσθηκε για τον προσδιορισμό των σκοπών του προγράμματος και των κριτηρίων ένταξης, το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΟΤΑ α' και β' βαθμού, συνδέσμων Δήμων και Νομικών Προσώπων/Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «**Αντώνης Τρίτσης**» την περίοδο 2020-2023 αναμένεται να υλοποιήσει σημαντικά έργα πνοής σε όλη τη χώρα στους ακόλουθους άξονες προτεραιότητας:

- α)** πολιτική προστασία (απόκτηση εξοπλισμού και μέσων και ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την αποτελεσματική εκτέλεση των ανατιθέμενων καθηκόντων), προστασία της δημόσιας υγείας και ιδίως δράσεις προστασίας του πληθυσμού από την εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, δράσεις τεχνικής βοήθειας των δικαιούχων για την εφαρμογή του Προγράμματος,
- β)** ποιότητα ζωής και εύρυθμη λειτουργία των πόλεων, της υπαίθρου, των οικισμών (κατασκευή απαραίτητων έργων υποδομής, προστασία αδέσποτων κ.ά. καθώς και ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και ανταπόκρισης των ΟΤΑ),
- γ)** περιβάλλον (βιώσιμη ανάπτυξη με έντονο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας, δράσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, διαχείριση υδάτων, υγρών και στερεών αποβλήτων κ.α.),
- δ)** ψηφιακή σύγκλιση [τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ), εφαρμογές διαδικτύου των πραγμάτων (Internet of Things), έξυπνες ψηφιακές τεχνολογίες, με εφαρμογή στην τοπική διοικητική πρακτική και την καθημερινότητα των πολιτών και στόχο τον μετασχηματισμό των πόλεων σε «έξυπνες πόλεις»],
- ε)** κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη (δράσεις κοινωνικής συνοχής για την αποτελεσματική εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης για όλους τους πολίτες καθώς και ειδικών προγραμμάτων για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, με βασική στόχευση την άρση ή τον μετριασμό του κοινωνικού αποκλεισμού),
- στ)** παιδεία, πολιτισμός, τουρισμός και αθλητισμός (όπως ανέγερση σχολείων, αξιοποίηση δημοτικής περιουσίας, εναλλακτικός τουρισμός κ.ά.).

Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος για όλη την προγραμματική περίοδο ανέρχεται στο ποσό των δύο δισεκατομμυρίων πεντακοσίων εκατομμυρίων (2.500.000.000,00) ευρώ, χρήματα τα οποία προέρχονται από δανεισμό από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων καθώς και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Η χρηματοδότηση πραγματοποιείται μέσω αναπτυξιακών δανείων που χορηγούνται από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, συνομολογούνται με δανειακές συμβάσεις μεταξύ του δικαιούχου και του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και αποπληρώνονται από πόρους του ΠΔΕ του Υπουργείου Εσωτερικών, μέσω λογαριασμού που συστήνεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων για το σκοπό αυτό.

9.6.3 Ειδικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Δήμων «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II»

Στη βάση του άρθρου 71 του ν. 4509/2017 δημιουργήθηκε το ειδικό αναπτυξιακό Πρόγραμμα Φιλόδημος II που υλοποιείται από το ΥΠΕΣ. Σε συνέχεια αυτού εκδόθηκε η υπ'αριθμ. 4748/20.02.2018 ΥΑ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με την οποία καθορίστηκαν ο σκοπός, τα κριτήρια ένταξης, η διαδικασία αξιολόγησης καθώς και κάθε άλλο σχετικό ζήτημα του Προγράμματος.

Σκοπός του Προγράμματος «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II» είναι η χρηματοδότηση των έργων, προμηθειών, υπηρεσιών και μελετών των δήμων που αφορούν στην τοπική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, ήτοι κατασκευή, βελτίωση και συντήρηση τεχνικών υποδομών, αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, καθώς και προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού και μηχανημάτων. Επιπλέον, προβλέπεται η χρηματοδότηση έργων βελτίωσης κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, η κατασκευή, βελτίωση και συντήρηση διοικητικών, κοινωνικών, αθλητικών υποδομών και η χρηματοδότηση μελετών των ανωτέρω.

Βασικοί στόχοι του Προγράμματος αυτού είναι οι εξής:

- α) η ενδυνάμωση της ισόρροπης, βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης,
- β) η βελτίωση των υποδομών,
- γ) η αύξηση της απασχόλησης και
- δ) η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας.

9.6.4 Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας - Πρόγραμμα Βελτίωσης Οδικής Ασφάλειας

Το Πρόγραμμα «Βελτίωση οδικής ασφάλειας στο εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο» που υλοποιείται από το ΥΠΕΣ, χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, στο οποίο εντάχθηκε με την με αρ. πρωτ. 82467/14-06-2022 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών.

Σκοπός του Προγράμματος είναι η αποκατάσταση του οδικού δικτύου σε διάφορα σημεία αρμοδιότητας των Περιφερειών και Δήμων της χώρας, προκειμένου να βελτιωθεί το επίπεδο λειτουργίας και ασφάλειας του, καλύπτοντας παρεμβάσεις σε επικίνδυνα σημεία του δικτύου.

Το Πρόγραμμα στοχεύει:

- στην βελτίωση της λειτουργίας και ασφάλειας του οδικού δικτύου, συμβάλλοντας παράλληλα στην μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων λόγω της μείωσης των εκπομπών καυσαερίων,
- στην δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης με την τόνωση του κατασκευαστικού κλάδου και
- στην ενσωμάτωση στοιχείων έξυπνης τεχνολογίας στο τομέα των μεταφορών και την εισαγωγή τους στο δευτερεύον οδικό δίκτυο.

9.7 Οικονομική Παρακολούθηση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

9.7.1 Συλλογή Οικονομικών Στοιχείων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσω των ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων που τηρούνται στο Υπουργείο Εσωτερικών

Οι φορείς της αυτοδιοίκησης με την εξαίρεση των σχολικών επιτροπών, ενημερώνουν με τα οικονομικά τους στοιχεία τις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων που τηρούνται στο Υπουργείο Εσωτερικών, ήτοι

- α) Στοιχεία προϋπολογισμού και απολογισμού,
- β) Χρηματοοικονομικά στοιχεία ισολογισμού,
- γ) Στοιχεία μητρώου δεσμεύσεων,
- δ) Ισοζύγιο γενικού καθολικού,
- ε) Κινήσεις ενδοκυβερνητικών συναλλαγών (εισπράξεων και πληρωμών),
- στ) Στοιχεία σχετικά με την πορεία είσπραξης των εσόδων των δήμων,
- ζ) Ετήσιες οικονομικές καταστάσεις,
- η) Στοιχεία εκτελεστέων έργων,
- θ) Στοιχεία ενηλικίωσης απαιτήσεων.

9.7.2 Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ αποτελεί συλλογικό όργανο που συστάθηκε στο Υπουργείο Εσωτερικών. Υποστηρίζεται επιχειρησιακά από την Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Αναπτυξιακής Πολιτικής. Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι:

α) *Η παρακολούθηση της κατάρτισης και της ορθής εκτέλεσης των προϋπολογισμών των ΟΤΑ.*

Το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ έχει την αρμοδιότητα της παροχής Γνώμης επί της ρεαλιστικότητας και της ισοσκελίσης των υποβληθέντων σχεδίων Προϋπολογισμών των δήμων, των περιφερειών και των λοιπών νομικών προσώπων του υποτομέα των ΟΤΑ.

β) *Η παρακολούθηση της εκτέλεσης των ετήσιων προϋπολογισμών των φορέων του υποτομέα των ΟΤΑ βάσει των εγκεκριμένων Ολοκληρωμένου Πλαισίου Δράσης.*

Το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ παρακολουθεί την απόκλιση της εκτέλεσης των ετήσιων προϋπολογισμών των φορέων του υποτομέα των ΟΤΑ από τους στόχους που έχουν τεθεί, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

9.7.3 Μηχανισμός Αποτροπής Συσσώρευσης Ληξιπρόθεσμων Υποχρεώσεων ΟΤΑ προς τρίτους

Το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ έχει την αρμοδιότητα του συντονισμού, της εφαρμογής και της διενέργειας των ελέγχων του Μηχανισμού Αποτροπής Συσσώρευσης Ληξιπρόθεσμων Υποχρεώσεων προς τρίτους από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες της χώρας, υποχρεούνται να υποβάλλουν αναλυτικές καταστάσεις αιτιολόγησης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων στο ΥΠΕΣ και επιπρόσθετα να δεσμεύουν το αντίστοιχο ποσό στους Ειδικούς Λογαριασμούς που έχουν συσταθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠ).

9.7.4 Κόμβος Παρακολούθησης Επιδόσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Για την χάραξη αποτελεσματικών και στοχευμένων πολιτικών για την τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς και για την παρακολούθηση των επιδόσεων των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων, δημιουργείται στο Υπουργείο Εσωτερικών διαδίκτυακός κόμβος παρακολούθησης των επιδόσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στον οποίο συλλέγονται στοιχεία που αφορούν στην οικονομική και διοικητική λειτουργία και δραστηριότητα τους καθώς και δημοσιεύονται, κατόπιν επεξεργασίας, δείκτες μέτρησης και αξιολόγησης των επιδόσεων τους.

9.8 Οικονομικός Έλεγχος ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού

9.8.1 Προληπτικός Έλεγχος Είσπραξης Εσόδων

Ο αρμόδιος Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, μπορεί να παρακολουθεί την κανονική είσπραξη των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των νομικών τους προσώπων και να ασκεί τον έλεγχο για την είσπραξη των νομίμως βεβαιωθέντων χρεών, οφειλών ή προστίμων σε βάρος τρίτων.

Σε περίπτωση που διαπιστώσει αδράνεια είσπραξης τους από τα αρμόδια όργανα διοίκησης ή τις οικονομικές υπηρεσίες, καλεί τούτους, με έγγραφό του που κοινοποιείται στον Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και στον Επόπτη ΟΤΑ, να ενεργήσουν μέσα σε τασσόμενη εύλογη προθεσμία για την είσπραξη τούτων .

9.8.2 Κατασταλτικός Έλεγχος

Ο κατασταλτικός έλεγχος διεξάγεται μετά την παραγωγή δημοσιονομικών συνεπειών και διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις του οργανισμού του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο διενεργεί υποχρεωτικά κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των Δήμων, των Περιφερειών και των Νομικών τους Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, καθώς και των Κοινωφελών Επιχειρήσεων, των Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης και των Δημοτικών Ανωνύμων Εταιρειών. Ο έλεγχος είναι ετήσιος τακτικός και δειγματοληπτικός, εκτός εάν από το δειγματοληπτικό έλεγχο προκύψουν λόγοι που επιβάλλουν τη γενίκευση του κατασταλτικού ελέγχου, και διενεργείται μετά το τέλος κάθε οικονομικής χρήσης ή είναι έκτακτος γενικός ή ειδικός ή θεματικός και συνίσταται στον έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας της διαχείρισης.

Η σχετική έκθεση περί των αποτελεσμάτων του διενεργηθέντος κατασταλτικού ελέγχου, διαβιβάζεται στους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομίας και Οικονομικών, καθώς και στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής.

10. ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

10.1 Αρχές

Το Κράτος ασκεί εποπτεία επί των πράξεων των Δήμων, των Περιφερειών, των Νομικών Προσώπων αυτών και των Συλλογικών και Μονομελών οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η εποπτεία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας -και σε καμιά περίπτωση έλεγχο σκοπιμότητας- των πράξεων και πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών.

10.2 Όργανα Ελέγχου

Αρμόδια όργανα είναι η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας των ΟΤΑ, ο Επόπτης, το Συμβούλιο Εποπτών ΟΤΑ και η Επιτροπή Συντονισμού και Ελέγχου Εποπτείας ΟΤΑ.

Η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ συνιστάται στην έδρα κάθε μίας από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Είναι αρμόδια για τον υποχρεωτικό και αυτεπάγγελτο έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ και των δύο βαθμών, τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών οργάνων τους και την εξέταση προσφυγών κατά των μονομελών ή συλλογικών οργάνων των ΟΤΑ όλων των βαθμών και των νομικών προσώπων αυτών. Αποτελεί αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Εσωτερικών, και εκδίδει αυτεπαγγέλτως οδηγίες με σκοπό τη διασφάλιση της νομιμότητας των πράξεων των δήμων, των περιφερειών, των νομικών προσώπων αυτών και των συλλογικών και μονομελών οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, μπορεί να προβαίνει και σε επιτόπιους ελέγχους, προκειμένου να διαμορφώνει ίδια αντίληψη.

Σε κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ προΐσταται ο Επόπτης ΟΤΑ, πρόσωπο υψηλών προσόντων που επιλέγεται, μετά από προκήρυξη, από Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής για τετραετή θητεία. Ο Επόπτης συντάσσει κάθε χρόνο έκθεση, στην οποία δύναται να προτείνει νομοθετικά και άλλα μέτρα για την αποτελεσματικότερη διενέργεια του ελέγχου νομιμότητας.

Επίσης, συνιστάται Συμβούλιο Εποπτών ΟΤΑ το οποίο αποτελείται από τους επτά Επόπτες ΟΤΑ. Σκοπός του συλλογικού οργάνου είναι ο συντονισμός του έργου τους και η από κοινού αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων εποπτείας των ΟΤΑ. Το Συμβούλιο δύναται να απευθύνει ερωτήματα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για ζητήματα μείζονος σημασίας που συνάπτονται με τον ασκούμενο από τις Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας των ΟΤΑ έλεγχο.

Επιπλέον, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών συνιστάται Επιτροπή Συντονισμού και Ελέγχου Εποπτείας ΟΤΑ, στην οποία συμμετέχουν ο Υπουργός Εσωτερικών, ως πρόεδρος, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Εποπτών ΟΤΑ, ένας Αντιπρόεδρος του Ανώτατου Δημοσιονομικού Δικαστηρίου, του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που ορίζεται από τον Πρόεδρο αυτού, ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, ο Συνήγορος του Πολίτη, εκπρόσωπος της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, ο Πρόεδρος του Παρατηρητήριου Οικονομικής Αυτοτέλειας ΟΤΑ, ο Τομεακός Γραμματέας Δημοσιονομικής Πολιτικής, ο Πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και ο Πρόεδρος της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας.

Αποστολή της Επιτροπής είναι ο περιοδικός έλεγχος του επιπέδου συμμόρφωσης των ΟΤΑ, η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του μηχανισμού εποπτείας, η αμοιβαία ενημέρωση όλων των διοικητικών και δικαστικών φορέων για τα θέματα αρμοδιότητάς τους που αφορούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και η εν γένει παρακολούθηση και η μέριμνα για τη διαρκή αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας της κρατικής εποπτείας επί των ΟΤΑ.

Μέχρι σήμερα δεν έχουν συγκροτηθεί οι Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας ΟΤΑ. Για το μεταβατικό στάδιο και μέχρι τη συγκρότησή τους, ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων, των ΟΤΑ α' και β' βαθμού ασκείται από τον Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, κρατικό όργανο που διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών καθώς και από τις Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α' 114) για τους Δήμους (ΟΤΑ α' βαθμού) και τις Επιτροπές Ελέγχου των Πράξεων του άρθρου 68 του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για τις Περιφέρειες (ΟΤΑ β' βαθμού). Οι επιτροπές αυτές συγκροτούνται με απόφαση του Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Μέχρι την έναρξη λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, ο πειθαρχικός έλεγχος των αιρετών, ασκείται από το Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

10.3 Έλεγχος Νομιμότητας επί Πράξεων και Πειθαρχικός Έλεγχος Αιρετών

Στο άρθρο 102 παρ. 4 του Συντάγματος προβλέπεται ότι το Κράτος ασκεί στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης εποπτεία που συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας. Ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται, όπως νόμος ορίζει. Κατά τη ρητή αυτή συνταγματική επιταγή, στο άρθρο 214 του ν. 3852/2010, η κρατική εποπτεία των ΟΤΑ εξειδικεύεται σε έλεγχο των πράξεων (έλεγχος νομιμότητας) και σε έλεγχο των προσώπων (πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών).

10.3.1 Εποπτεία επί Πράξεων των ΟΤΑ - Υποχρεωτικός και Αυτεπάγγελτος Έλεγχος

Στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας επί των πράξεων των ΟΤΑ, μια σειρά από αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των Δήμων, των Περιφερειών και των Νομικών Προσώπων αυτών, οι οποίες απαριθμούνται περιοριστικά στο νόμο με βάση τη σπουδαιότητά τους, αποστέλλονται υποχρεωτικά στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας (ΑΥΕ) για έλεγχο νομιμότητας εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την έκδοσή τους. Ο Επόπτης ΟΤΑ ελέγχει τη νομιμότητα της απόφασης μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών και εκδίδει υποχρεωτικά ειδική πράξη (άρθ. 225 του ν.3852/2010).

Ο Επόπτης ΟΤΑ μπορεί, επίσης, αυτεπαγγέλτως να ακυρώνει οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των ΟΤΑ και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και των συνδέσμων τους, για λόγους νομιμότητας, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από τη δημοσίευση ή έκδοση της απόφασης (άρθ. 226 του ν.3852/2010).

Επιπλέον, οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσβάλει τις αποφάσεις των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των ΟΤΑ και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και των συνδέσμων τους, για λόγους νομιμότητας, ενώπιον του Επόπτη ΟΤΑ, μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση της απόφασης ή την ανάρτησή της στο διαδίκτυο ή από την κοινοποίησή της ή αφοτου έλαβε πλήρη γνώση αυτής. Ο Επόπτης ΟΤΑ αποφαίνεται επί της προσφυγής μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δύο (2) μηνών από την υποβολή της. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η πράξη είναι παράνομη, τότε αυτή ακυρώνεται. Αν παρέλθει η ανωτέρω προθεσμία χωρίς να εκδοθεί απόφαση, θεωρείται ότι η προσφυγή έχει σιωπηρώς απορριφθεί (άρθ. 227 του ν.3852/2010).

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 238 του ν.3852/2010, μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ ΟΤΑ, ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων, κατά τα άρθρα 225 έως 227, ασκείται από το Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τις Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α' 114), οι οποίες βρίσκονται στις έδρες των περιφερειών που ανήκουν στην εκάστοτε Αποκεντρωμένη Διοίκηση. Οι επιτροπές αυτές συγκροτούνται με απόφαση του Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Ο Επόπτης ΟΤΑ ελέγχει τη νομιμότητα της απόφασης μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών και εκδίδει υποχρεωτικά ειδική πράξη (άρθ. 225 του ν.3852/2010).

Όλα τα όργανα των Δήμων και των Περιφερειών, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι επιχειρήσεις τους καθώς και οι σύνδεσμοι έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης χωρίς καθυστέρηση προς τις αποφάσεις του Επόπτη ΟΤΑ.

10.3.2 Έλεγχος Αιρετών

Ο Επόπτης ΟΤΑ μπορεί να επιβάλλει την πειθαρχική ποινή της αργίας έως έξι (6) μηνών ή της έκπτωσης από τα καθήκοντά τους στους αιρετούς, αν έχουν διαπράξει σοβαρή παράβαση των καθηκόντων τους ή υπέρβαση της αρμοδιότητάς τους από δόλο ή βαριά αμέλεια, ύστερα από σύμφωνη γνώμη Πειθαρχικού Συμβουλίου, που συντίθεται κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς.

Επίσης, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, η οποία στηρίζεται στη σύμφωνη γνώμη του προαναφερθέντος πειθαρχικού συμβουλίου και σε ειδικά αιτιολογημένη έκθεση του οικείου Επόπτη, μπορεί να επιβάλλεται η ποινή της παύσης των αιρετών από τα καθήκοντά τους ή και διάλυση ενός Δημοτικού ή Περιφερειακού Συμβουλίου, αποκλειστικά για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Προβλέπεται, περαιτέρω, η επιβολή των διοικητικών μέτρων της αυτοδίκαιης θέσης σε αργία και της έκπτωσης των αιρετών, όταν συντρέχουν ειδικότερες προϋποθέσεις που σχετίζονται με την τέλεση συγκεκριμένων αδικημάτων, την άσκηση ποινικής δίωξης και την αμετάκλητη καταδίκη για αυτά.

Τέλος, τα αιρετά όργανα των Δήμων και των Περιφερειών οφείλουν να αποζημιώσουν το δήμο, την περιφέρεια, το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή το ίδρυμα για κάθε θετική ζημία που προξένησαν σε βάρος της περιουσίας τους από δόλο ή βαριά αμέλεια. Ο καταλογισμός της θετικής ζημίας στο πλαίσιο της αστικής τους ευθύνης γίνεται από Τριμελή Ελεγκτική Επιτροπή στην οποία μετέχει ο Επόπτης.

11. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΗ ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κάθε πολίτης, ο οποίος έχει έννομο συμφέρον ή/και θίγεται από πράξεις ή παραλείψεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δύναται να προστατευθεί είτε διοικητικά είτε δικαστικά με τους ακόλουθους τρόπους:

11.1 Διοικητική Προστασία

11.1.1 Προσφυγή Ενώπιον του Επόπτη ΟΤΑ

Πρόκειται για διαδικασία διοικητικού ελέγχου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που λαμβάνει χώρα σε αποσυγκεντρωμένο κρατικό επίπεδο.

Η συγκεκριμένη ειδική διοικητική προσφυγή γίνεται ενώπιον του Επόπτη ΟΤΑ κατά πράξης και / ή απόφασης των Συλλογικών ή Μονομελών Οργάνων των Δήμων, των Περιφερειών και των Νομικών τους Προσώπων, καθώς επίσης και / ή κατά παράλειψης οφειλόμενης από αυτούς νόμιμης ενέργειας εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευσή της ή την ανάρτησή της στο διαδίκτυο ή από την κοινοποίησή της ή αφότου έλαβε γνώση αυτής.

Ο Επόπτης ΟΤΑ αποφαινεται επί της προσφυγής μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δύο (2) μηνών από την υποβολή της. Σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης της ανωτέρω προθεσμίας η προσφυγή θεωρείται ότι απορρίφθηκε σιωπηρώς. Ο Επόπτης μπορεί, στο πλαίσιο άσκησης της ειδικής διοικητικής προσφυγής, να αναστέλλει την εκτέλεση της πράξης, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο, με την επίκληση της πρόδηλης βασιμότητας της προσφυγής ή ανεπανόρθωτης βλάβης μέχρι την εξέταση της προσφυγής του. Πρόκειται για τη μοναδική περίπτωση που συνεπάγεται κάμψη του γενικού κανόνα της άμεσης εκτελεστότητας των πράξεων των οργάνων των Δήμων και των Περιφερειών. Μέχρι όμως, την έναρξη λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, δεν είναι δυνατή η αναστολή εκτέλεσης της απόφασης της αυτοδιοίκησης.

11.1.2 Καταγγελία στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας

Πρόκειται για διαδικασία διοικητικού ελέγχου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που λαμβάνει χώρα σε κεντρικό επίπεδο.

Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας είναι Ανεξάρτητη Αρχή με σκοπό: α) την ενίσχυση της διαφάνειας, της ακεραιότητας και της λογοδοσίας στη δράση των κυβερνητικών οργάνων, διοικητικών αρχών, κρατικών φορέων, και δημόσιων οργανισμών και β) την πρόληψη, αποτροπή, εντοπισμό και αντιμετώπιση των φαινομένων και των πράξεων απάτης και διαφθοράς στη δράση των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και οργανισμών.

Στο πλαίσιο αυτό ο πολίτης δύναται να καταγγείλει φαινόμενα κακοδιοίκησης στην ΕΑΔ η οποία έχει αρμοδιότητα ελέγχου πράξεων και παραλείψεων κάθε υπαλλήλου του Δημοσίου που συνδέεται με αυτό με οποιαδήποτε εργασιακή σχέση, καθώς και των αιρετών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

11.1.3 Αναφορά στο Συνήγορο Του Πολίτη

Πρόκειται για διαδικασία διοικητικού ελέγχου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που λαμβάνει χώρα σε κεντρικό επίπεδο από μια Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή .

Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν ελέγχεται από τα κυβερνητικά όργανα και λειτουργεί υπό συνθήκες ουδετερότητας και ανεξαρτησίας από την πολιτική εξουσία διαθέτοντας αυξημένο κύρος. Δρα ύστερα από καταγγελίες πολιτών, ως εξωδικαστικός μηχανισμός επίλυσης των διαφορών τους με τους διάφορους φορείς της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ο ρόλος του είναι καθαρά διαμεσολαβητικός, καθώς δεν διαθέτει κυρωτικές ή κανονιστικές αρμοδιότητες.

11.1.4 Αναφορά στο Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης ή τον Περιφερειακό Συμπαραστάτη του Πολίτη και της Επιχείρησης

Πρόκειται για διαδικασία εσωτερικού διοικητικού ελέγχου που γίνεται σε τοπικό επίπεδο σε μια προσπάθεια επίλυσης τυχόν προβλημάτων με βάση την αρχή της επικουρικότητας.

Ο συμπαραστάτης δέχεται καταγγελίες άμεσα θιγόμενων πολιτών και επιχειρήσεων για κακοδιοίκηση των υπηρεσιών της αυτοδιοίκησης και διαμεσολαβεί, προκειμένου να επιλυθούν τα σχετικά προβλήματα στο πλαίσιο του ίδιου του ΟΤΑ, ώστε να αποτρέπονται πρόσθετες διαδικασίες, όπως προσφυγή σε ελεγκτικούς μηχανισμούς ή στη δικαιοσύνη.

11.2 Δικαστική Προστασία

Κάθε πολίτης, ο οποίος έχει έννομο συμφέρον ή/και θίγονται δικαιώματα ή συμφέροντά του από πράξεις ή παραλείψεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δικαιούται να προσφύγει στα δικαστήρια.

Η προσφυγή γίνεται στα διοικητικά δικαστήρια είτε στα διοικητικά πρωτοδικεία είτε στα διοικητικά εφετεία, είτε ακόμη και στο Συμβούλιο της Επικρατείας, που είναι το ανώτερο διοικητικό δικαστήριο.

Σημειώνεται, δε, ότι ο διοικητικός έλεγχος, κυρίως η προσφυγή ενώπιον του Επόπτη ΟΤΑ, αλλά και η καταγγελία στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας μπορεί να καταλήξει σε δικαστικό έλεγχο, όταν επιβληθεί πειθαρχική ποινή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

Σε κάθε περίπτωση, η διοίκηση υποχρεούται να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις εντός ευλόγου χρόνου.

12. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Το τακτικό προσωπικό των ΟΤΑ α' και β' βαθμού διακρίνεται σε δύο κατηγορίες όσον αφορά στην εργασιακή τους σχέση: το μόνιμο προσωπικό και το προσωπικό που προσλαμβάνεται με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Προβλέπεται, επίσης, η πρόσληψη προσωπικού ορισμένου χρόνου για την κάλυψη αναγκών που είναι απρόβλεπτες, επείγουσες ή εποχικού χαρακτήρα.

Η μισθοδοσία του προσωπικού των ΟΤΑ και των νομικών προσώπων αυτών βαρύνει τους οικείους προϋπολογισμούς, με προέλευση των πιστώσεων είτε από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους είτε από έσοδα ανταποδοτικού χαρακτήρα, αντίτιμα για την παροχή υπηρεσιών κ.λπ.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι η κάλυψη των θέσεων τακτικού προσωπικού διενεργείται, βάσει του ετήσιου στρατηγικού προγραμματισμού προσλήψεων, εναρμονισμένα τόσο με το δημοσιονομικό πρόγραμμα, όσο και με τις προβλέψεις του πολυετούς προγραμματισμού προσλήψεων που καταρτίζουν και υποβάλλουν οι φορείς.

Στο πλαίσιο του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, κάθε έτος, καλούνται, μεταξύ άλλων, και οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης να υποβάλουν προς το Υπουργείο Εσωτερικών αίτημα κάλυψης κενών οργανικών θέσεων του Οργανισμού τους, ύστερα από αξιολόγηση των υπηρεσιακών τους αναγκών και με την προϋπόθεση ότι έχουν εξασφαλιστεί οι αναγκαίες πιστώσεις στον προϋπολογισμό τους, θέτοντας παράλληλα ένδειξη προτεραιότητας για καθεμία εξ αυτών.

Μετά τη χορήγηση έγκρισης των προς κάλυψη θέσεων από το Υπουργικό Συμβούλιο, το τακτικό προσωπικό προσλαμβάνεται βάσει προκήρυξης και ακολούθως διαγωνισμού που διενεργείται από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ), το οποίο είναι αρμόδιο για την πλήρωση των οργανικών θέσεων όλων των δημοσίων υπαλλήλων (Ν.4765/2021).

Το τακτικό προσωπικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο πλαίσιο της κινητικότητας των υπαλλήλων (Ν. 4440/2016), μπορεί να μετακινηθεί από έναν Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε έναν άλλο ή από φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης και αντιστρόφως, υπό ορισμένες προϋποθέσεις και όρους, που αφορούν ιδίως στην εξασφάλιση της επάρκειας στελέχωσης των υπηρεσιών.

Όσον αφορά στο έκτακτο προσωπικό, αυτό προσλαμβάνεται κατόπιν ετήσιου προγραμματισμού και έγκρισης είτε με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, είτε, κατά περίπτωση, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών.

Το προσωπικό όλων των κατηγοριών που υπηρετεί σήμερα²⁰ στους δήμους και στις Περιφέρειες είναι 83.977, σύμφωνα με στοιχεία που αντλήθηκαν από το Μητρώο Ανθρώπινου Δυναμικού Ελληνικού Δημοσίου.

Σημειώνεται ότι οι Δήμοι θα ενισχυθούν ακόμα περισσότερο με προσωπικό, συνεπεία της κατάργησης φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δημοτικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και κοινωφελών επιχειρήσεων) και μεταφοράς των αρμοδιοτήτων και του προσωπικού τους στον οικείο δήμο, με εφαρμογή από 1^η Ιανουαρίου 2024.

Η ανάπτυξη ενός συστήματος συστηματικής καταγραφής στοιχείων του προσωπικού συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας αξιόπιστης βάσης δεδομένων σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια.

²⁰ Η ημερομηνία άντλησης των αναφερόμενων στοιχείων είναι η 22^η Απριλίου 2024.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΜΕΡΟΣ Ι. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής-Έδρα: Αθήνα <1 περιφέρεια

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας ΑττικήςΈκταση: 3.808 χμ² · Πληθυσμός: 3.814.064 (απογρ. 2021) · Έδρα: Αθήνα**Π.Ε. Κεντρικού
Τομέα Αθηνών****Π.Ε. Βορείου
Τομέα Αθηνών****Π.Ε. Δυτικού
Τομέα Αθηνών****Π.Ε. Νοτίου
Τομέα Αθηνών****Π.Ε. Πειραιώς****Π.Ε. Ανατολικής
Αττικής****Π.Ε. Δυτικής
Αττικής****Π.Ε. Νήσων**

Δήμος Αθηναίων · Δήμος Βύρωνα · Δήμος
Γαλατσίου · Δήμος Δάφνης-Υμηπτού · Δήμος
Ζωγράφου · Δήμος Ηλιούπολης · Δήμος
Καισαριανής · Δήμος Φιλαδελφείας-Χαλκηδόνος
Δήμος Αγίας Παρασκευής · Δήμος Αμαρουσίου ·
Δήμος Βριλησίων · Δήμος Ηρακλείου · Δήμος
Κηφισιάς · Δήμος Λυκόβρυσης-Πεύκης · Δήμος
Μεταμόρφωσης · Δήμος Νέας Ιωνίας · Δήμος
Παπάγου-Χολαργού · Δήμος Πεντέλης · Δήμος
Φιλοθέης-Ψυχικού · Δήμος Χαλανδρίου
Δήμος Αγίας Βαρβάρας · Δήμος Αγίων
Αναργύρων-Καματερού · Δήμος Αιγάλεω · Δήμος
Ιλίου · Δήμος Περιστερίου · Δήμος Πετρούπολης ·
Δήμος Χαϊδαρίου
Δήμος Αγίου Δημητρίου · Δήμος Αλίμου · Δήμος
Γλυφάδας · Δήμος Ελληνικού-Αργυρούπολης ·
Δήμος Καλλιθέας · Δήμος Μοσχάτου-Ταύρου ·
Δήμος Νέας Σμύρνης · Δήμος Παλαιού Φαλήρου
Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας · Δήμος
Κορυδαλλού · Δήμος Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη ·
Δήμος Πειραιώς · Δήμος Περάματος
Δήμος Αχαρνών · Δήμος Βάρης-Βούλας-
Βουλιαγμένης · Δήμος Διονύσου · Δήμος Κρωπίας
· Δήμος Λαυρεωτικής · Δήμος Μαραθώνος · Δήμος
Μαρκοπούλου · Δήμος Παιανίας · Δήμος
Παλλήνης · Δήμος Ραφήνας-Πικερμίου · Δήμος
Σαρωνικού · Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδος · Δήμος
Ωρωπού
Δήμος Ασπροπύργου · Δήμος Ελευσίνας · Δήμος
Μάνδρας-Ειδυλλίας · Δήμος Μεγαρέων · Δήμος
Φυλής
Δήμος Αγκιστρίου · Δήμος Αίγινας · Δήμος
Κυθήρων · Δήμος Πόρου · Δήμος Σαλαμίνας ·
Δήμος Σπετσών · Δήμος Τροιζηνίας · Δήμος
Υδρας

Ιστότοπος: www.attiki.gov.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης-Έδρα: Θεσσαλονίκη <2
Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Έκταση: 14.157 χμ² · Πληθυσμός : 562.201 (απογρ. 2021) · Έδρα: Κομοτηνή

Π.Ε. Δράμας

Δήμος Δοξάτου · Δήμος Δράμας · Δήμος Κάτω
Νευροκοπίου · Δήμος Παρανεστίου · Δήμος
Προσοτσάνης

Π.Ε. Έβρου

Δήμος Αλεξανδρούπολης · Δήμος Διδυμοτείχου
· Δήμος Ορεστιάδας · Δήμος Σαμοθράκης ·
Δήμος Σουφλίου

Π.Ε. Θάσου

Δήμος Θάσου

Π.Ε. Καβάλας

Δήμος Καβάλας · Δήμος Νέστου · Δήμος
Παγγαίου

Π.Ε. Ξάνθης

Δήμος Αβδήρων · Δήμος Μύκης · Δήμος Ξάνθης
· Δήμος Τοπείρου

Π.Ε. Ροδόπης

Δήμος Αρριανών · Δήμος Ιάσμου · Δήμος
Κομοτηνής · Δήμος Μαρωνείας-Σαπών

Ιστότοπος: www.remth.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Έκταση: 18.811 χμ² · Πληθυσμός : 1.795.669 (απογρ. 2021) · Έδρα: Θεσσαλονίκη

Π.Ε. Ημαθίας

Δήμος Αλεξάνδρειας · Δήμος Βέροιας · Δήμος
Ηρωικής Πόλεως Νάουσας

**Π.Ε.
Θεσσαλονίκης**

Δήμος Αμπελοκήπων-Μενεμένης · Δήμος
Βόλβης · Δήμος Δέλτα · Δήμος Θερμαϊκού ·
Δήμος Θέρμης · Δήμος Θεσσαλονίκης · Δήμος
Καλαμαριάς · Δήμος Κορδελιού-Ευόσμου ·
Δήμος Λαγκαδά · Δήμος Νεάπολης-Συκεών ·
Δήμος Παύλου Μελά · Δήμος Πυλαίας-Χορτιάτη
· Δήμος Χαλκηδόνος · Δήμος Ωραιοκάστρου

Π.Ε. Κιλκίς

Δήμος Κιλκίς · Δήμος Παιονίας

Π.Ε. Πέλλας

Δήμος Αλμωπίας · Δήμος Έδεσσας · Δήμος
Πέλλας · Δήμος Σκύδρας

Π.Ε. Πιερίας

Δήμος Δίου-Ολύμπου · Δήμος Κατερίνης ·
Δήμος Πύδνας-Κολινδρού

Π.Ε. Σερρών

Δήμος Αμφίπολης · Δήμος Βισαλτίας · Δήμος
Εμμανουήλ Παππά · Δήμος Ηρακλείας · Δήμος
Νέας Ζίχνης · Δήμος Σερρών · Δήμος Σιντικής

Π.Ε. Χαλκιδικής

Δήμος Αριστοτέλη · Δήμος Κασσάνδρας ·
Δήμος Νέας Προποντίδας · Δήμος Πολυγύρου ·
Δήμος Σιθωνίας

Ιστότοπος: www.rcm.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου- Έδρα: Πάτρα <3 Περιφέρειες

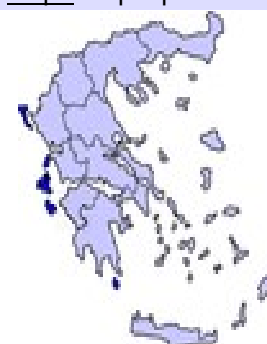
Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Πελοποννήσου	
Έκταση: 15.490 χμ ² · Πληθυσμός : 539.535 (απογρ. 2021) · Έδρα: Τρίπολη	
Π.Ε. Αργολίδας	Δήμος Άργους-Μυκηνών · Δήμος Επιδαύρου · Δήμος Ερμιονίδας · Δήμος Ναυπλιέων
Π.Ε. Αρκαδίας	Δήμος Βόρειας Κυνουρίας · Δήμος Γορτυνίας · Δήμος Μεγαλόπολης · Δήμος Νότιας Κυνουρίας · Δήμος Τρίπολης
Π.Ε. Κορινθίας	Δήμος Βέλου-Βόχας · Δήμος Ξυλοκάστρου- Ευρωστίνης · Δήμος Κορινθίων · Δήμος Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων · Δήμος Νεμέας · Δήμος Σικυωνίων
Π.Ε. Λακωνίας	Δήμος Ανατολικής Μάνης · Δήμος Ελαφονήσου · Δήμος Μονεμβασιάς · Δήμος Ευρώτα · Δήμος Σπάρτης
Π.Ε. Μεσσηνίας	Δήμος Δυτικής Μάνης · Δήμος Καλαμάτας · Δήμος Μεσσήνης · Δήμος Οιχαλίας · Δήμος Πύλου-Νέστορος · Δήμος Τριφυλίας
Ιστότοπος: www.peloponnisos.gov.gr	

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	
Έκταση: 11.350 χμ ² · Πληθυσμός : 648.220 (απογρ. 2021) · Έδρα: Πάτρα	
Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας	Δήμος Αγρινίου · Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας · Δήμος Αμφιλοχίας · Δήμος Θέρμου · Δήμος Ιεράς Πόλεως Μεσολογίου · Δήμος Ξηρομέρου · Δήμος Ναυπακτίας
Π.Ε. Αχαΐας	Δήμος Αιγιαλείας · Δήμος Δυτικής Αχαΐας · Δήμος Ερυμάνθου · Δήμος Καλαβρύτων · Δήμος Πατρέων
Π.Ε. Ηλείας	Δήμος Ανδραβίδας-Κυλλήνης · Δήμος Ανδρίτσαινας-Κρεστένων · Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας · Δήμος Ζαχάρως · Δήμος Ήλιδας · Δήμος Πηνειού · Δήμος Πύργου
Ιστότοπος: www.pde.gov.gr	

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	
Έκταση: 2.307 χμ ² · Πληθυσμός : 204.532 (απογρ. 2021) · Έδρα: Κέρκυρα	
Π.Ε. Ζακύνθου	Δήμος Ζακύνθου
Π.Ε. Κέρκυρας	Δήμος Βόρειας Κέρκυρας · Δήμος Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων · Δήμος Νότιας Κέρκυρας · Δήμος Παξών
Π.Ε. Κεφαλληνίας	Δήμος Αργοστολίου · Δήμος Ληξουρίου · Δήμος Σάμης
Π.Ε. Ιθάκης	Δήμος Ιθάκης
Π.Ε. Λευκάδας	Δήμος Λευκάδας · Δήμος Μεγανησίου
Ιστότοπος: www.ionianisia.gov.gr	

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας- Έδρα: Ιωάννινα <2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Ηπείρου

Έκταση: 9.203 χμ² · Πληθυσμός : 319.991 (απογρ. 2021) · Έδρα: Ιωάννινα

Π.Ε. Άρτας

Δήμος Αρταίων · Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη ·
Δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων · Δήμος Νικολάου
Σκουφά

**Π.Ε.
Θεσπρωτίας**

Δήμος Ηγουμενίτσας · Δήμος Σουλίου · Δήμος
Φιλιππιάδων

**Π.Ε.
Ιωαννίνων**

Δήμος Βορείων Τζουμέρκων · Δήμος Δωδώνης ·
Δήμος Ζαγορίου · Δήμος Ζίτσας · Δήμος
Ιωαννιτών · Δήμος Κόνιτσας · Δήμος Μετσόβου ·
Δήμος Πωγωνίου

**Π.Ε.
Πρέβεζας**

Δήμος Ζηρού · Δήμος Πάργας · Δήμος Πρέβεζας

Ιστότοπος: www.php.gov.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Έκταση: 9.451 χμ² · Πληθυσμός : 254.595 (απογρ. 2021) · Έδρα: Κοζάνη

**Π.Ε.
Γρεβενών**

Δήμος Γρεβενών · Δήμος Δεσκάτης

**Π.Ε.
Καστοριάς**

Δήμος Καστοριάς · Δήμος Νεστορίου · Δήμος
Ορεστίδος

**Π.Ε.
Κοζάνης**

Δήμος Βοΐου · Δήμος Εορδαίας · Δήμος Κοζάνης ·
Δήμος Σερβίων, Δήμος Βελβεντού

**Π.Ε.
Φλώρινας**

Δήμος Αμυνταίου · Δήμος Πρεσπών · Δήμος
Φλώρινας

Ιστότοπος: www.westernmacedonia.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Έδρα: Λάρισα <2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Έκταση: 14.037 χμ² · Πληθυσμός : 688.255 (απογρ. 2021) · Έδρα: Λάρισα

**Π.Ε.
Καρδίτσας**

Δήμος Αργιθέας · Δήμος Καρδίτσας · Δήμος Λίμνης
Πλαστήρα · Δήμος Μουζακίου · Δήμος Παλαμά · Δήμος
Σοφάδων

**Π.Ε.
Λάρισας**

Δήμος Αγιάς · Δήμος Ελασσόνας · Δήμος Κιλελέρ · Δήμος
Λαρισαίων · Δήμος Τεμπών · Δήμος Τυρνάβου · Δήμος
Φαρσάλων

**Π.Ε.
Μαγνησίας**

Δήμος Αλμυρού · Δήμος Βόλου · Δήμος Ζαγοράς -
Μουρεσίου · Δήμος Νοτίου Πηλίου · Δήμος Ρήγα Φεραίου

**Π.Ε.
Σποράδων**

Δήμος Αλοννήσου · Δήμος Σκιάθου · Δήμος Σκοπέλου

**Π.Ε.
Τρικάλων**

Δήμος Καλαμπάκας · Δήμος Πύλης · Δήμος Τρικκαίων ·
Δήμος Φαρκαδόνας

Ιστότοπος: www.thessalia.gov.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Έκταση: 15.549 χμ² · Πληθυσμός : 508.254 (απογρ. 2021) · Έδρα: Λαμία

Π.Ε. Βοιωτίας

Δήμος Αλιάρτου · Δήμος Διστόμου-Αράχοβας-Αντίκυρας · Δήμος Θηβαίων · Δήμος Λεβαδέων · Δήμος Ορχομενού · Δήμος Τανάγρας

Π.Ε. Ευβοίας

Δήμος Διρφύων-Μεσσαπίων · Δήμος Ερέτριας · Δήμος Ιστιαίας-Αιδηψού · Δήμος Καρύστου · Δήμος Κύμης-Αλιβερίου · Δήμος Μαντουδίου-Λίμνης-Αγ. Άννας · Δήμος Σκύρου · Δήμος Χαλκιδέων

Π.Ε. Ευρυτανίας

Δήμος Αγράφων · Δήμος Καρπενησίου

Π.Ε. Φθιώτιδας

Δήμος Αμφίκλειας-Ελάτειας · Δήμος Δομοκού · Δήμος Λαμιέων · Δήμος Λοκρών · Δήμος Μακρακώμης · Δήμος Μώλου-Αγίου Κωνσταντίνου · Δήμος Στυλίδας

Π.Ε. Φωκίδας

Δήμος Δελφών · Δήμος Δωρίδος

Ιστότοπος: www.stereaellada.gov.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης– Έδρα: Ηράκλειο < 1 Περιφέρεια

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Κρήτης

Έκταση: 8.336 χμ² · Πληθυσμός : 624.408 (απογρ. 2021) · Έδρα: Ηράκλειο

Π.Ε. Ηρακλείου

Δήμος Αρχανών-Αστερουσίων · Δήμος Βιάννου · Δήμος Γόρτυνας · Δήμος Ηρακλείου · Δήμος Μαλεβιζίου · Δήμος Μινώα Πεδιάδας · Δήμος Φαιστού · Δήμος Χερσονήσου

Π.Ε. Λασιθίου

Δήμος Αγίου Νικολάου · Δήμος Ιεράπετρας · Δήμος Οροπεδίου · Δήμος Σητείας

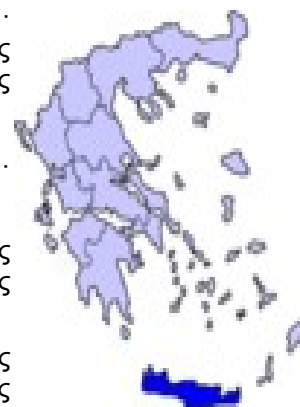
Π.Ε. Ρεθύμνης

Δήμος Αγίου Βασιλείου · Δήμος Αμαρίου · Δήμος Ανωγείων · Δήμος Μυλοποτάμου · Δήμος Ρεθύμνης

Π.Ε. Χανίων

Δήμος Αποκορώνου · Δήμος Γαύδου · Δήμος Καντάνου-Σελίνου · Δήμος Κισσάμου · Δήμος Πλατανιά · Δήμος Σφακίων · Δήμος Χανίων

Ιστότοπος: www.crete-region.gr

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου– Έδρα Πειραιάς < 2 Περιφέρειες

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Έκταση: 3.836 χμ² · Πληθυσμός : 194.943 (απογρ. 2021) · Έδρα: Μυτιλήνη

Π.Ε. Ικαρίας

Δήμος Ικαρίας · Δήμος Φούρνων Κορσεών

Π.Ε. Λέσβου

Δήμος Μυτιλήνης · Δήμος Δυτικής Λέσβου

Π.Ε. Λήμνου

Δήμος Αγίου Ευστρατίου · Δήμος Λήμνου

Π.Ε. Σάμου

Δήμος Ανατολικής Σάμου · Δήμος Δυτικής Σάμου

Π.Ε. Χίου

Δήμος Οινουσσών · Δήμος Χίου · Δήμος Ψαρών

Ιστότοπος: www.northaegean.gr

Διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Έκταση: 5.286 χμ² · Πληθυσμός : 327.820 (απογρ. 2021) · Έδρα: Ερμούπολη

Π.Ε. Άνδρου

Δήμος Άνδρου

Π.Ε. Θήρας

Δήμος Ανάφης · Δήμος Θήρας · Δήμος Ιητών ·
Δήμος Σικίνου · Δήμος Φολεγάνδρου

Π.Ε. Καλύμνου

Δήμος Αγαθονησίου · Δήμος Αστυπάλαιας ·
Δήμος Καλυμνίων · Δήμος Λειψών · Δήμος Λέρου
· Δήμος Πάτμου

Π.Ε. Καρπάθου

Δήμος Καρπάθου · Δήμος Κάσου

Π.Ε. Κέας-Κύθνου

Δήμος Κέας · Δήμος Κύθνου

Π.Ε. Κω

Δήμος Κω · Δήμος Νισύρου

Π.Ε. Μήλου

Δήμος Κιμώλου · Δήμος Μήλου · Δήμος Σερίφου
· Δήμος Σίφνου

Π.Ε. Μυκόνου

Δήμος Μυκόνου

Π.Ε. Νάξου

Δήμος Αμοργού · Δήμος Νάξου & Μικρών
Κυκλάδων

Π.Ε. Πάρου

Δήμος Αντιπάρου · Δήμος Πάρου

Π.Ε. Ρόδου

Δήμος Μεγίστης · Δήμος Ρόδου · Δήμος Σύμης ·
Δήμος Τήλου · Δήμος Χάλκης

Π.Ε. Σύρου

Δήμος Σύρου-Ερμούπολης

Π.Ε. Τήνου

Δήμος Τήνου

Ιστότοπος: www.notioaigaio.gr

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Στα βασικά νομοθετικά κείμενα ανά θεματική ενότητα περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

Α. Δομή και Λειτουργία

1. Ο **N. 1416/1984** (ΦΕΚ 18/Α/21.02.84) *‘Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της δημοτικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης’*, με τον οποίο ενισχύεται η Α' βάρηα Τοπική Αυτοδιοίκηση
2. Ο **N.1622/1986** (ΦΕΚ 92 Α') *‘ Τοπική Αυτοδιοίκηση, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός’*
3. Το **Π.Δ. 51/1987** (ΦΕΚ 26 Α) *‘Καθορισμός των Περιφερειών της Χώρας για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και Συντονισμό της Περιφερειακής Ανάπτυξης’*, με το οποίο διαιρείται η Χώρα σε 13 Περιφέρειες.
4. Ο **N.1850/1989** (ΦΕΚ 114 Α) *‘Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας’* (δεν έχει αναληφθεί η υποχρέωση δέσμευσης με τις διατάξεις των άρθρων 5,7 παρ.2, 8 παρ. 2 και 10 του Χάρτη).
5. Ο **N.2218/1994** (ΦΕΚ 90/Α/13.06.94), *‘Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τροποποίηση Διατάξεων για την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και Άλλες Διατάξεις’*, με τον οποίο ιδρύονται οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ως β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
6. Ο **N.2240/1994**(ΦΕΚ 153/Α/16.09.94), *‘Συμπλήρωση Διατάξεων Για Τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση’*
7. Ο **N. 2307/1995** (ΦΕΚ 113/Α/15-06-1995)*‘Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις’*
8. Το **Π.Δ 410/95** (ΦΕΚ 231/Α/14.11.95) *‘Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας’*.
9. Το **Π.Δ. 30/1996** (ΦΕΚ Α' 21) *‘Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης’*, που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους, όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010.
10. Ο **N.2503/1997** (ΦΕΚ 107 Α) *‘Διοίκηση, Οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις’* με τον οποίο η Περιφέρεια συγκροτείται ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους.
11. Ο **N. 2539/1997**(ΦΕΚ Α 244) *‘ Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας)’*
12. Ο **N.2647/1998**(ΦΕΚ 237 Α') *‘Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση και Άλλες Διατάξεις’*, με τον οποίο μεταβιβάζονται αρμοδιότητες στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση.
13. Ο **N. 2738/1999** (ΦΕΚ 180/Α/09.09.99) *‘Συλλογικές διαπραγματεύσεις στη Δημόσια Διοίκηση, μονιμοποιήσεις συμβασιούχων αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις’*, ρυθμίζονται θέματα προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης
14. Με το **N. 3274/2004** (ΦΕΚ 195/Α/19.10.04) περί οργάνωσης και λειτουργίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού κυρώθηκε το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ»
15. Ο **N. 3463/2006** (ΦΕΚ 114 Α') – *‘Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα’*
16. Το **Π.Δ. 185/2007** (ΦΕΚ 221/Α/19.10.07), *‘Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' βαθμού’*
17. Ο **N. 3852/2010** (ΦΕΚ 87 Α') - *‘Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης’*.
18. Το **Π.Δ. 134/2010** (ΦΕΚ Α' 227) *‘Οργάνωση Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ’*, που ρυθμίζει θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, καθορίζει τις οργανικές τους μονάδες και τις αρμοδιότητες αυτών και τη σύσταση και κατανομή των οργανικών θέσεων της υπηρεσίας.
19. Το **Π.Δ. 74/2011** (ΦΕΚ Α' 181) *‘Ένωση Περιφερειών Ελλάδας’*
20. Το **Π.Δ.75/2011** (ΦΕΚ Α' 182) *‘Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων και Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας’*
21. Ο **N.4071/2012** (ΦΕΚ Α'85) *‘Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ.’*

22. Ο **N.4325/2015** (ΦΕΚ 47 Α)- 'Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης- Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αποκατάσταση αδικιών και άλλες διατάξεις'
23. Ο **N.4555/2018** (ΦΕΚ 33 Α) 'Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ I»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις,' σχετικά με το Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»
24. Ο **N. 4623/2019** (ΦΕΚ 124 Α') 'Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα.', με τον οποίο εισάγεται η δυνατότητα συμπράξεων μεταξύ των παρατάξεων στα δημοτικά και περιφερειακά συμβούλια.
25. Ο **N.4735/2020** (ΦΕΚ Α'197) 'Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις.' σχετικά με τη λειτουργία της αυτοδιοίκησης αλλά και σχετικά με ζητήματα ιθαγένειας.
26. Ο **N.4674/2020** (ΦΕΚ 53 Α) 'Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις' σχετικά με την αναπτυξιακή στρατηγική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις μεταβολές στον αναπτυξιακό σχεδιασμό των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, τη δημιουργία αναπτυξιακών οργανισμών και το Διαδικτυακό Μητρώο Δεδομένων Τοπικής Αυτοδιοίκησης
27. **N. 4804/2021** (ΦΕΚ 90 Α') 'Εκλογή Δημοτικών και Περιφερειακών Αρχών και λοιπές διατάξεις.', με τον οποίο μεταβάλλεται το εκλογικό σύστημα της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, εν όψει των εκλογών του Οκτωβρίου 2023.
28. Ο **N. 4954/2022** (ΦΕΚ 136 Α')- 'Συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών και του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) της Επιτροπής για τη θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τα επιμέρους επιγραμμικά συστήματα συγκέντρωσης –Διατάξεις σχετικές με την εκλογική διαδικασία και τον έλεγχο εσόδων και δαπανών κομμάτων, συνασπισμών και υποψηφίων βουλευτών και αιρετών-Λοιπές επείγουσες διατάξεις' σχετικά με τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.
29. Ν. 5056/2023 (ΦΕΚ 163 Α') 'Αναμόρφωση του συστήματος διακυβέρνησης Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, κατάργηση νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δήμων, παρακολούθηση επιδόσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης οικονομική και διοικητική διαχείριση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ευζωία των ζώων συντροφιάς, κατασκευή και αναβάθμιση λειτουργούντων χερσαίων συνοριακών σταθμών και λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Εσωτερικών' σχετικά με την κατάργηση νομικών προσώπων των δήμων.

Β. Οικονομικά Θέματα

Β.1 Διαχείριση και Εκμετάλλευση της Περιουσίας των Δήμων και Περιφερειών

1. Το **Π.Δ. 270/1981** (ΦΕΚ Α' 77) 'Περί καθορισμού των οργάνων, της διαδικασίας και των όρων διενέργειας δημοπρασιών για την εκποίηση ή εκμίσθωση πραγμάτων των δήμων και των κοινοτήτων'
2. Το **Π.Δ. 30/1996** (ΦΕΚ Α' 21) 'Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους.
3. Το **Π.Δ. 242/1996** (ΦΕΚ Α' 179) 'Περί καθορισμού των οργάνων, της διαδικασίας και των όρων διενέργειας δημοπρασιών για την εκποίηση ή εκμίσθωση πραγμάτων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010 (άρθρο 273 παρ. 1).

4. Το Π.Δ. 315/1999 (ΦΕΚ Α' 302) 'Περί εφαρμογής του κλαδικού λογιστικού σχεδίου'
5. Ο Ν.3448 /2006 ((ΦΕΚ Α' 57), 'Για την Περαιτέρω Χρήση Πληροφοριών του Δημόσιου Τομέα και τη Ρύθμιση Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης'
6. Το Π.Δ. 31/2009 (ΦΕΚ Α' 49), 'Προϋποθέσεις Καθορισμού των Χώρων Δημιουργίας Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών, Όροι και Έλεγχος της Λειτουργίας τους και Ειδικότερες Προϋποθέσεις για την Αποτέφρωση Νεκρών.'
7. Ο Ν. 4111/2013 (ΦΕΚ Α' 18) 'Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Έγκριση των Σχεδίων των Συμβάσεων Τροποποίησης της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Τ.Χ.Σ.) και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), με τίτλο «Κύρια Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης», της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Σύμβαση Διευκόλυνσης Διαχείρισης Υποχρεώσεων ΣΙΤ» και της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Διευκόλυνση αποπληρωμής Τόκων Ομολόγων», παροχή εξουσιοδοτήσεων για την υπογραφή των Συμβάσεων» και άλλες επείγουσες διατάξεις.' σχετικά με την Προγραμματική Συμφωνία Οικονομικής Στήριξης και το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ.
8. Ο Ν. 4172/2013 (ΦΕΚ Α' 167) 'Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις' σχετικά με την εκτίμηση των ιδίων εσόδων που εγγράφονται στον προϋπολογισμό.
9. Ο Ν. 4257/2014 (ΦΕΚ Α' 93) 'Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών.' σχετικά με το χρόνο υποβολής τριμηνιαίας έκθεσης για τα αποτελέσματα εκτέλεσης του προϋπολογισμού.
10. Ο Ν. 4316/ 2014 (ΦΕΚ Α' 270) 'Ίδρυση παρατηρητηρίου άνοιας, βελτίωση περιγεννητικής φροντίδας, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις' σχετικά με την κατ' εξαίρεση δυνατότητα δήμου για συνομολόγηση δανείου όταν αποκλειστικός σκοπός είναι η αναχρηματοδότηση ήδη συναφθέντων δανείων.
11. Ο Ν. 4325/ 2015 (ΦΕΚ Α' 47) 'Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης - Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αποκατάσταση αδικιών και άλλες διατάξεις' σχετικά με την κατ' εξαίρεση δυνατότητα δήμου για συνομολόγηση δανείου σε περίπτωση αδυναμίας ισοσκέλισης του προϋπολογισμού
12. Ο Ν. 4483/2017 (ΦΕΚ Α' 107) 'Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.) Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των ΟΤΑ. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας Μητρώο Πολιτών και άλλες διατάξεις.' σχετικά με συλλογή οικονομικών στοιχείων των ΟΤΑ σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων στο ΥΠΕΣ
13. Ο Ν. 4509/2017 (ΦΕΚ Α' 201) 'Μέτρα θεραπείας ατόμων που απαλλάσσονται από την ποινή λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής και άλλες διατάξεις.'σχετικά με την κατ' εξαίρεση δυνατότητα δήμου για συνομολόγηση δανείου για την εκπόνηση Τοπικών Χωρικών Σχεδίων
14. Ο Ν. 4608/2019 (ΦΕΚ Α' 66) 'Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα και προσέλκυση Στρατηγικών Επενδύσεων και άλλες διατάξεις' σχετικά με την κατ' εξαίρεση δυνατότητα δήμου για συνομολόγηση δανείου για ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων
15. Ο Ν. 4635/2019 (ΦΕΚ Α' 167) 'Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις', σχετικά με την κατ' εξαίρεση δυνατότητα δήμου για συνομολόγηση δανείου σε περίπτωση χορήγησης δανείου δυνάμει ειδικών προγραμμάτων.
16. Ο Ν. 4611/2019 (ΦΕΚ Α' 73/17.05.2019 και Α' 75/22-05-2019) 'Ρύθμιση οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, τη Φορολογική Διοίκηση και τους ΟΤΑ α' βαθμού, Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων και άλλες διατάξεις.' για την κατάργηση του προληπτικού ελέγχου των δαπανών δήμων, περιφερειών, ΝΠΔΔ αυτών, εξαιρούμενων των σχολικών επιτροπών, των κοινωφελών επιχειρήσεων ΔΕΥΑ και των δημοτικών ανώνυμων εταιρειών.
17. Ο Ν. 4714/2020 (ΦΕΚ Α' 148) 'Φορολογικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας της ελληνικής οικονομίας, ενσωμάτωση στην ελληνική

νομοθεσία των Οδηγιών (ΕΕ) 2017/1852, (ΕΕ) 2018/822, (ΕΕ) 2020/876, (ΕΕ)2016/1164, (ΕΕ) 2018/1910 και (ΕΕ) 2019/475, συνεισφορά Δημοσίου για την αποπληρωμή δανείων πληγέντων δανειοληπτών λόγω των δυσμενών συνεπειών της νόσου COVID-19 και άλλες διατάξεις' σχετικά με τον Μηχανισμό Αποτροπής Συσσώρευσης Ληξιπρόθεσμων Υποχρεώσεων ΟΤΑ προς τρίτους και την παρακολούθηση των προϋπολογισμών των ΟΤΑ.

18. Ο Ν. **4727/2020** (ΦΕΚ Α' 184) 'Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις' σχετικά με την υποχρέωση ανάρτησης του προϋπολογισμού Δήμων και Περιφερειών και στο Πρόγραμμα "Διαύγεια",
19. Ο Ν. **4820/2021** (ΦΕΚ Α' 130/23-07-2021) 'Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες ρυθμίσεις.' σχετικά με την παρακολούθηση της είσπραξης των εσόδων ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ αυτών από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου εντός του οικονομικού έτους αλλά και τον κατασταλτικό έλεγχο των λογαριασμών των δήμων

B.2 Θέματα Φορολογίας

1. Το **Διάταγμα της Αντιβασιλείας της 28-3/5-5-1834** και εντεύθεν με διατάγματα και νόμους περί 'Ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και κοινοτικών νεκροταφείων' εκ συστάσεως ελληνικού κράτους
2. Το **Βασιλικό Διάταγμα 24-9/20-10-1958** 'Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον Νόμου των ισχυούσων διατάξεων περί των προσόδων των δήμων και κοινοτήτων.'
 - I. Τέλη καθαριότητας και φωτισμού
 - II. Τέλος χρήσης κοινόχρηστων χώρων
 - III. Τέλος διαφήμισης
 - IV. Τέλη και δικαιώματα χρήσεως κτημάτων, έργων και υπηρεσιών
 - V. Δικαίωμα εμπορίας πόσιμων υδάτων
 - VI. Δικαίωμα χρήσης σφαγείων
 - VII. Δικαίωμα βοσκής
 - VIII. Δικαίωμα για τη στάθμιση ή μέτρηση σε κοινόχρηστους χώρους (εμπορευμάτων κλπ)
 - IX. Τέλος οικοδομικών αδειών
 - X. -Υπηρεσίες καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων, περισυλλογής και αποκομιδής των απορριμμάτων
 - XI. Δαπάνες ηλεκτροφωτισμού
3. Το **Βασιλικό Διάταγμα 17-5/15-6-1959** 'Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων'
4. Ο **A.N. 170/1967** (ΦΕΚ Α 189) 'Περί Τρόπου Βεβαιώσεως Παραβάσεων και Επιβολής Ποινών σχετικώς με την Στάθμευσιν Οχημάτων Κυκλοφορίαν Πεζών και Οχημάτων, ως και Άλλων Τινών Συναφών Διατάξεων' όπου γίνεται αναφορά στα 'Τέλη ελεγχόμενης στάθμευσης'
5. Ο **N. 339/1976** (ΦΕΚ Α 136) 'Περί Επιβολής Υπέρ Δήμων και Κοινοτήτων Τέλους Διαμονής Παρεπιδημούντων, επί των Εκδιδόμενων Λογαριασμών και επί των Λουόμενων εις Φυσικάς Ιαματικές Πηγάς' όπου γίνεται αναφορά στα 'Τέλη διαμονής παρεπιδημούντων', όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει με το άρθρο 245 του 4798/2021
6. Ο **N. 995/1979** (ΦΕΚ Α 279) 'Περί Επιβολής Τέλους Εις Τα Παροπλιζόμενα Πλοία εντός των Ελληνικών Χωρικών Υδάτων '
7. Ο **N. 1080/1980** (ΦΕΚ Α 246) 'Περί Τροποποιήσεως και Συμπληρώσεως Διατάξεων Τινών της Περί των Προσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως Νομοθεσίας και Άλλων Τινών Συναφών Διατάξεων' όπου προσδιορίζονται ως πρόσδοδα των ΟΤΑ τα εξής:
 - I. Φόρος ηλεκτροδοτούμενων χώρων
 - II. Πρόστιμα του κώδικα οδικής κυκλοφορίας
 - III. Πρόστιμα του ν.δ.805/1971 (κοινή ησυχία κλπ)
 - IV. Πρόστιμα ελεγχόμενης στάθμευσης
5. Ο **N. 1337/1983 (ΦΕΚ Α 33)**, 'Επέκταση των Πολεοδομικών Σχεδίων, Οικιστική Ανάπτυξη και Σχετικές Ρυθμίσεις' όπου γίνεται αναφορά σε 'Εισφορά σε χρήμα' και "Εσοδα από πρόστιμα για πολεοδομικές παραβάσεις'

6. Ο **N.1828/1989**, (ΦΕΚ Α 2), 'Αναμόρφωση της Φορολογίας Εισοδήματος και Άλλες Διατάξεις' (άρθρο 25), που αναφέρει ότι τα τακτικά έσοδα των δήμων και κοινοτήτων είναι αυτά που προέρχονται από:
 - I. θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους,
 - II. τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,
 - III. ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,
 - IV. φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές
 - V. τοπικά δυνητικά τέλη και εισφορές.

«Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου μπορεί να επιβάλλονται τέλη ή εισφορές για υπηρεσίες ή τοπικά έργα της περιοχής τους, που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Τα τέλη αυτά ή οι εισφορές αυτές έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα. Το ύψος των τελών ή εισφορών, οι υπόχρεοι στην καταβολή τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ορίζονται με την ίδια απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.»
7. Ο **N. 2115/1993** (ΦΕΚ Α 15) 'Τροποποίηση, Αντικατάσταση και Συμπλήρωση Διατάξεων του Ν.1428/1984 "Εκμετάλλευση Λατομείων, Αδρανών Υλικών και Άλλες Διατάξεις", όπου γίνεται λόγος για το 'Ειδικό τέλος λατομικών προϊόντων'
8. Ο **N.2130/1993**(ΦΕΚ Α 62) 'Τροποποίηση και Συμπλήρωση Διατάξεων της Περιφερειακής Διοίκησης, του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας, του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, των Διατάξεων για τις Προσόδους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Άλλες Διατάξεις', που αναφέρεται στο 'Τέλος ακίνητης περιουσίας'
9. Ο **N. 2508/1997** (ΦΕΚ Α 124) 'Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη των Πόλεων & Οικισμών της Χώρας & Άλλες Διατάξεις' για την 'Εισφορά σε χρήμα'
10. Ο **N. 2539/1997**(ΦΕΚ Α 244)' Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας)' που κάνει αναφορά στο 'Τέλος επί των ακαθαρίστων εσόδων (καταστημάτων αγορανομικού ενδιαφέροντος)'
11. Ο **N. 3463/2006**, (ΦΕΚ 114 Α') 'Κύρωση Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων', άρθρο 225 που αναφέρεται στις 'Προγραμματικές Συμβάσεις'
12. Ο **N. 3468/2006** (ΦΕΚ Α 129) 'Παράγωση Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και Λοιπές Διατάξεις' για το 'Ειδικό τέλος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας'
13. Ο **N. 3468/2006** (ΦΕΚ Α 129) 'Παράγωση Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και Λοιπές Διατάξεις' για το 'Ειδικό τέλος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας'
14. Ο **N.3851/2010**(ΦΕΚ 85 Α) 'Επιτάχυνση της Ανάπτυξης των Ανανεώσιμων πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής' που αναφέρεται στο τέλος για περιοχές εγκατάστασης Α.Π.Ε
15. Ο **N. 4336/2015** (ΦΕΚ 94 Α) 'Συνταξιοδοτικές διατάξεις - Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης, περί κατάργησης του Δημοτικού φόρου Δωδεκανήσου
16. Ο **N.4351 /2015** (ΦΕΚ 164 Α) 'Βοσκήσιμες γαίες Ελλάδας και άλλες διατάξεις ' άρθρο 15 που αναφέρεται στο τέλος για συλλογή και ταφή νεκρών ζώων
17. Ο **N. 4389/2016** «Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις.» (ΦΕΚ Α' 94/27.5.2016) σχετικά με την κατάργηση του φόρου ζύθου
18. Ο **N.4555/2018** (ΦΕΚ 33 Α) Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις, άρθρο 243 που αναφέρεται σε αντισταθμιστικό όφελος από ΦΟΣΔΑ.
19. Ο **N.4662/2020** (ΦΕΚ 27 Α) 'Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής

προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις', που αναφέρεται στην εγκατάσταση δομών για πρόσφυγες σε ΟΤΑ

20. Ο **N.4974/2022** (ΦΕΚ 185 Α) Διατάξεις για τις δημόσιες υπεραστικές και αστικές τακτικές οδικές μεταφορές επιβατών Αναδιοργάνωση των εταιρειών ΟΣΕ Α.Ε. και ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε. και λοιπές διατάξεις, που αναφέρεται στο τέλος επί των εσόδων διαφήμισης που γίνονται σε λεωφορεία και στέγαστρα στάσεων

Γ. Γενικά Σχετικά Θέματα (Αναπτυξιακή Στρατηγική Αυτοδιοίκησης, Αναπτυξιακά Προγράμματα, ΕΟΕΣ, Συμβάσεις)

1. Ο **N. 3074/2002** (ΦΕΚ 296 Α') 'Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο εκσυγχρονίζεται ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητού Δημόσιας Διοίκησης και αναβαθμίζεται το Σώμα Επιθεωρητών -Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.
2. Ο **N. 3094/2003** (ΦΕΚ 10 Α') 'Συνήγορος του Πολίτη και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο ρυθμίζονται τα θέματα του Συνηγόρου του Πολίτη.
3. Ο **N.3861/2010** (ΦΕΚ Α' 112), 'Ενίσχυση της Διαφάνειας με την Υποχρεωτική Ανάρτηση Νόμων και Πράξεων των Κυβερνητικών, Διοικητικών και Αυτοδιοικητικών Οργάνων στο Διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» και Άλλες Διατάξεις.'
4. Ο **N. 4440/2016** (ΦΕΚ Α' 224) 'Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, υποχρεώσεις των προσώπων που διορίζονται στις θέσεις των άρθρων 6 και 8 του Ν. 4369/2016, ασυμβίβαστα και πρόληψη των περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων και λοιπές διατάξεις' σχετικά με το προσωπικό των ΟΤΑ.
5. Ο **N. 4509/2017** (ΦΕΚ Α' 201) 'Μέτρα θεραπείας ατόμων που απαλλάσσονται από την ποινή λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής και άλλες διατάξεις' σχετικά με το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II
6. Ο **N. 4483/2017** (ΦΕΚ Α' 107) 'Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.) Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των ΟΤΑ. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας Μητρώο Πολιτών και άλλες διατάξεις' σχετικά με ΕΟΕΣ (άρθρα 108-114)
7. Ο **N.4555/2018** (ΦΕΚ 33 Α) Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ I»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις, σχετικά με τη μεταφορά της αρμοδιότητας των θεμάτων Ιθαγένειας από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας του ΥΠΕΣ
8. Ο **N. 4622/2019** (ΦΕΚ Α' 133) 'Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης' σχετικά με τη σύσταση της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας και την εξ αυτής κατάργηση, μεταξύ άλλων, της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (ΓΕ.Γ.ΚΑΔ.), του Σώματος Ελεγκτών-Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης (Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.) και του Γραφείου του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Ε.Δ.Δ.)
9. Ο **N. 4635/2019** (ΦΕΚ Α' 167) 'Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις' σχετικά με τις συμβάσεις αλλά και με το ΕΠΑ και ΤΠΑ ΥΠΕΣ
10. Ο **N.4674/2020** (ΦΕΚ 53 Α) 'Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις' σχετικά με την αναπτυξιακή στρατηγική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και το Διαδικτυακό Μητρώο Δεδομένων Τοπικής Αυτοδιοίκησης
11. Ο **N. 4700/2020.**»(ΦΕΚ Α 127) 'Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις' σχετικά με τις συμβάσεις.
12. Ο **N. 4765/2021** (ΦΕΚ Α' 6) 'Εκσυγχρονισμός του συστήματος προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και ενίσχυση του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.) και λοιπές διατάξεις' σχετικά με το προσωπικό των ΟΤΑ

13. **N. 4804/2021** (ΦΕΚ 90 Α') *Έκλογή Δημοτικών και Περιφερειακών Αρχών και λοιπές διατάξεις.*, με τον οποίο μεταβάλλεται το εκλογικό σύστημα της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, εν όψει των εκλογών του Οκτωβρίου 2023.
14. Ο **N. 4820/2021** (ΦΕΚ Α' 130) *Όργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες ρυθμίσεις* σχετικά με τις συμβάσεις